

Bouwen aan de toekomst

Puur water & natuur

JAARVERSLAG 2023

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

1 Over PWN 5

1.1 PWN in het kort 6

1.2 Over dit verslag 8

1.3 Meerjarenoverzicht 9

1.4 Financiële resultaten 12

2 Zo creëert PWN waarde 15

2.1 Kernactiviteiten 16

2.2 Trends 18

2.3 Onze principes voor toekomstbestendigheid 21

2.4 Waardecreatiemodel 24

2.5 Stakeholders en samenwerking 26

2.6 Materialiteitsanalyse 28

2.7 Innovatie, onderzoek en IT 35

3 Milieu 37

3.1 Klimaatneutraal en circulair werken 38

3.2 Natuur 40

3.3 Bronnen en waterkwaliteit 47

3.4 Productie 50

3.5 Distributie 57

4 Sociaal 62

4.1 Klant 63

4.2 Medewerkers 68

5 Bestuur 76

5.1 Directie 77

5.2 Corporate Governance 79

5.3 Risicomanagement 82

5.4 Toekomstparagraaf 91

5.5 Bericht van de Raad van Commissarissen 93

5.6 Verslag van de Ondernemingsraad 98

5.7 Dochterondernemingen 100

6 Jaarrekening 105

6.1 Geconsolideerde balans 106

6.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening 107

6.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 108

6.4 Toelichting op de geconsolideerde balans
en winst- en verliesrekening 110

7 Algemene grondslagen 112

8 Grondslagen voor waardering van activa en passiva 115

9 Grondslagen voor bepaling van het resultaat 120

10 Grondslagen voor het kasstroomoverzicht 122

11 Financiële instrumenten en risicobeheersing 123

12 Toelichting op de geconsolideerde balans 124

13 Niet in balans opgenomen regelingen en
verplichtingen 136

14 Toelichting op de geconsolideerde winst- en
verliesrekening 137

15 Toelichting bij het geconsolideerde kasstroomoverzicht 141

Vennootschappelijke jaarrekening 142

16 Vennootschappelijke balans 143

17 Vennootschappelijke winst- en verliesrekening 144

18 Toelichting vennootschappelijke jaarrekening 145

19 Toelichting op de vennootschappelijke balans 146

20 Niet in balans opgenomen regelingen en
verplichtingen 158

21 Bezoldigingen en vergoedingen 159

22 Overige gegevens 163

A portrait of Paulien Pistor, a woman with long blonde hair and glasses, wearing a dark blazer over a light-colored patterned shirt. She is smiling and looking towards the camera. The background is a blurred outdoor setting with a white building.

Op koers in een complex speelveld

Dit voorwoord begin ik bewust bij onze medewerkers. Al die mensen achter ons prachtige bedrijf, die zich elke dag weer met hart en ziel voor onze missie, altijd betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur, inzetten. Uit ons recente DNA-onderzoek blijkt dat veel PWN'ers trots zijn op wat we bijdragen. Ze omarmen ook onze visie op duurzaamheid die we vorig jaar hebben geïntroduceerd.

Hoewel deze beweging nog maar net begonnen is, zien we nu dat de visie op duurzaamheid al op verschillende plekken in de organisatie wordt toegepast. Dat gebeurt aan de hand van 7 leidende principes, die richting geven aan onze grote strategische beslissingen en leidend zijn in ons dagelijks handelen. We zien mensen ze niet zomaar afvinken, maar er echt mee bezig zijn. En dat is precies waarvoor ze bedoeld zijn. Zo komt bij ons de dialoog op gang over de grote dilemma's voor onze toekomst. Ik ben ontzettend trots op al onze medewerkers, die met een open blik de complexe wereld tegemoet treden.

VOORWOORD

Paulien Pistor,
algemeen directeur

VOORWOORD

Paulien Pistor, **Algemeen directeur**

Houvast bij ons commitment

Juist door die complexere wereld hebben we besloten deze leidende principes te formuleren. De wereld is zo in beweging, dat het simpelweg onmogelijk is om een vastomlijnd eindplaatje te tekenen. De principes geven houvast. We houden ze voor ogen bij alles wat we doen, om ervoor te zorgen dat we onze missie ook in de toekomst kunnen waarmaken.

Daar hebben we in 2023 de basis voor gelegd. PWN is klaar om verder te gaan bouwen aan productie-uitbreidingen en versterking van haar distributienet met een veilige werkomgeving hoog in het vaandel. Ook op IT-gebied is er nu een goed fundament gecreëerd waarop we verder kunnen bouwen. Zo werken we aan een organisatie die straks de vruchten plukt van de juiste data en geavanceerde digitalisering – onmisbaar om ons complexer wordende speelveld te blijven begrijpen en beter te kunnen voorspellen.

Schaarste en tekort

De toegenomen complexiteit in onze omgeving komt niet alleen door het grilliger wordende klimaat, maar ook door het schaarser worden van vakkundige mensen, materialen en grondstoffen. Dit leidt tot prijsstijgingen, waarbij ook het drinkwater onvermijdelijk duurder is geworden. De combinatie van de recente prijsontwikkelingen, de in 2023 doorgevoerde prijsstijgingen en de verwachte afzet resulteert in een beperkte prijsstijging voor 2024, zonder afbreuk te doen aan noodzakelijke toekomstprojecten.

Alles voor betrouwbaar drinkwater

Juist daarom zijn we bij PWN zo alert op leveringszekerheid. Want te midden van alle schaarste in onze samenleving doen we er bij PWN alles aan om ervoor te zorgen dat mensen wat drinkwater betreft nooit schaarste hoeven te ervaren – wat er ook gebeurt. Betrouwbaar drinkwater is immers de basis voor onze maatschappij en onmisbaar voor een gezond leven. Dus bouwen we voort. Bijvoorbeeld aan het vervangen van de grote voorraad ondergrondse leidingen van vlak na de oorlog. We weten dat deze aan vervanging toe zijn en lopen nu op onze planning in. En we versterken de twee natuurgebieden in onze directe omgeving: de duinen en het IJsselmeer, de zo onmisbare schakels voor onze betrouwbare drinkwatervoorziening.

Samenwerken in dialoog

Daarbij reiken wij uit naar elke denkbare partner in de samenleving, want samen kunnen we bergen verzetten. Tegelijkertijd zijn we steviger geworden in onze communicatie. Ons geluid wordt gehoord aan de regietafels over strategische ontwikkelingen, landelijk en regionaal. Dichter bij huis luisteren wij op onze beurt naar de mening van omwonenden en onze klanten. Soms staan daarbij de belangen haaks op elkaar en mag het schuren. Dit zien we bijvoorbeeld bij werkzaamheden in het duin die allen tot doel hebben de bedreigde biodiversiteit te versterken, waar we tegen de achtergrond van grote, disruptieve trends in een discussie zijn beland over een fietspad dat door de natuur wordt opgeslokt. Dit vraagt natuurlijk om een oplossing. En net als bij discussies over herstelmaatregelen ten behoeve van biodiversiteit in de duinen van Bergen is onze stijl er één van openstaan voor de ander en steeds weer de dialoog aangaan.

Pal voor onze mensen

Soms wordt de dialoog te persoonlijk, soms zelfs op de man. Een monteur die op straat onheus bejegend wordt. Een boswachter die met woede te maken krijgt. Dat raakt ons en we zullen er alles aan doen om dat te voorkomen. Want we staan pal voor onze mensen.

Zo ben ik in mijn verhaal weer terug bij onze medewerkers. Hun veerkracht en zelfbeheersing in lastige situaties vind ik bewonderenswaardig en ik wil ze bij deze nogmaals hartelijk bedanken voor al hun inzet. Ondanks de enorme complexiteit in onze samenleving zie ik dat iedereen bij PWN met hart en ziel werkt aan ons drinkwater en onze natuur en daarmee aan een mooiere toekomst. We werken hard aan de opgaven van vandaag. En we plannen ver vooruit, om ook de generaties na ons te verzekeren van betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur. Met oog voor de wereld en de mens dragen wij met al onze partners onverstoort bij aan een betere wereld.

Paulien Pistor

Algemeen directeur

- 1.1 PWN in het kort
- 1.2 Over dit verslag
- 1.3 Meerjarenoverzicht
- 1.4 Financiële resultaten

HOOFDSTUK 1: OVER PWN

Onze missie

PWN zorgt altijd voor betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur.

Onze visie

PWN staat voor drinkwater én natuur en zet deze krachtige combinatie in om de leveringszekerheid en kwaliteit van ons drinkwater te borgen en de natuur in onze duinen te laten floreren. Dit doen we tegen een verantwoorde kostprijs en voor tevreden klanten.

1.1 PWN IN HET KORT

1.1 PWN IN HET KORT

Belangrijkste ontwikkelingen in 2023

In 2023 verminderde onze afzet van drinkwater naar 108,9 miljoen m³. Een dalende trend sinds de energiecrisis van 2022. We merken dat consumenten minder water gebruiken. Ook bedrijven springen zuiniger met water om. Ondanks de huidige daling moeten we rekening houden met een groeiende watervraag op middellange en lange termijn door de groei van de bevolking en economie in Noord-Holland.

Daarom werkten we ook in 2023 verder aan versterking van onze productie en distributie. **Ontwerpen voor uitbreiding van onze installaties werden concreet**, zodat we de komende jaren verder kunnen gaan bouwen. Eén van deze uitbreidingen werd al in 2023 gerealiseerd: een nieuwe koolfilterinstallatie in Andijk. Hierna worden ook de huidige koolfilters gerenoveerd. Daarmee vergroten we onze productiecapaciteit in het oostelijk deel van de provincie. Uiteindelijk hebben we significant meer geïnvesteerd in onze installaties en leidingen dan circa 4 jaar geleden. Op deze manier benutten we de ruimte binnen de WACC optimaal zodat we een robuuste drinkwaterinfrastructuur kunnen realiseren.

We zijn gestart met een **samenwerking met Liander en Waternet**, waarin we als ketenpartners naast nieuwbouw ook zoveel mogelijk saneringen en reconstructies van het distributienet gezamenlijk gaan uitvoeren.

We werkten daarnaast verder aan **versterking van onze bron, het IJsselmeer**. Onze plannen om hier met de natuur te gaan samenwerken voor een meer duurzame waterzuivering, werden beloond met een **Europese subsidie** van € 3 miljoen. Hiervan gaan we de komende jaren een demonstratieproject met natuurlijke zuivering bekostigen in het EU-life project 'Watersource'.

Onze monteurs en boswachters waren druk met de gevolgen van **Zomerstorm Poly**. Door omwaaiende bomen ontstonden op verschillende plekken lekkages in ons distributienet. Onze monteurs waren er snel bij om noodleidingen aan te leggen. Ook in de duinen was de stormschade ongekend. Hoewel dynamiek bij een levend duinlandschap hoort, hebben de boswachters veel werk gehad aan het begaanbaar houden van wegen en paden. De Kennemer Duincampings (dochter van PWN) ondervonden ook last van storm Poly en moesten bezoekers evacueren.

De overvloedige regenval in de herfst maakte dat **het grondwaterpeil** in de duinen eind 2023 aanmerkelijk hoger stond dan gebruikelijk. De meeste planten en bomen in het duingebied kunnen goed omgaan met deze natuurlijke afwisseling van natte en droge periodes.

Vooruitblik

PWN werkt aan een wendbare organisatie, die zich tijdig kan aanpassen aan veranderende toekomstscenario's. Op de korte termijn gaan we door met vergroting van onze productie en distributie. Op de langere termijn richt PWN zich op het versterken en uitbreiden van drinkwaterbronnen, waaronder het IJsselmeer - met aandacht voor waterkwaliteit en een zoveel mogelijk natuurlijke en duurzame zuivering. Volgens de huidige prognoses is dit echter onvoldoende voor de groeiende watervraag. Daarom onderzoeken we ook alternatieve bronnen voor drinkwater, doen we onderzoek naar nieuwe productielocaties in het Gooi en in Overveen en werken we aan een masterplan voor de toekomst van het gehele drinkwatersysteem in Noord-Holland. Behoud en waar mogelijk versterking van de ecologische kwaliteit van onze huidige brongebieden (Natura 2000- of Natuurnetwerk Nederland-status) is daarmee onlosmakelijk verbonden. Het belang van data neemt exponentieel toe bij waterkwaliteit, natuur en innovatie. De nieuwe IT-systemen die worden gebruikt voor het managen van onze bedrijfsprocessen helpen om deze data nuttig in te zetten en onze dienstverlening verder te verbeteren.

1.2 OVER DIT VERSLAG

Dit jaarverslag zet de eerste stap naar verslaglegging in lijn met de Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Tegelijkertijd rapporteren we aan de hand van de structuur van onze ondernemingsvisie en het beleidsplan, namelijk de vijf hoofdonderdelen Bronnen, Natuur, Productie, Distributie en Klant. Naar aanleiding van de CSRD hebben we een materialiteitsanalyse uitgevoerd en een eerste uitwerking gemaakt van het waardecreatiemodel. Deze publiceren we voor het eerst in dit verslag. De indeling van de hoofdstukken 3, 4 en 5 zijn gebaseerd op de vereiste ESG-indeling (Environment, Social, Governance), naar het Nederlands vertaald als Milieu, Sociaal en Bestuur. De vijf hoofdonderdelen zijn ten opzichte van voorgaande jaren opnieuw gegroepeerd onder de hoofdstukken 3 (Milieu) en 4 (Sociaal). Hoofdstuk 2 schetst in vogelvlucht onze kernactiviteiten, belangrijke thema's en hoe wij waarde creëren binnen de belangrijke trends van deze tijd.

1.2 OVER DIT VERSLAG

KERNCIJFERS (GECONSOLIDEERD)

	2023	2022	2021	2020	2019
Klanten					
Aantal administratieve aansluitingen	842.015	834.871	827.032	817.780	811.770
Aantal aansluitingen huishoudelijk en kleinzakelijk	832.133	824.348	818.338	808.294	802.307
Aantal aansluitingen midden- en grootzakelijk	9.882	10.523	8.694	9.486	9.463
Tarief per m ³ kleinverbruik	€ 1,59	€ 1,23	€ 1,22	€ 1,20	€ 1,21
Vastrecht per woning eigen watermeter	€ 65,38	€ 56,78	€ 53,93	€ 53,50	€ 49,75
Jaarlijkse nota gemiddeld huishouden (100 m ³ & vastrecht)	€ 224,38	€ 179,78	€ 175,93	€ 173,50	€ 170,75
Medewerkers					
Aantal fte ultimo jaar	685	660	685	659	645
Ziekteverzuim (PWN Enkelvoudig)	5,46%	5,89%	5,53%	5,38%	5,56%
Bedrijfsincidenten met letsel, excl. contractors (PWN Enkelvoudig)	11	21	6	10	31
Waterproductie, - distributie en natuurbeheer					
Eigen productie drinkwater x 1.000 m ³	91.665	93.737	94.275	96.411	92.521
Inkoop drinkwater x 1.000 m ³	17.247	17.541	17.782	18.409	17.057
Afzet drinkwater in eigen voorzieningsgebied x 1.000 m ³	108.912	111.278	112.057	114.820	109.578
Lek- en meetverschillen (Niet In Rekening Gebracht verbruik)	6,65%	6,64%	6,65%	6,37%	6,47%
Lengte hoofdleidingnet drinkwater in km	10.553	10.522	10.481	10.441	10.385
Terreinen in beheer in ha **	7.540	7.538	7.536	7.529	7.528

1.3 MEERJARENOVERZICHT

1.3 MEERJARENOVERZICHT

VERVOLG	2023	2022	2021	2020	2019
Duurzaamheid					
CO ₂ scope 1 (in ton CO ₂) ***	1.197	-	-	-	-
CO ₂ scope 1 - WRK (in ton CO ₂) ***	481	-	-	-	-
CO ₂ scope 2 (in ton CO ₂) ***	21.379	-	-	-	-
CO ₂ scope 2 - WRK (in ton CO ₂) ***	1.651	-	-	-	-
Garantie van Oorsprong certificaten (in ton CO ₂) ***	(19.976)	-	-	-	-
Energieverbruik in MWh	79,227	77,227	75,245	69,783	69,766
Opgewekte energie in MWh	9,118	7,932	2,946	1,460	0,203
Financieel					
Drinkwateropbrengsten (x 1.000)	€ 224.963	€ 182.268	€ 178.200	€ 180.328	€ 169.331
Overige bedrijfsopbrengsten (x 1.000)	€ 49.406	€ 40.202	€ 33.792	€ 29.358	€ 33.676
Resultaat voor rente, belastingen en afschrijvingen (x 1.000)	€ 72.694	€ 62.025	€ 62.467	€ 59.841	€ 58.618
Bedrijfsresultaat (x 1.000)	€ 27.432	€ 19.473	€ 19.553	€ 19.623	€ 18.524
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (x 1.000)	€ 17.161	€ 9.554	€ 9.588	€ 8.172	€ 5.687
Winstmarge (% van de drinkwateropbrengsten)	7,6%	5,2%	5,4%	4,5%	3,4%
Totaalresultaat van de rechtspersoon (x 1.000)	€ 16.782	€ 11.589	€ 11.200	€ 7.763	€ 7.222
Financiële positie					
Totale activa (x 1.000)	€ 892.727	€ 823.297	€ 782.086	€ 777.061	€ 731.818
Eigen vermogen (x 1.000)	€ 286.070	€ 268.967	€ 258.189	€ 249.065	€ 241.239
Totaal rentedragende schulden (x 1.000)	€ 513.299	€ 448.795	€ 443.246	€ 422.945	€ 413.667
Solvabiliteit (excl. doorzakconstructie) *****	32,71%	34,02%	33,71%	32,56%	32,25%
Leverage ratio	6,24	6,73	7,00	6,24	7,13
Rente dekking (ICR)	2,5	1,9	1,8	1,6	1,4
Weighted Average Cost of Capital (WACC) *****	3,0%	2,19%	2,44%	2,87%	2,42%

1.3 MEERJARENOVERZICHT

VERVOLG

	2023	2022	2021	2020	2019
Investeringsuitgaven MVA & IVA (x 1.000)	€ 102.050	€ 67.835	€ 61.202	€ 64.625	€ 68.451
Kasstroom uit operationele activiteiten (x 1.000)	€ 54.345	€ 57.110	€ 56.637	€ 48.649	€ 49.569
Kasstroom uit investeringsactiviteiten (x 1.000)	-€ 94.254	-€ 61.914	-€ 53.812	-€ 55.325	-€ 53.827
Kasstroom uit financieringsactiviteiten (x 1.000)	€ 51.927	€ 4.330	-€ 4.186	€ 7.826	-€ 6.697

* De kerncijfers over voorgaande jaren zijn niet bekend.

** De terreinen in beheer zijn niet direct te herleiden naar de materiële vaste activa in de jaarrekening doordat een deel van de terreinen in beheer van PWN, eigendom zijn van de provincie Noord-Holland.

*** Voor een toelichting op de CO₂ verwijzen wij naar paragraaf 3.1 in het jaarverslag.

**** De WACC percentages tot en met 2022 zijn definitief als bepaald in het Bedrijfsverslag. Voor 2023 is een voorlopige berekening op basis van jaarrekening 2023 gedaan.

***** De solvabiliteit wijkt af van voorgaande gerapporteerde jaarverslagen omdat deze is herberekend n.a.v. de convenanten.

1.4 FINANCIËLE RESULTATEN

Financieel resultaat

Het totaal resultaat (enkelvoudig en geconsolideerd) over 2023 bedraagt € 16,8 miljoen positief (2022: € 11,6 miljoen). Het positieve financiële resultaat wordt, rekening houdend met de voorziene WACC overschrijding, volledig gebruikt voor de financiering van onze investeringsagenda en daarmee het in balans houden van het eigen vermogen met het vreemd vermogen en de operationele kasstromen (solvabiliteit en leverage ratio). Vanuit het afwegingskader in het dividendbeleid, de kosten- en prijsontwikkelingen in 2023 en de grote toekomstige investeringsopgave van PWN, adviseert het bestuur de Aandeelhouder om over 2023 geen dividenduitkering uit te keren over het resultaat van 2023, dit om ook in de toekomst drinkwaterlevering en behoud van kwaliteit te garanderen.

Omzet en afzet

De bruto levering van drinkwater over 2023 bedroeg 108,9 miljoen m³ (2022: 111,3 miljoen m³). De lek- en meetverschillen, oftewel het niet in rekening gebracht verbruik (NIRG) bedraagt 6,65% (2022: 6,64%) waardoor de netto drinkwaterafzet uitkomt op 101,7 miljoen m³ (2022: 103,9 miljoen m³). De bijbehorende drinkwateromzet komt daarmee op € 223,6 miljoen (2022: € 181,0 miljoen). Hoewel de afzet in 2023 lager is dan in 2022, is de omzet in 2023 toegenomen als gevolg van de tariefverhoging van gemiddeld 25% in 2023. We zien dat de dalende trend in de drinkwaterafzet van 2022 als gevolg van het bewustere watergebruik door onze klanten, heeft doorgezet in 2023.

Financiële ratio's

Vanwege de omvang van de investeringen van PWN om de leveringszekerheid te waarborgen is externe financiering noodzakelijk. Voor het aantrekken hiervan is PWN aan regels gebonden door de Drinkwaterwet, het bijbehorende Drinkwaterbesluit en afgesproken convenanten met financiers van PWN. De wet bepaalt onder andere dat de kosten die PWN maakt voor zowel het eigen als het vreemd vermogen onder een vastgesteld kengetal (Weighted average cost of capital - WACC) moeten blijven. Daarnaast stuurt PWN op een drietal ratio's (convenanten), te weten: solvabiliteit, leverage ratio en interest coverage ratio (ICR) conform de afgesproken convenanten met de financiers van PWN. PWN heeft in 2023 voldaan aan alle financiële ratio's van haar financiers. We voorzien wel een lichte overschrijding van de WACC. Hieronder wordt per ratio verder toelichting gegeven.

Weighted Average Cost of Capital (WACC)

Drinkwaterbedrijven zijn door een maximale WACC (onderdeel Drinkwaterwet) beperkt in het realiseren van winst. De WACC wordt door de minister vastgesteld en is voor 2023 vastgesteld op een maximum van 2,95% (2022: 2,95%). Ultimo 2023 is de WACC voor PWN naar verwachting rond 3% (2022: 2,19%). Dit betreft een voorlopige berekening en is een lichte overschrijding van de WACC. Dit ontstaat door een hoger resultaat als gevolg van lagere kosten dan begroot vanuit meevallende prijsontwikkelingen ten opzichte van het moment

1.4 FINANCIËLE RESULTATEN

van begroten. De definitieve berekening wordt tijdens het opstellen van het bedrijfsverslag gefinaliseerd. Een WACC overschrijding is via de Drinkwaterwet geregeld en betekent dat we het bedrag van de overschrijding verrekenen in de drinkwatertarieven voor 2025 en daarmee teruggeven aan de drinkwaterklanten van PWN.

Solvabiliteit en liquiditeit

De solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de continuïteit van de organisatie. De solvabiliteit geeft op de balans de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. In 2023 bedroeg onze solvabiliteit 32,71% (2022: 34,02%). Hiermee voldoen wij aan de doelstelling van een minimale solvabiliteit van 30%, zoals afgestemd met de Raad van Commissarissen. Daarnaast is de liquiditeitspositie een belangrijke graadmeter. Deze wordt vanuit de treasury commissie regulier gemonitord, op basis waarvan de hoogte van de benodigde financiering wordt bepaald. Dit wordt vervolgens wekelijks operationeel gemonitord. PWN heeft voldoende liquide middelen om aan haar korte termijn verplichtingen te voldoen, waarbij er ook aanvullend gebruik gemaakt kan worden van een rekening-courant bij de huisbank en kasgeldleningen bij financiers.

Leverage ratio

De leverage ratio betreft de netto schuldpositie ten opzichte van de operationele cashflow. Hierbij is de operationele cashflow gedefinieerd als het totaal van de bedrijfsopbrengsten, de afschrijvingen, de waardeverminderingen en de aan voorzieningen toegevoegde bedragen, verminderd met het totaal van de bedrijfslasten, de waardevermeerderingen en de

ten laste van voorzieningen gebrachte bedragen.

Deze verhouding mag conform de huidige convenanten met enkele banken maximaal 7,5:1 zijn. Ultimo 2023 bedraagt deze ratio 6,2:1 (2022: 6,7:1). Hiermee valt de leverage ratio binnen de gestelde marge van de convenanten. Over 2023 heeft PWN een geconsolideerd operationele cashflow van € 54,3 miljoen.

Interest coverage ratio (ICR)

Het laatste convenant betreft de ICR en wordt berekend door het bedrijfsresultaat te delen door de rentelasten. Deze ratio moet minimaal 1 bedragen. De ICR ultimo 2023 bedraagt 2,5 (2022: 1,9) en valt hiermee binnen de convenanten.

Treasury

De treasuryfunctie bij PWN richt zich in belangrijke mate op de financiering en de beheersing van de renterisico's en -lasten. De contouren waarbinnen besluiten worden genomen op het gebied van treasury zijn vastgelegd in het treasurystatuut.

Binnen PWN wordt aan de treasury-activiteiten geen winstverantwoordelijkheid toegekend. De primaire taak van treasurymanagement is het beheren en beheersen van de financiële posities die voortvloeien uit de normale bedrijfsvoering en wel op een zodanige wijze dat:

- de daaraan verbonden risico's worden beheerst;
- de daarmee gepaard gaande kosten worden beperkt.

De treasuryfunctie wordt binnen PWN uitgevoerd door de treasury commissie, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het door de Raad van Commissarissen goedgekeurde treasurybeleid. De beschikbare middelen worden enkel binnen de eigen organisatie aangewend.

De totaal aangetrokken financiering, exclusief de doorzakconstructie, in 2023 komt uit op € 85 miljoen.

De oplopende financieringsbehoefte gedurende het jaar komt voornamelijk voort uit investeringsuitgaven van € 102,1 miljoen (2022: € 67,8 miljoen) en aflossingen op leningen van € 63,6 miljoen (2022: € 88,4 miljoen), waarvan € 55 miljoen aan eindaflossingen. In totaal heeft PWN in 2023 voor € 110 miljoen (2022: € 95 miljoen) aan nieuwe financiering aangetrokken. Deze bestaat voor € 25 miljoen uit leningen ter vervanging van eerder aangetrokken leningen met gekoppelde swaps en daarmee een relatief hoge rente. De overige aangetrokken nieuwe financiering ten bedrage van € 85 miljoen heeft PWN tegen een gunstige, maar toegenomen, marktrente aan kunnen trekken.

In 2020 heeft PWN een nieuw contract met de Europese Investeringsbank (EIB) afgesloten. In totaal is er € 100 miljoen beschikbaar gesteld voor de periode 2020-2024. Hierbij kan PWN tranches opnemen van minimaal € 20 miljoen per keer, waarbij er ultimo 2023 € 80 miljoen is geleend en er voor 2024 nog € 20 miljoen beschikbaar is. In samenwerking met haar treasury adviseur verkent PWN continu de markt voor aan te trekken financiering. Dit wordt besproken in de treasury commissie. Op basis van de beschikbare informatie voorziet PWN geen moeilijkheden ten aanzien van het aantrekken van de benodigde financiering.

1.4 FINANCIËLE RESULTATEN

Vewin Benchmark

PWN neemt jaarlijks deel aan de Vewin Benchmark.

De benchmark is voor de gehele drinkwatersector en dient ter vergelijking. De benchmark gegevens van 2023 zullen in de jaarrekening 2024 worden gepubliceerd.

VEWIN BENCHMARK	2023	2022	2021	2020	2019
Kosten per m ³ afgeleverd drinkwater	n nb	1,76	1,75	1,74	1,71
Totale kosten per aansluiting	n nb	219	219	223	213
Bestaande uit:					
Belastingen per aansluiting	n nb	-	1	1	1
Vermogenskosten per aansluiting	n nb	20	23	25	24
Afschrijvingen per aansluiting	n nb	47	48	46	46
Operationele kosten per aansluiting	n nb	152	147	151	142

- 2.1 Kernactiviteiten
- 2.2 Trends
- 2.3 Onze principes voor toekomstbestendigheid
- 2.4 Waardecreatiemodel
- 2.5 Stakeholders en samenwerking
- 2.6 Materialiteitsanalyse
- 2.7 Innovatie, onderzoek en IT

Dit hoofdstuk beschrijft hoe PWN haar kernactiviteiten uitvoert. We lichten toe langs welke principes we werken aan toekomstbestendigheid en hoe wij waarde creëren. Uit een recente materialiteitsanalyse hebben we een overzicht van de 10 belangrijkste thema's in termen van kansen, risico's en impact vastgesteld. Ook geven we een schets van de belangrijkste trends en ontwikkelingen en hoe wij daar samen met onze stakeholders op inspelen.

HOOFDSTUK 2: ZO CREËERT PWN WAARDE

Van IJsselmeer tot betrouwbaar drinkwater uit de kraan

PWN levert drinkwater aan ruim 800.000 huishoudens, bedrijven en instellingen in de provincie Noord-Holland. Wij zuiveren met name oppervlaktewater uit het natuurgebied IJsselmeer via een robuust drinkwatersysteem, met een essentiële rol voor de duinen. Vandaar onze missie: PWN zorgt altijd voor betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur.

1. Het IJsselmeer als waterbron

Het IJsselmeer is het grootste zoetwatermeer van Nederland en een belangrijk natuurgebied in Noordwest-Europa. In Andijk neemt Waterwinstation Prinses Juliana (WPJ) zoetwater in, waarna het wordt voorgezuiverd. Dit is onderdeel van de WRK: de Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland. In de WRK zorgen PWN en Waternet samen voor een goed gevuld netwerk van voorgezuiverd oppervlaktewater voor Noord-Holland.

2.1 KERNACTIVITEITEN

2.1 KERNACTIVITEITEN

Het voorgezuiverde water is al schoner (halffabricaat) dan IJsselmeerwater, maar nog niet drinkbaar. Het is wel geschikt als proceswater, dat de WRK voor een klein deel vanuit Andijk ook direct levert aan grote bedrijven. Maar het overgrote deel van het voorgezuiverde water transporteren we naar het drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand in Heemskerk, waar de volgende stap in onze drinkwaterproductie plaatsvindt.

In Andijk wordt ook direct drinkwater geproduceerd. Pompstation Martien den Blanken (PS Andijk) neemt IJsselmeerwater in en zuivert dit met een intensief proces helemaal tot drinkwater voor de oostelijke helft van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal.

2. Puur water maken

Bij drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand in Heemskerk scheiden we het water in twee stromen. De eerste stroom zuiveren we met membranen tot zuiver water. Dit gaat direct naar de drinkwaterproductiebedrijven Pompstation (PS) Bergen en Pompstation (PS) Wim Mensink (in Wijk aan Zee). Dit zuivere water is microbiologisch veilig, vrij van organische microverontreinigingen en verlaagt het zout- en kalkgehalte. Uit de tweede waterstroom halen we eerst nog medicijnresten, pesticiden en andere organische microverontreinigingen. Dit voorgezuiverde deel gaat dan naar de infiltratiegebieden in de duinen.

3. De natuur zuivert verder

Het water wordt naar infiltratieplassen en -putten getransporteerd en zakt in meerdere weken tot maanden door verschillende zandlagen naar beneden. Diep onder de grond worden bacteriën, virussen en eventueel voedsel voor micro-organismen afgebroken. Zo krijgen we water dat op natuurlijke wijze is gezuiverd. Dit pompen we vervolgens weer uit de duinbodem op,

Andijk

Heemskerk

waarna het naar onze drinkwaterproductiebedrijven PS Bergen en PS Mensink gaat.

Door met de natuur te werken, verlagen we de maatschappelijke kosten voor zuivering en zorgen we ervoor dat we altijd een grote voorraad water van de juiste kwaliteit in de duinen hebben om op terug te vallen wanneer nodig.

4. PWN beheert de duinnatuur

We onttrekken vrijwel evenveel water aan de duinen als dat we erin brengen. Zo houden we het duinecosysteem in balans. PWN beheert de duinnatuur, zodat dit systeem gezond blijft en ook in de verre toekomst nog steeds een rol blijft spelen in de drinkwatervoorziening. Ook zorgt PWN voor passende recreatie.

5. Betrouwbaar drinkwater maken

Gezuiverd water van drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand en natuurlijk gezuiverd water uit de duinen komen samen bij ons drinkwaterproductiebedrijf Wim Mensink. We mengen de twee stromen tot betrouwbaar drinkwater van de juiste hardheid. Voordat dit water de fabriek verlaat, vindt nog een laatste nadesinfectie plaats. Tijdens dit proces onderzoekt een laboratorium meerdere keren de drinkwaterkwaliteit.

6. Distributie van drinkwater naar de kraan

Vanaf de drinkwaterproductiebedrijven Wim Mensink (Wijk aan Zee), Bergen (Bergen), Martien Den Blanken (Andijk) en Laarderhoogt (Laren) voorzien we een groot deel van Noord-Holland van betrouwbaar drinkwater. Een netwerk van 10.552 kilometer aan leidingen levert heerlijk drinkwater af bij huishoudens.

A photograph of a man in a grey t-shirt and dark shorts, wearing a cap, kneeling on a cobblestone path in a garden. He is watering plants with a watering can. The scene is captured during a rain shower, with rain falling heavily around him. In the background, there are various potted plants and a concrete ledge.

We houden rekening met een sneller veranderende wereld

Het produceren van betrouwbaar drinkwater aan het einde van een rivierdelta blijft zeer uitdagend. PWN houdt rekening met tal van ontwikkelingen en trends. We staan daarnaast ook voor één van de grootste transitie's van deze tijd: de energie- en grondstoffentransitie.

2.2 TRENDS

2.2 TRENDS

Via een omgevingsanalyse brengen we jaarlijks in kaart wat er op ons afkomt en voor welke keuzes we komen te staan. De resultaten van onze analyse vormen input voor het beleidsplan van het nieuwe jaar en voor de ondernemingsvisie die we eens in de vijf jaar opstellen.

Ondanks zorgvuldige analyses krijgen we soms ook te maken met impactvolle ontwikkelingen die we niet zagen aankomen, zoals de val van het kabinet-Rutte IV, KNMI-scenario's die de effecten van klimaatverandering fors hoger inschatten en grondstoffen die duurder worden en soms niet meer beschikbaar zijn.

Dit alles vereist dat PWN intensief samenwerkt met haar omgeving, omdat we voor al onze opgaven (samenwerking) partners nodig hebben. Ook vraagt het om flexibiliteit en aanpassingsvermogen.

In 2023 heeft PWN een langetermijnvisie gemaakt, PWN Toekomstbestendig, die ons dwingt om te anticiperen op onder meer de gevolgen van klimaatverandering en die zich richt op een duurzame bedrijfsvoering. Met de visie anticiperen we ook op de steeds krappere wordende arbeidsmarkt. De visie helpt ons bij het ontwikkelen van verschillende adaptatiepaden richting de toekomst en bij het vergroten van de wendbaarheid van de organisatie. Zie hiervoor paragraaf 2.3 Onze principes voor toekomstbestendigheid.

Ondanks de uitdagingen op de krappe arbeidsmarkt is het in 2023 gelukt om 97 vacatures (inclusief interne doorstroom) in te vullen. Vooral het werven van technici vraagt om een andere benadering: monteurs leiden we zelf op en bij de lastiger te vervullen technische vacatures kijken we nu eerder naar competenties in plaats van diploma-eisen. Zie voor meer informatie paragraaf 4.2 Medewerkers.

Het omgevingsmanagement bij PWN is in 2023 verder versterkt, waardoor we beter in staat zijn om aan de juiste tafels te zitten om samen te kunnen werken met onze omgeving. Zie 2.5 Stakeholders en samenwerking voor meer over dit onderwerp.

PWN gaat de toekomst met vertrouwen tegemoet en gelooft erin dat we hierbij onze maatschappelijke rol van drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder als kracht kunnen inzetten.

2.2 TRENDS

Trends en ontwikkelingen

COMBINATIE VAN CRISSEN

We hebben met een combinatie van crisissen te maken: geopolitieke onrust, hoge energieprijzen en een instabiele economische situatie. Daarbij zien we ook uitdagingen op het gebied van stikstof, klimaat, PFAS, biodiversiteit en oppervlaktewater. Daarnaast zien we in de maatschappij een uitvergroting van sociale verschillen, onrust, crisis-moeheid en maatschappelijke verdeeldheid. De maatschappij is mondig, polariseert en er is meer wantrouwen richting wetenschap en politiek.

SCHAARSTE

Daarbij zien we ook schaarste om ons heen, in de breedste zin van het woord. Er is schaarste aan grondstoffen, personeel, ruimte (ondergronds en bovengronds), (onder)aannemers en ons investeringsbudget is beperkt. Voor PWN is dit uitdagend: juist nu hebben we die grondstoffen, de mensen en het investeringsbudget zo hard nodig, omdat we werken aan de lange termijn leveringszekerheid, de energie-, warmte- en grondstoffentransitie en de digitale transitie. In schaarste schuilt ook iets krachtigs. Het dwingt tot keuzes maken en zet ons aan het denken. Over de manier waarop wij georganiseerd zijn en over aantrekkelijk werkgeverschap. Het geeft een hernieuwde waardering aan de lokale omgeving, aan hergebruik van materialen, aan flexibiliteit en leren. Het dwingt tot meer diversiteit en inclusie, om zo vanuit een breder perspectief naar duurzame oplossingen te kijken.

TRANSITIES EN FLEXIBILITEIT

Een ander resultaat van de combinatie van crisissen is dat de transitie waar we in de vorige omgevingsanalyse over spraken, in een stroomversnelling zijn geraakt. Denk aan de energie- en duurzaamheidstransitie en het verankeren van water in ruimtelijk beleid. Thema's als 'water- en bodem sturend', 'waterbesparing' en 'grondstoffenpaspoorten' staan politiek hoog op de agenda. Dit biedt ook perspectief om onze eigen duurzaamheidsopgaven te versnellen.

Recht doen aan de wereld én mensen

Hoe zorgen we ook in de toekomst voor betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur? Dat is nog niet zo makkelijk te zeggen. Onze wereld is sterk in beweging. Dus kunnen we niet van één toekomstbeeld uitgaan en werken we met uiteenlopende scenario's.

Binnen onze organisatie is het besef gegroeid dat we op een andere manier moeten organiseren, denken en doen om onze missie toekomstbestendig te houden. We willen blijven werken aan de mooiste mogelijke toekomst, waarin we recht doen aan de wereld én de mensen om ons heen. Daarom hebben we de visie PWN Toekomstbestendig ontwikkeld, die richting geeft aan de koers van PWN en aan de ontwikkeling die we als organisatie willen doormaken.

2.3 ONZE PRINCIPES VOOR TOEKOMSTBESTENDIGHEID

2.3 ONZE PRINCIPES VOOR TOEKOMSTBESTENDIGHEID

SPOOR 1

DUURZAAM VOOR ELKAAR

De principes moeten worden gezien als zeven verschillende perspectieven op onze vraagstukken, die naast elkaar bestaan. Ze geven richting aan grote strategische beslissingen. De afweging van de zeven principes is altijd mensenwerk. Daarom stimuleren we onze medewerkers om met elkaar het gesprek te voeren over de verschillende perspectieven.

7 LEIDENDE PRINCIPES

1. CO₂-neutraal

PWN heeft de ambitie om in 2050 netto geen CO₂ meer uit te stoten, met in 2030 al een grote tussenstap van 55% reductie ten opzichte van het basisjaar 1997.

2. Circulair

PWN wil het gebruik van grondstoffen verminderen of deze door duurzamere alternatieven vervangen. Daarbij willen we de levensduur van materialen verlengen en afvalstoffen hoogwaardiger verwerken.

3. Natuurinclusief

We werken zoveel mogelijk samen met de natuur. Ons streven is om biodiversiteit te bevorderen en schade aan de natuur te vermijden. Niet alleen in natuurgebieden, maar overal waar natuur is en natuur kan zijn.

4. Klimaatbestendig

We proberen ons tijdig aan te passen aan de effecten van klimaatverandering en aan de reacties van onze omgeving op deze effecten.

5. Met en voor de omgeving

We werken iedere dag aan maatschappelijke doelen en streven daarbij naar het creëren van meerwaarde met en voor onze omgeving.

6. Wendbaar

We streven ernaar ons tijdig aan te kunnen passen aan veranderingen om ons heen. We spelen in op trends en ontwikkelingen. We hebben zicht op meerdere oplossingsrichtingen, waardoor we ons kunnen aanpassen op het moment dat het nodig is.

7. Digitaal

We opereren in de digitale wereld en willen de meerwaarde daarvan benutten voor de fysieke wereld.

2.3 ONZE PRINCIPES VOOR TOEKOMSTBESTENDIGHEID

SPOOR 2

TOEKOMSTBEELD MENS & ORGANISATIE

Het toekomstbeeld voor Mens & Organisatie is ontwikkeld om onze organisatie nog beter voor te bereiden op ontwikkelingen die snel op ons afkomen. PWN zet in op een inclusieve, diverse organisatie, waarin verbinding en wendbaarheid de boventoon voeren. Daarbij stimuleren we duurzame inzetbaarheid, vakmanschap en persoonlijke groei naar competenties die in de toekomst belangrijk zijn.

De 5 pijlers op het gebied van Mens & Organisatie geven richting aan onze organisatieontwikkeling en vergroten onze wendbaarheid om onze manier van werken steeds af te stemmen op nieuwe externe ontwikkelingen.

5 PIJLERS MENS & ORGANISATIE

1. Flexibel en wendbaar organiseren van ons werk

We organiseren onszelf rondom de opgaven die we met elkaar te doen hebben. Dit betekent meer samenwerken in flexibele en multidisciplinaire teams en werken in netwerken en ecosystemen met onze omgeving.

2. Duurzaam ontwikkelen en inzetbaar zijn

Medewerkers van PWN krijgen alle ruimte om zich te ontwikkelen en te werken aan hun duurzame inzetbaarheid. Zodat alle talenten optimaal kunnen worden ingezet in het werk, nu en in de toekomst.

3. Vakmanschap en competenties van de toekomst

We koesteren, borgen en versterken het vakmanschap binnen PWN. Daarnaast zetten we in op nieuwe competenties die nodig zijn om ons werk goed uit te kunnen blijven voeren richting de toekomst.

4. Een open, inclusieve en diverse gemeenschap

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn bij PWN, met respect voor de ander. We streven naar een open, inclusieve en diverse gemeenschap als afspiegeling van onze samenleving.

5. Waarde creëren voor jezelf en de omgeving

Als je bij PWN werkt, creëer je waarde: waarde voor je omgeving én voor jezelf.

Deze output en waarde creëren wij

Op de volgende pagina illustreert PWN voor het eerst een waardecreatiemodel. In één oogopslag is hierin te zien welke waarde PWN creëert voor de maatschappij zoals schoon drinkwater, versterkte biodiversiteit en ontwikkeling van medewerkers. En welke negatieve impact we hebben. Denk daarbij aan ongevallen onder medewerkers of het optreden van datalekken.

Het model is gebaseerd op ons proces (van bron tot klant) en volgt onze waardeketen. Links zijn de elementen opgenomen waar wij mee werken (input) zoals menselijk, intellectueel, financieel en natuurlijk kapitaal. De middelste kolom beschrijft ons bedrijfsmodel en onze activiteiten. Door deze activiteiten leveren wij outputs (resultaten) zoals betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur. Die zijn te vinden in de laatste kolom. Hierin staat ook welke waarde PWN creëert voor, en onttrekt aan mens en milieu.

Dit waardecreatiemodel is een eerste versie. We scherpen het de komende jaren verder aan, mede op basis van input van onze stakeholders.

2.4 WAARDECREATIEMODEL

2.4 WAARDECREATIEMODEL

PWN zorgt altijd voor betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur

Met deze input werken wij

- 91.665 Eigen productie drinkwater x 1.000 m³ **A**
- 17.247 Inkoop drinkwater x 1.000 m³
- 7.540 hectare natuur in beheer **B**
 - Gebouwen en installaties **C**
- 10.553 km hoofdleidingnet **D**
 - Vervuiling drinkwaterbronnen door industrie en landbouw
 - Gebiedsvreemde stoffen als stikstof en PFAS in duinen

- 79,23 MWh energiegebruik (scope 1 en 2)
 - Grondstoffen als leidingmateriaal en chemicaliën
- 664 medewerkers
 - Vakmanschap waterzuivering en natuurbeheer
- 500 vrijwilligers
 - Flexibele schil van inhuur en onderaannemers
 - Samenwerking met stakeholders
- 224 € miljoen inkomsten uit waterlevering
- 2,4 € miljoen subsidie voor natuurbeheer

Dit is ons bedrijfsmodel

Onze visie

PWN staat voor drinkwater en natuur en zet deze krachtige combinatie in om de leveringszekerheid en kwaliteit van ons drinkwater te borgen en de natuur in onze duinen te laten floreren. Dit doen we tegen een verantwoorde kostprijs en voor tevreden klanten.

Onze activiteiten

- Zuiveren water tot drinkwater in Andijk, Heemskerk, 't Gooi en duingebied
- Onderhouden en investeren in productie-locaties en infrastructuur
- Distribueren drinkwater
- Duinen vitaal en gezond houden
- Creëren van passende recreatie
- Ontwikkelingssamenwerking

Deze output en waarde creëren wij

Altijd betrouwbaar drinkwater

- 108,9 miljoen m³ drinkwater geproduceerd
- 1,7 miljoen drinkwaterklanten in Noord-Holland

Veerkrachtige natuur

- Versterkte biodiversiteit
- Schoner(e) water(bronnen) door veerkrachtige natuur
- Natuurbeleving door bezoekers
- 8,3 tevredenheid duinbezoekers (doel >8,5)

Circulair en klimaatneutraal werken

- Klimaatneutrale bedrijfsvoering (scope 1 en 2) door oa eigen zonne-energie (10%)
 - Doel: klimaatneutraal in 2050 (scope 1, 2 en 3)
 - *Productie reststromen*. Doel: 100% circulair in 2050
- #### Tevreden klanten
- Service en advies over drinkwater, bewust drinkwatergebruik en natuur(beleving)
 - 8,5 klanttevredenheid (doel >8,5)
 - 0,011 klachten/klant
 - 25,6 ondermaatse leveringsminuten (doel: < 24)

Aantrekkelijke, veilige en gezonde werkomgeving

- Bijdrage aan duurzame ontwikkeling en -inzetbaarheid van medewerkers
- 19 medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt
- 5,46% ziekteverzuim
- 11 ongevallen met letsel

Goed bestuur en cyberveiligheid

- 1,59 €/m³: prijs voor drinkwater
- 102 € miljoen investeringen t.b.v. leveringszekerheid en natuurbeheer
- 259 € miljoen omzet
- 0 ernstige datalekken en 0 cyberaanvallen met impact
- Schonere bronnen door lobby voor minder vervuiling door industrie en landbouw

Cursief: hier verminderen wij waarde.

PWN is een betrouwbare en transparante partner

De opgaven waar PWN mee te maken heeft, zijn zeer uitdagend. Samenwerking met onze omgeving is daarbij essentieel, zowel bij onze projecten als bij ontwikkelingen en projecten van derden. In 2023 heeft PWN de samenwerking met haar omgeving en stakeholders versterkt.

PWN is een proactieve partner en geeft samen met haar omgeving vorm aan de toekomst. We investeren in duurzame relaties door betrouwbaar en transparant te zijn richting onze stakeholders. Dit zijn onder meer ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen, andere natuurbeheerders en drinkwaterbedrijven, klanten, omwonenden en belangenverenigingen. Ook investeren we in de relatie met bijvoorbeeld de Zoetwaterregio's West en Noord Nederland, Puur & Zuiver, terreinbeherende organisaties, Rijkswaterstaat (RWS).

2.5 STAKEHOLDERS EN SAMENWERKING

2.5 STAKEHOLDERS EN SAMENWERKING

Strategische vraagstukken

We anticiperen op belangrijke ontwikkelingen, zoals de bevolkingsgroei, energietransitie, schaarste van water, grondstoffen en personeel, afname van de biodiversiteit en klimaatverandering. Hierbij brengen we onze eigen belangen onder de aandacht, hebben we oog voor de belangen van onze omgeving en dragen we bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. We richten ons op strategische vraagstukken, op ontwikkelingen op korte en langere termijn, en op directe samenwerking in projecten. In 2023 hebben we bijvoorbeeld met stakeholders onderzocht waar én hoe de in beeld gebrachte opties WAAG, brakwaterwinning Haarlemmermeer en Overveen voor het vergroten van de productiecapaciteit ingepast kunnen worden en hoe deze kunnen bijdragen aan lokale en regionale opgaven.

Ruimtelijke puzzel

Een belangrijke ontwikkeling is dat het Rijk steeds meer de regie neemt op de ruimtelijke ordening in Nederland. De laatste tien jaar lag die regie vooral bij gemeenten en de provincie. Nu geeft het Rijk de provincies de opdracht om de 'ruimtelijke puzzel' in de provincies te leggen. Daarbij moeten alle opgaven hun plek krijgen, zowel boven als onder de grond.

Denk aan de energietransitie, de landbouwtransitie, woningbouw, stikstofproblematiek, maar ook aan natuur en water. In 2023 heeft PWN – namens de drinkwaterbedrijven – een plek gekregen aan de provinciale bestuurlijke regietafel Stikstof en PPLG (Provinciaal Programma Landelijk Gebied). Verder hebben we inhoudelijke bijdragen geleverd aan provinciale en gemeentelijke beleidsdocumenten, zoals de gemeentelijke omgevingsvisies.

Verder helpt de richtlijn 'Water en Bodem sturend' ons bij de inrichting van de ruimte. Voor PWN is deze richtlijn heel bepalend én kansrijk, omdat we zo de toekomst van de door ons beheerde natuur en de toekomst van onze drinkwaterbronnen goed kunnen borgen. In 2023 hebben we geïnvesteerd in de relatie met de andere drinkwaterbedrijven en in de relatie met de waterschappen om de implicaties van 'water en bodem sturend' meer over het voetlicht te brengen in ruimtelijke processen.

Samenwerking IJsselmeer

Tot slot zijn we nauw betrokken bij ontwikkelingen in en om het IJsselmeer. Naast PWN zijn er diverse andere partijen die water uit het IJsselmeer gebruiken. De vraag wordt groter en de beschikbare hoeveelheid water, vooral in tijden van droogte, wordt kleiner. Ook staat de ecologische kwaliteit van het IJsselmeer sterk onder druk. De Klimaatbuffer IJsselmeer biedt kansen om aan vele gezamenlijke opgaven bij te dragen, niet alleen voor PWN, maar ook voor de andere partijen rondom het IJsselmeer. Het vraagt om inzicht in elkaars belangen en om uitleg en begrip. Niet alleen regionaal, maar ook lokaal (zoals in Andijk).

De 10 belangrijkste thema's voor PWN

In 2023 voerde PWN een dubbele materialiteitsanalyse uit in het kader van de CSRD, de belangrijkste Europese standaard voor duurzaamheidsverslaglegging. Zo identificeerden we de 10 belangrijkste thema's die invloed hebben op ons succes en waarmee we impact hebben op mens en milieu. Daarom krijgen deze onderwerpen prioriteit in onze acties en doelen.

Uit een groslijst van mogelijk relevante onderwerpen hebben we de impact ingeschat van de daarmee samenhangende risico's en de mate waarin dit kansen voor het (financiële) succes van PWN oplevert. Ook maakten we per onderwerp een inschatting van onze impact (positief of negatief) op het milieu en de mens. Dit deden we samen met de directie van PWN en interne experts aan de hand van een uitgebreide stakeholdersdialoog.

Voor een goede bepaling van de materialiteit gaven we gewicht aan de risico's en kansen, door in kaart te brengen hoe groot de waarschijnlijkheid is en welke impact dit op PWN heeft. Vervolgens brachten we in kaart of zo'n impact werkelijk of potentieel is, en op welke schaal, met welke reikwijdte en waarschijnlijkheid de impact zou kunnen optreden. Bij negatieve impacts namen we ook mee hoe het effect ervan te herstellen is.

Nieuwe richtlijnen voor duurzaamheidsverslaglegging: CSRD

Met ingang van 2025 wil PWN klaar zijn voor verslaglegging in lijn met de Europese Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). De dubbele materialiteitsanalyse is daarop een belangrijke voorbereiding. We weten hierdoor over welke bijbehorende European Sustainability Reporting Standards (ESRS) we moeten rapporteren. PWN heeft voor de meeste materiële thema's al beleid, maatregelen en doelen. De komende tijd nemen we de CSRD-vereisten hierin op. Ook integreren we de resultaten van de dubbele materialiteitsanalyse in het algehele proces voor risicobeheersing binnen PWN. In het volgende jaarverslag (over 2024) zetten we daarin weer een volgende stap, door per materieel thema over ons beleid, onze acties en doelen te rapporteren.

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

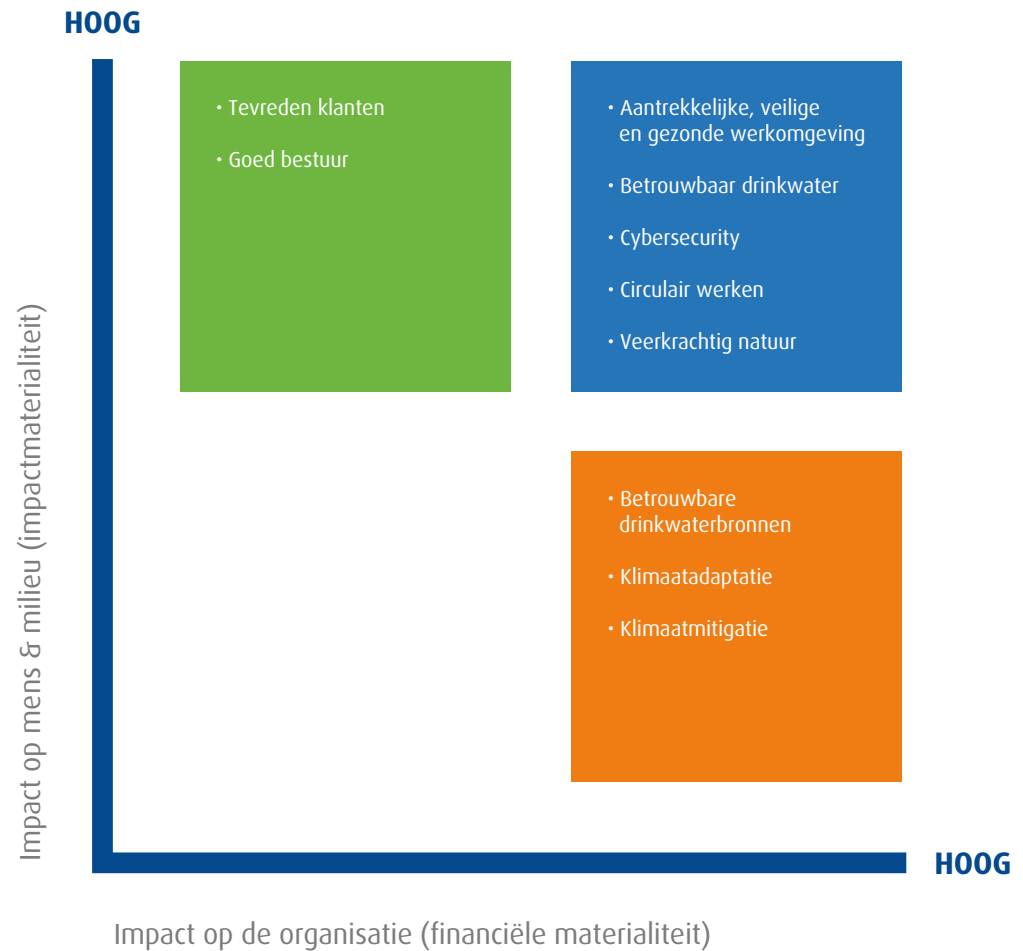
Stakeholders betrekken

Om onze conclusies te toetsen en te kijken of we geen thema's over het hoofd zagen, legden we een uitgebreide vragenlijst voor aan een grote groep stakeholders. Deze stakeholders zijn grofweg in te delen in de volgende groepen:

- Leveranciers
- Medewerkers
- Klanten
- Aandeelhouder
- Financiers (banken)
- Toezichhouders
- Overheden
- Branchevereniging
- Collega-drinkwaterbedrijven
- Maatschappelijke organisaties
- Samenwerkingspartners
- Media
- Onderwijs
- Onderzoek
- Netbeheerders

Ruim 250 stakeholders vulden onze online enquête in. De resultaten werden uitvoerig bediscussieerd met interne experts en de directie van PWN. Concluderend kwalificeerde de directie de volgende thema's in de matrix als materieel:

Resultaten dubbele materialiteitsanalyse

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

De volgende pagina's bevatten per materieel thema een samenvatting van de kansen, risico's en impacts. Deze spelen bij alle thema's op zowel de korte, middellange als lange termijn (meer dan vijf jaar).

THEMA 1 KLIMAATMITIGATIE

PWN wil in 2050 klimaatneutraal zijn en het gebruik van fossiele brandstoffen in de keten minimaliseren. De energie die wij voor onze bedrijfsvoering nodig hebben, willen we zoveel mogelijk zelf duurzaam opwekken. Waar mogelijk vullen wij dit aan met het inkopen van regionaal opgewekte duurzame energie.

Invloed op PWN

Kansen: maatregelen die we nu nemen voor klimaatmitigatie voorkomen mogelijk klimaatschade op langere termijn. Eigen energieopwekking en energiereductie leiden tot kostenbesparingen.

Risico's: de energietransitie zorgt voor drukte in de ondergrond en opwarming van onze leidingen door warmtenetten. Dit kan ertoe leiden dat we onze doelen niet halen. Een ander risico is dat PWN door netcongestie installaties niet kan aansluiten of verzwaren, met gevolgen voor de leveringszekerheid.

Impact van PWN op mens en milieu

Negatief: de impact in scope 1 en 2 is neutraal omdat voor het energiegebruik in de eigen operaties (91 GWh elektra) een deel zelf wordt opgewekt met zonnepanelen (10%) en verder Nederlandse Garanties van oorsprong worden ingekocht (77 GWh of 19.976 ton CO₂). De impact vanuit de inkoopkant van onze waardeketen (scope 3, leveranciers) is nog niet klimaatneutraal. Dus deze activiteiten dragen nog bij aan klimaatverandering.

THEMA 2 KLIMAATADAPTATIE

PWN anticipeert op klimaatverandering en probeert de effecten ervan terug te brengen tot een acceptabel en beheersbaar risico in relatie tot haar missie. We houden rekening met grote systeemveranderingen op de lange termijn. Ook zorgen we dat we klaar zijn voor de effecten van klimaatverandering en voor de reacties van anderen hierop. Dit doen we in samenwerking met onze omgeving.

Invloed op PWN

Kansen: maatregelen voor klimaatadaptatie kunnen tegelijkertijd de natuur versterken.

Risico's: bij onvoldoende adaptatie is er een risico dat de leveringszekerheid in het geding komt. Klimaatverandering maakt ook dat onze zeewering versterkt moet worden. Als PWN niet bij deze maatregelen aansluit, kan dit leiden tot schade aan de natuur, aan onze bronnen, en aan onze assets voor drinkwater en recreatie.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: met haar adaptatiemaatregelen heeft PWN een positieve impact op het milieu, bijvoorbeeld door de natuur te versterken (meer vergroening, biodiversiteit, klimaatbuffer).

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

THEMA 3

BETROUWBARE DRINKWATERBRONNEN

De bron voor ons drinkwater bestaat voor zo'n 95% uit oppervlaktewater, grotendeels aangevoerd door de Rijn. De kwaliteit van deze bron staat de laatste jaren onder druk door klimaatverandering, verzilting en chemische stoffen. Met name persistente, mobiele, toxische stoffen (PMT-stoffen) vormen een bedreiging van de drinkwaterkwaliteit. Ook neemt de vraag naar drinkwater toe en heeft de klimaatverandering invloed op de kwaliteit van de bron. Robuuste bronnen van goede ecologische kwaliteit worden daarmee steeds belangrijker.

Invloed op PWN

Risico's: als gevolg van verontreiniging en verzilting bestaat het risico op kwaliteitsveranderingen door algenbloei en door antropogene en gebiedsvreemde stoffen in onze bronnen. Dit kan leiden tot maatschappelijke onrust, noodzaak tot extra zuivering, hogere kosten en imago schade. Verzilting kan ertoe leiden dat PWN ook zout moet verwijderen, of grotere buffers moet aanleggen.

Kansen: divers EU-milieubeleid voor natuurherstel en schonere water biedt grote kansen op veel schonere bronnen. Specifiek gaat het hierbij om de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de recent hernieuwde Richtlijn Stedelijk Afvalwater. De Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) heeft in 2020 een reductiedoelstelling van 30% afgesproken voor het terugbrengen van microverontreinigingen in de Rijn. Nederland heeft in de EU een voorstel voor een verbod op PFAS gedaan, waardoor binnen enkele decennia de aanwezigheid met PFAS met zo'n 95% kan dalen. Natuurdoelen voor het IJsselmeer binnen de

Programmatische Aanpak Grote Wateren verbeteren (indien uitgevoerd) de ecologische kwaliteit. Burgerinitiatieven zoals 'Drinkable Rivers' kunnen via maatschappelijke en bestuurlijke bewustwording indirect zorgen voor verdere verbetering van de waterkwaliteit.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN kan een positief effect hebben op het milieu (al is het indirect/klein) via haar lobby in sectorverband voor minder lozingen door de industrie, en door inzicht te bieden in de verontreinigingen. Dit bereiken we ook door een (meer) natuurlijke zuivering in te zetten. Betrouwbare bronnen leiden bij PWN tot minder inspanning om water te zuiveren, waarmee de impact van ons proces op milieu en omgeving vermindert.

THEMA 4

BETROUWBAAR DRINKWATER

PWN draagt de verantwoordelijkheid voor leveringszekerheid en betrouwbaar drinkwater. Ook voor de lange termijn. Omdat waterschaarste steeds vaker voorkomt, zetten wij ons proactief in om klanten en stakeholders bewuster om te laten gaan met water en hun watergebruik te verminderen.

Invloed op PWN

Risico: als gevolg van steeds strengere normen bestaat het risico dat PWN haar drinkwaterzuiveringen hierop moet aanpassen, met financiële en personele impact als gevolg. Daarnaast is er ook een risico dat we onvoldoende drinkwater kunnen leveren door toename van de vraag naar drinkwater, door drukte in de ondergrond, of doordat we geen vergunningen krijgen voor inname van water bij een beperkte waterbeschikbaarheid en voor aanleg van nieuwe drinkwaterproductielocaties.

Kansen: klanten en andere stakeholders stimuleren om minder drinkwater te gebruiken en het tegengaan van waterverlies, dragen bij aan leveringszekerheid en zorgen voor minder energie- en chemicaliëngebruik.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN heeft een positieve impact door betrouwbaar drinkwater te produceren op een milieubewuste en efficiënte manier. Ook kan PWN via bewust drinkwatergebruik een positieve impact hebben op het milieu. Positieve impact ontstaat ook wanneer het ons lukt om gemeenten te overtuigen van het belang van groenstroken boven onze waterleidingen. Deze houden niet alleen ons water koel, maar bieden ook een mooie bijdrage aan mens en milieu.

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

Negatief: als PWN verontreinigingen niet voldoende uit het drinkwater haalt, kan PWN potentieel ook indirect bijdragen aan de negatieve invloed ervan op de gezondheid van mensen.

THEMA 5 VEERKRACHTIGE NATUUR

PWN houdt als beheerder de natuur in de duinen veerkrachtig en gezond door de condities te scheppen waardoor natuur kan floreren. Niet alleen in natuurgebieden, maar op alle terreinen die we beheren, ontwikkelen of anderszins beïnvloeden (bijvoorbeeld via onze inkoop) en waar natuur is en natuur kan zijn. We werken daarom natuurinclusief: we vermijden schade aan de natuur en bevorderen biodiversiteit. Ook zetten we ons in voor versterking van de natuur in het IJsselmeer, vanuit de gedachte dat een veerkrachtig en gezond ecosysteem de beste basis voor onze bron is.

Invloed op PWN

Risico's: klimaatverandering, stikstofdepositie, nieuwe recreatievormen, toenemende bezoekersaantallen, exoten, bodemvervuiling, oeveronttrekking, duinbranden en eilandvorming van (beschermde) natuurgebieden in veelal agrarisch of stedelijk gebied vormen een risico op verlies van veerkrachtig duingebied.

De PFAS-concentraties in ons duingebied liggen ver hoger dan die in natuurgebieden die niet aan de kust liggen. Als gevolg van (veranderende) PFAS wet- en regelgeving bestaat de kans dat we onze beheertaak niet goed uit kunnen voeren en onze doelstellingen niet kunnen behalen.

Kansen: nieuwe projecten als de binnenduintrand en de Klimaatbuffer IJsselmeer bieden PWN kansen om de diensten die de natuur aan PWN levert te versterken.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN versterkt de biodiversiteit en ecosystemen in de verschillende gebieden die zij beheert: ruim 7.500 hectare aan natuur en verschillende eigen terreinen. PWN ontwikkelt daarnaast nieuwe natuur zoals de binnenduintrand en de Klimaatbuffer IJsselmeer. Ook via campagnes voor bezoekers en lobby-activiteiten heeft PWN een positieve impact op de natuur. Door natuurbeleving (jaarlijks 8 miljoen duinbezoeken) heeft PWN ook een positieve impact op het welzijn van mensen.

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

THEMA 6

CIRCULAIR WERKEN

PWN wil 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030 (ten opzichte van 2016) en circulair zijn in 2050. We zetten daarom in op het verminderen of vervangen van grondstoffen, levensduurverlenging en hoogwaardige verwerking.

Invloed op PWN

Kans: circulair werken zal leiden tot veranderingen in de grondstoffen en materialen waarmee we werken en de verwerking van afvalstromen, waardoor de afhankelijkheid van schaarse of dure grondstoffen afneemt en kosten van verwerking verlagen.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN kan door circulair te gaan werken met bijvoorbeeld chemicaliën, leidingmaterialen en reststromen een positieve invloed hebben op het milieu.

Negatief: omdat PWN nu nog niet 100% circulair werkt hebben we een negatieve impact op het milieu. Ons doel is om in 2050 100% circulair te gaan werken met bijvoorbeeld chemicaliën, leidingmaterialen en reststromen.

THEMA 7

AANTREKKELIJKE, VEILIGE EN GEZONDE WERKOMGEVING

PWN wil een aantrekkelijke werkgever en opdrachtgever zijn. Veiligheid, ontwikkeling en gezondheid zijn belangrijke aspecten om medewerkers en opdrachtnemers aan ons te binden en te behouden in een krappe arbeidsmarkt.

Invloed op PWN

Risico: (vooral) door krapte op de arbeidsmarkt en loonverschillen bestaat het risico dat PWN niet voldoende (technische) medewerkers aan zich kan binden.

Kansen: onderscheidend zijn op de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld door maatschappelijke relevantie van het werk ten opzichte van andere sectoren) biedt PWN kansen om goed personeel te werven en behouden.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN heeft 664 medewerkers in loondienst en huurt daarnaast veel medewerkers in van aannemers/opdrachtnemers. Door goed personeelsbeleid kunnen we een positieve impact hebben op de veiligheid, de gezondheid, het werkplezier en de ontwikkeling van mensen.

THEMA 8

TEVREDEN KLANTEN

We zijn ons ervan bewust dat we voor drinkwater in Noord-Holland monopolist zijn. PWN biedt haar klanten uitstekende service en advies over drinkwater en natuur(beleving). Onze klanten zijn tevreden omdat wij denken vanuit, handelen voor en luisteren naar de klant en naar onze bezoekers.

Invloed op PWN

Kans: door digitalisering en procesverbeteringen op basis van data kunnen we beter aansluiten op behoeften van zowel particuliere als zakelijke klanten.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: PWN heeft een positieve impact op klanten en bezoekers via een maatschappelijk verantwoorde kostprijs en goede service, advies en communicatie.

2.6 MATERIALITEITSANALYSE

THEMA 9

GOED BESTUUR

PWN vindt een goede governance-structuur belangrijk vanwege haar maatschappelijke relevantie. Daarnaast acht PWN het van belang om transparant te zijn over de wijze van bestuur, zoals prestaties en keuzes. De medewerkers van PWN werken in lijn met de Gedragscode PWN. Hierin zijn belangrijke beginselen vastgelegd zoals integriteit, maar ook veiligheid, omgaan met klanten, met elkaar en de omgeving. Goed bestuur houdt ook in dat we ons ervan bewust zijn dat de toekomst onzeker is en dat er grote veranderingen kunnen plaatsvinden. Dit vraagt van ons dat we anticiperen op trends en ontwikkelingen en daar tijdig onze strategie op aanpassen.

Invloed op PWN

Risico: gebrek aan goed bestuur kan ertoe leiden dat werkzaamheden, activiteiten en processen binnen PWN onvoldoende worden beheerst en onvoldoende effectief en efficiënt worden uitgevoerd met als gevolg dat onze doelstellingen niet (voldoende) worden gerealiseerd. Vanwege de grote investeringsagenda van PWN bestaat het risico dat de investeringsopgave niet binnen de huidige kaders wordt gerealiseerd, met als gevolg dat PWN de kwaliteit en leveringszekerheid van drinkwater niet kan blijven garanderen.

Impact van PWN op mens en milieu

Positief: dankzij goed bestuur kan PWN altijd betrouwbaar drinkwater leveren tegen een verantwoorde prijs en zorgen voor veerkrachtige natuur. Ook door lobby (bijvoorbeeld via branchevereniging Vewin) voor minder lozingen en schone bronnen kan PWN een positieve impact hebben.

THEMA 10

CYBERSECURITY

PWN beheert vitale infrastructuur voor de drinkwatervoorziening in Noord-Holland. Daarbij zet PWN digitale technieken in om te sturen, te communiceren en te beschermen. Onze systemen en gegevens beveiligen wij dan ook goed tegen ongewenste invloeden van binnen en buiten.

Invloed op PWN

Risico: als gevolg van verkeerde ICT-architectuur, onvoldoende beheer van ICT en toegangssystemen, onvoldoende fysieke beveiliging en het gedrag van medewerkers bestaat het risico op financiële schade, in gevaar zijn van de bedrijfscontinuïteit, inefficiënte processen, niet gehaalde doelstellingen, imagoschade en boetes vanwege het niet voldoen aan wettelijke vereisten met betrekking tot beveiliging van informatiesystemen (met name WBNI, AVG, WPG).

Kansen: tegelijkertijd bieden digitalisering, big data en nieuwe technologieën (predict and advice) kansen om PWN te helpen bij het sturen, communiceren en beschermen van vitale infrastructuur.

Impact van PWN op mens en milieu

Negatief: als PWN de cybersecurity niet op orde heeft, kan privacygevoelige informatie van medewerkers, klanten en leveranciers op straat komen te liggen en kan de levering van drinkwater in gevaar zijn.

Data vormen de basis voor nieuwe processen en kennis

PWN werkt aan een omvangrijke digitale transformatie. Niet alleen converteren we ons IT-systeem voor het managen van bedrijfsprocessen, we zetten ook in op intensiever gebruik van data. Onze innovaties stonden in 2023 vooral in het licht van deze ontwikkeling. Op het gebied van onderzoek voerden we een breed palet van projecten uit.

2.7 INNOVATIE, ONDERZOEK EN IT

2.7 INNOVATIE, ONDERZOEK EN IT

Onderzoek: voor de korte en lange termijn

De belangrijkste onderzoeksthema's van PWN richten zich op een stabiele, betere waterkwaliteit van onze bron en op uitbreiding van onze kennis over bronnen. Ook onderzoek naar de effecten van klimaatverandering op onze bron, de natuur, productiemiddelen en distributienet staat hoog op de agenda. Daarnaast doen we onderzoek naar de kansen van klimaatneutraal en circulair zuiveren. Verder onderzoeken we de conditie van ons distributienet, zoeken we naar mogelijkheden om het natuurbeheer te optimaliseren en onderzoeken we hoe we klanten enthousiast kunnen krijgen om water te besparen.

Onze belangrijkste innovatie- en onderzoekspartners zijn KWR, Nijhuis Saur Industries, Sovon, Universiteit Utrecht, Wageningen University & Research en Het Waterlaboratorium. Daarnaast bieden veel vrijwilligers hun hulp aan om data te verzamelen voor natuuronderzoek.

In 2023 versterkten we onze banden met TU Delft en Wetsus. In 2024 breiden we onze kennis uit op het gebied van nature-based solutions (zuiveren op een duurzame, natuurlijke manier) en zoeken we versterking van onze kennis op gebied van sociale wetenschappen om de mogelijkheden voor gedragsverandering rond waterbesparing te onderzoeken.

Innovatie: in het licht van digitalisering

In 2023 stonden onze innovatie-inspanningen vooral in het teken van de verdere digitalisering van PWN. Zo krijgen we betere informatie over de waterproductie, waterkwaliteit, beschikbaarheid van assets, onze CO₂-footprint, circulariteit en kosten. Ook verwachten we dat digitalisering zorgt voor een betere samenwerking tussen verschillende teams en sectoren binnen PWN en dat we sneller kunnen inspelen op veranderingen.

Op hoofdlijnen is het onze ambitie om – van de Rijn tot aan de klant – realtime inzicht te krijgen in onze leveringszekerheid, duurzaamheid en kosten. Daarvoor ontwikkelen we een 'digital twin' van ons gehele asset-systeem, inclusief onze bronnen. Met een digital twin – een digitaal model van de werkelijkheid – worden data-analyse, modellering en simulatie mogelijk, zodat we betere inzichten krijgen en grip houden op de complexiteit van onze infrastructuur. Ook kunnen we daarmee beter voorspellen, optimaliseren, medewerkers trainen en ondersteunen bij strategische vraagstukken.

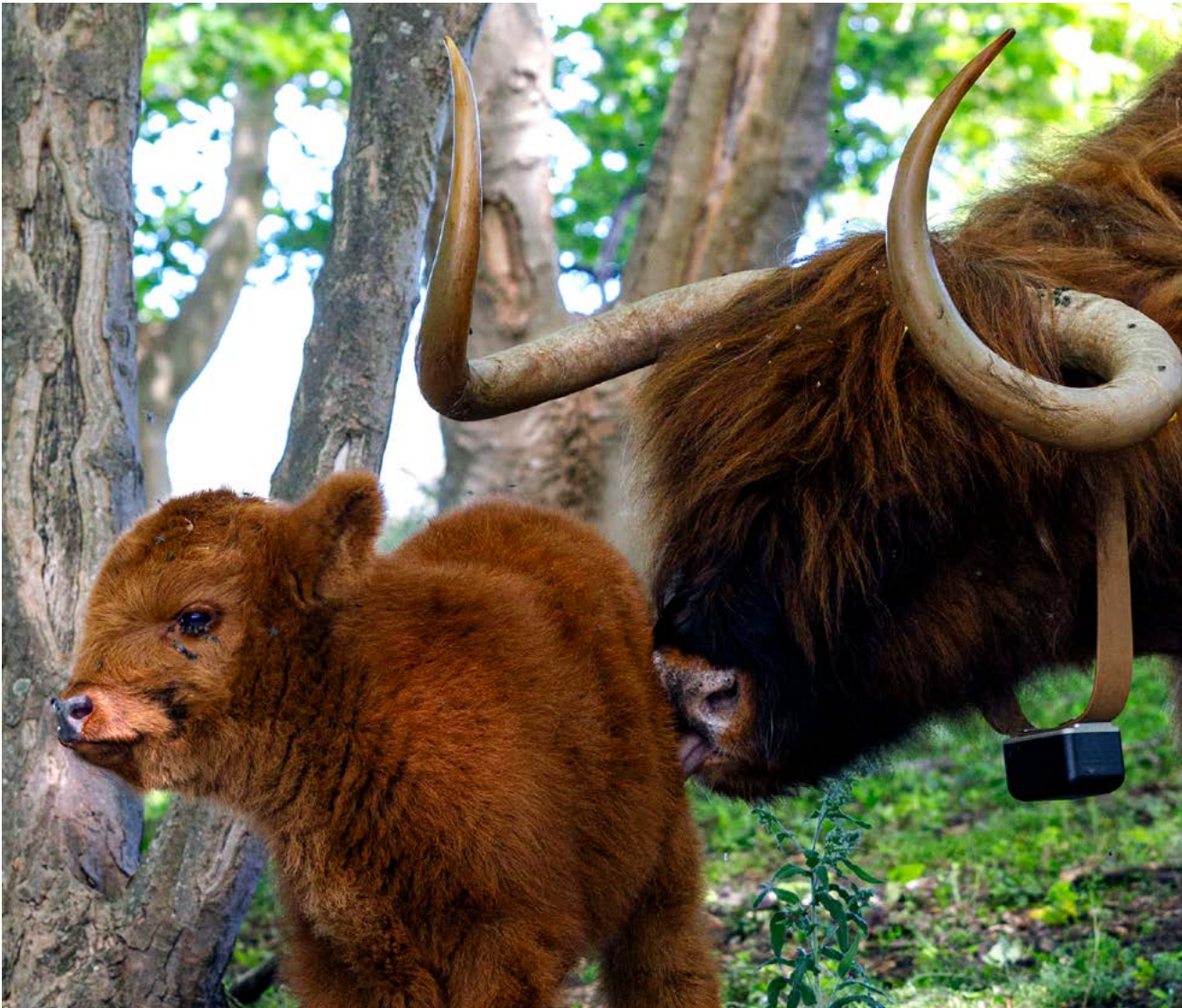
In 2023 werkten we al een aantal van deze nieuwe functionaliteiten uit. Zo kwam er een model om de kwaliteit van het IJsselmeerwater te voorspellen, zodat we hier bij de inlaat van het water beter op kunnen sturen. Ook maakten we adviesmodellen voor de optimalisering van onze drinkwaterproductie.

IT: conversie kernsysteem

Ons IT-kernsysteem, dat veel bedrijfsprocessen van PWN ondersteunt, was aan vervanging toe. Na zorgvuldige voorbereidingen hebben we in 2023 gewerkt aan deze conversie en implementatie van nieuwe functionaliteiten. We investeerden in proceseigenaarschap en data, en werkten met een groep kerngebruikers. Zo kon in september dit jaar het eerste deel van de nieuwe software live gaan. Het tweede deel (Klant en Facturatie) gaat live in 2024.

Het uiteindelijke doel van dit traject is om meer te bereiken door slimmer te werken. Als alle nieuwe systemen draaien is daarvoor de basis gelegd. Van daaruit gaan we de vruchten plukken van de nieuwe mogelijkheden die de systemen bieden.

In 2023 hebben we hiervoor een datavisie vastgesteld en een strategie om te komen tot een 'data informed' organisatie. Data vormt een steeds belangrijker onderdeel van onze bedrijfsvoering. Het beheer van data wordt nu zo georganiseerd dat duidelijk is wie de eigenaar is en de data-architectuur bewaakt. Een strategisch team houdt regie op de verdere digitale transformatie van PWN.

- 3.1 Klimaatneutraal en circulair werken
- 3.2 Natuur
- 3.3 Bronnen en waterkwaliteit
- 3.4 Productie
- 3.5 Distributie

Dit hoofdstuk gaat in op onze hoofdprocessen Bronnen, Natuur, Productie en Distributie. Vanwege de toekomstige vereisten van duurzaamheidsverslaglegging, scharen we deze onderdelen onder het hoofdstuk Milieu.

De milieu-impact van PWN vindt namelijk vooral plaats tijdens deze processen. Die impact is zowel negatief, via bijvoorbeeld onze bijdrage aan klimaatverandering en het veroorzaken van afval, als positief door het versterken van de biodiversiteit. PWN werkt hard om in de toekomst uitsluitend een positieve invloed te hebben op het milieu. Zo willen we uiterlijk in 2050 klimaatneutraal en circulair werken. In de eerste paragraaf lichten we deze ambities toe.

HOOFDSTUK 3: MILIEU

Minder broeikasgassen, meer hergebruik van grondstoffen

Voor onze drinkwaterproductie gebruiken we veel elektriciteit en zetten we specifieke grondstoffen in. Inmiddels zijn we goed op weg om onze voetafdruk te verkleinen. De komende jaren werken we aan versnelling op onze weg naar een klimaatneutrale en circulaire waardeketen.

In de 7 leidende principes, ons perspectief op duurzaamheid, ligt ook de basis voor onze ambitie om klimaatneutraal en circulair te werken. Zie paragraaf 2.3 voor een toelichting op deze principes.

3.1 KLIMAATNEUTRAAL EN CIRCULAIR WERKEN

3.1 KLIMAATNEUTRAAL EN CIRCULAIR WERKEN

CO₂-footprint

We kennen inmiddels onze footprint van broeikasgassen voor Scope 1 en 2 (zie kader). Scope 3 (de uitstoot bij leveranciers, aannemers en afnemers) kunnen we vooralsnog alleen schatten. Sinds 2023 hebben we de uitstoot van het werk van onze aannemers ook in kaart gebracht. Onze schatting is dat Scope 3 qua omvang ongeveer gelijk is aan Scope 1 en 2 samen.

De activiteiten die PWN specifiek uitvoert voor de WRK (WRK III leiding en WPJ) vanuit de dienstverleningsovereenkomst tussen PWN en WRK, beschouwt PWN in relatie tot de CSRD als eigen activiteiten. Deze specifieke activiteiten van WRK worden daarom toegerekend aan Scope 1 en 2 van de CO₂-footprint van PWN. Dit wijkt af van de financiële consolidatie waarvoor verwezen wordt naar de grondslagen in de jaarrekening.

Dankzij maatregelen zoals zonnepanelen op onze waterbekkens, is onze footprint in de afgelopen jaren fors afgenomen. In 2024 werken we een plan uit om onze footprint nog verder te reduceren. Op dit gebied zijn al veel ideeën, maar het is een complexe puzzel om dit echt kloppend te maken.

Op weg naar een CO₂-neutrale en circulaire bedrijfsvoering

PWN heeft de ambitie om haar footprint te reduceren tot 55% in 2030, ten opzichte van het referentiejaar 1997. In 2050 willen we volledig CO₂-neutraal én circulair zijn.

We hebben al goede stappen kunnen zetten met het zelf opwekken van energie via zonnepanelen en met elektrificatie van een deel van ons wagenpark. Een deel van onze uitstoot

van broeikasgassen houdt verband met de chemicaliën die we gebruiken om water te zuiveren. We zoeken hiervoor naar alternatieven, zoals natuurlijke manieren om water te zuiveren, meer elektrisch zuiveren, vermindering en vervanging van grondstoffen, chemicaliën met een lagere footprint en nog meer hergebruik van onze reststromen. Zo draagt vergroting van circulariteit bij aan CO₂-beperking.

Hoe groot de effecten van circulariteit zullen zijn, gaan we proberen goed in beeld te brengen. Het vraagt bijvoorbeeld dat we op een andere manier over onze processen nadenken. De afgelopen jaren zijn al veel quick wins gerealiseerd dankzij allerlei procesverbeteringen. De volgende stappen vragen om meer fundamentele keuzes. We gaan in 2024 door om dit in kaart te brengen en onze rol en ambitie op dit vlak te bepalen.

CO₂-emissies: de betekenis van Scope 1, 2 en 3

Wereldwijd is afgesproken om de broeikasgasuitstoot van bedrijven te rapporteren volgens drie niveaus, de zogenaamde scopes. Scope 1 omvat de uitstoot door bronnen in eigendom of in eigen beheer van een bedrijf. Denk hierbij aan onze bedrijfsauto's of de gasketels in de kantoren van PWN. Onder scope 2 valt de uitstoot van broeikasgassen door ingekochte elektriciteit, warmte of koeling die wordt verbruikt door een bedrijf. Tot slot valt alle uitstoot die plaats vindt in de waardeketen onder scope 3. Hieronder valt bijvoorbeeld de CO₂-uitstoot van leveranciers van een bedrijf.

Nieuwe inzichten voor veerkrachtige natuur

Schone natuur leidt tot schone bronnen en schoon drinkwater. De afgelopen vijf jaar is ons natuurbeleid verschoven van instandhouding van soorten naar een focus op veerkrachtige natuur en klimaatadaptatie. Daarvoor werken we actief samen met onze omgeving én met de natuur, de natuurlijke kracht die altijd tot mooie oplossingen leidt.

3.2 NATUUR

3.2 NATUUR

We zien de klimaatverandering doorzetten, in een hoger tempo dan we dachten. We merken het effect onder meer aan de hetere zomers en de nattere winters. Onze uitgebreide monitoring van flora en fauna toont aan dat er steeds meer zuidelijke (warmteminnende) soorten verschijnen. Daarnaast zien we de vernatting in de duinen optreden.

Klimaatverandering en natuurbranden

Klimaatverandering zorgt ervoor dat natuurbranden veel sneller onbeheersbaar kunnen worden. In Nederland draait de aanpak van natuurbranden vooral om repressieve activiteiten door de brandweer. Preventieve maatregelen om (onbeheersbare) branden te voorkomen zijn nog niet gemeengoed. Een integrale benadering bestaande uit onderzoek, preventie en slimme repressie zijn voor de toekomst essentieel om schade te beperken en slachtoffers te voorkomen. Deze verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de brandweer, maar is een taak voor alle betrokkenen: brandweer, natuurbeheerders, gemeente, om- en aanwonenden en ook de provincie. PWN maakt onderdeel uit van een Living Lab samen met de gemeente Bloemendaal, Veiligheidsregio Kennemerland en het Nederlands instituut voor Publieke Veiligheid (NIPV) om te onderzoeken en vooral ook te ervaren hoe het kan werken en wat ieder zijn taken en rol hierin is. En specifiek om te leren en te ontdekken hoe vanuit het kader van natuurbeheer ook brandveiligheid voor de bewoonde omgeving kan worden versterkt.

“Samen met de provincie Noord-Holland zetten we ons elke dag in om de duinen in topconditie te houden. In Bergen aan Zee was het nodig de duinen een handje te helpen. Door 16,2 hectare eerder aangeplant niet inheems dennenbos weg te halen krijgt de biodiversiteit in een veel groter gebied van 60 hectare de ruimte om zich te herstellen. Zodat we ook richting de toekomst kunnen blijven genieten van sterke duinen met hun unieke karakter”

Sjakel van Wesemael, directeur Natuur & Beleving

Behalve klimaatverandering zijn er nog meer factoren die de biodiversiteit in de duingebieden onder druk zetten, zoals stikstof, toenemende bezoekersaantallen en bodemvervuiling. Een veerkrachtige natuur is belangrijk om de biodiversiteit te behouden en de drinkwaterbron in de duinen te beschermen.

Daarom zet PWN zich in om meer ruimte aan natuur, recreatie en waterberging te bieden in de binnenduinstrand. Dit grensgebied tussen duinen en het achterland werkt als een buffer. Voor deze gebieden participeren we met de provincie Noord-Holland en onze omgeving in de ontwikkeling van nieuwe initiatieven. Door nieuwe functies aan zo'n gebied toe te voegen, kan de maatschappelijke waarde ervan groeien.

Ook steken we meer energie in de monitoring van flora en fauna in onze gebieden. Zo kunnen we de veranderingen goed in de gaten houden en adequaat reageren. Tegelijkertijd starten we projecten op om inheemse flora te stimuleren. Een mooi voorbeeld daarvan is onze actie waarbij we direct omwonenden verleiden om typische duinplanten in hun tuin te zetten.

Versnelling natuurprojecten

De externe invloeden op de duinnatuur ontwikkelen zich zo snel, dat we hier ook sneller op willen inspelen. Daarom hebben we een taskforce opgericht, een intern, interdisciplinair team gericht op versnelling van complexe natuurprojecten. Samen met de omgeving zoeken we zo naar kansen om gericht verbeteringen zoals duinherstelprojecten uit te voeren. Ook kijken we of we op die manier verschillende functies kunnen combineren, zoals natuur, recreatie en waterberging.

Als vervolg op de toekomstverkenning (zie kader volgende pagina) hebben we in 2023 kaartlagen gemaakt voor relevante ontwikkelingen, zoals anti-verdroging. Ook stelden we inspiratiekaarten samen, waarop we nieuwe kansen markeerden voor toekomstig duinbeheer. Zo vertalen we de inzichten uit de toekomstverkenning naar concrete zaken, zoals recreatieve zonerings, bosbeheer en dynamisch kustbeheer. De kaarten maken het mogelijk dat we hier al in een vroeg stadium met onze omgeving over in gesprek kunnen gaan.

3.2 NATUUR

Toekomstverkenning duingebieden

Grote ontwikkelingen van deze tijd, zoals klimaatverandering, hebben ook gevolgen voor de duingebieden. Daarom hebben we hiervoor in 2022 een toekomstverkenning uitgevoerd. Medewerkers van natuur en drinkwater werkten hierin samen, want de ontwikkelingen hebben behalve op de duingebieden ook gevolgen voor de infiltratiegebieden. Zo kregen we meer inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen, de consequenties daarvan en mogelijke oplossingsrichtingen. Een goed vertrekpunt om samen met onze partners te werken aan de maatschappelijke puzzel die voor ons ligt.

Visie dynamische kust

Na de toekomstverkenning zijn we gestart met een nieuwe visie op dynamisch kustbeheer. Klimaatverandering en stikstofdepositie vergroten de noodzaak om het stuivende karakter van de duinen op sommige plekken verder te activeren. Bij het robuuster maken van het duinsysteem is een dynamische kust en een dynamisch duinbeheer ondersteunend aan het versterken van de zoetwaterbel onder de duinen die het indringen van zout water kan tegenhouden. De infrastructuur van de waterwinning zal volgend moeten worden aan de natuurlijke processen in het duin om de winning zeker te kunnen stellen. Bovendien versterkt dynamisch kustbeheer de biodiversiteit van aan duin gebonden soorten.

Daarbij is een integrale benadering belangrijk, gezien de verschillende functies die het kustgebied heeft. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap van Rijnland, Rijkswaterstaat, Deltares (onafhankelijk kennisinstituut dat werkt aan innovatieve

oplossingen op het gebied van water en ondergrond) en experts van PWN brengen samen in kaart waar nog kansen liggen voor ingrepen die zowel de zeeveiligheid als de natuurwaarden in onze gebieden ten goede komen.

Ruimte voor regionale recreatie

Verstuiving gaat soms ten koste van recreatie, bijvoorbeeld doordat fietspaden door overstuivend duinzand niet meer bruikbaar zijn. Daarom zoeken we een actieve samenwerking met andere partijen in de regio, zoals Recreatie Noord-Holland en Natuurmonumenten. Onze visie is dat we de groeiende behoefte aan (natuur)recreatie meer regionaal moeten opvangen. In samenwerking met onze omgeving werken we daarom aan een nieuwe visie op recreatie. Hiervoor komen ook de eerdergenoemde kaartlagen weer goed van pas, bijvoorbeeld om rustige en drukker gebieden van elkaar te onderscheiden.

Als actieve partner binnen het Nationaal Park Zuid-Kennemerland stemmen we met de Metropoolregio Amsterdam West af over regionale versterking van natuur, recreatie en beleving. Betere oostwaartse verbindingen met het achterland kunnen daarbij helpen. De Regio Deal beoogt brede welvaart te bevorderen via een gezondere leefomgeving: groener, met een hogere biodiversiteit, en meer uitnodigend om te bewegen en elkaar te ontmoeten.

Kennisportaal natuurdata

In 2023 rondde we de bouw van een nieuw kennisportaal voor natuurdata af. Hiermee wordt het mogelijk om onze data uit jarenlang onderzoek en monitoring in de duinnatuur te analyseren. Dit leidt tot nieuwe inzichten over de effecten van klimaatverandering en verschuiving van soorten.

Daarmee brengen we onze kenniscyclus op orde: de data leiden tot nieuwe inzichten en adviezen, waardoor nieuwe projecten kunnen worden opgestart, die bij de evaluatie weer nieuwe data opleveren.

Herstelmaatregelen grijs duin Bergen

In november 2023 zijn we gestart met het herstellen van het grijs duin bij Bergen. We verwijderen aan de westkant van de duinen aangeplante naaldbomen, zodat de komende jaren de natuur in een gebied van meer dan 60 hectare weer sterk en gezond kan worden. Waar het bos gaat verdwijnen, zal in de komende jaren nieuw kalkarm grijs duin zich ontwikkelen. Er ontstaat een meer open duingebied, waar de wind vrij spel heeft en de typische duinnatuur van het grijs duin zich kan herstellen. Voldoende en gezond grijs duin is essentieel voor een goed functionerend duinecosysteem, met zeer specifieke gebiedseigen soorten, zoals korstmossen, buntgras, de blauwvleugelsprinkhaan en bijen. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden selecteerden we de meest duurzame uitvoerder.

Overstuivend zand

3.2 NATUUR

Uit de Jaargids Natuurbeheer

Elk jaar rapporteert PWN in de Jaargids Natuurbeheer over haar beheertaak in de duinen. We schetsen daarin actuele ontwikkelingen en geven meer inzicht in onze natuurprojecten. Een digitaal exemplaar van deze rapportage is te vinden op onze website.

De belangrijkste natuurprojecten in 2023:

Jonge dennen verwijderd

In het Kraansvlak van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland deden we ingrepen om het zand te helpen stuiven. In 2023 ontteden we vier vlakken (twee hectare) van jonge dennen. Zaailingen zorgen er namelijk voor dat het bos uitloopt naar het open duin. Ook plagden we een stuk vergrast duingrasland af om de verstuiving op gang te brengen.

Tuinbouwgrond teruggegeven aan de natuur

Bij het verwijderen van exoten geven we een gebied vaak gelijk een opknopbeurt. Hierbij richten we het gebied in met duinnatuur en maken we alle drinkwater- en transportleidingen vrij van bomen. Dit voorkomt dat boomwortels schade toebrengen aan de leidingen. Een goed voorbeeld hiervan is een stuk grond bij Castricum dat we begin 2023 teruggaven aan de natuur.

Nieuwe uitkijktoren op de Kruisberg

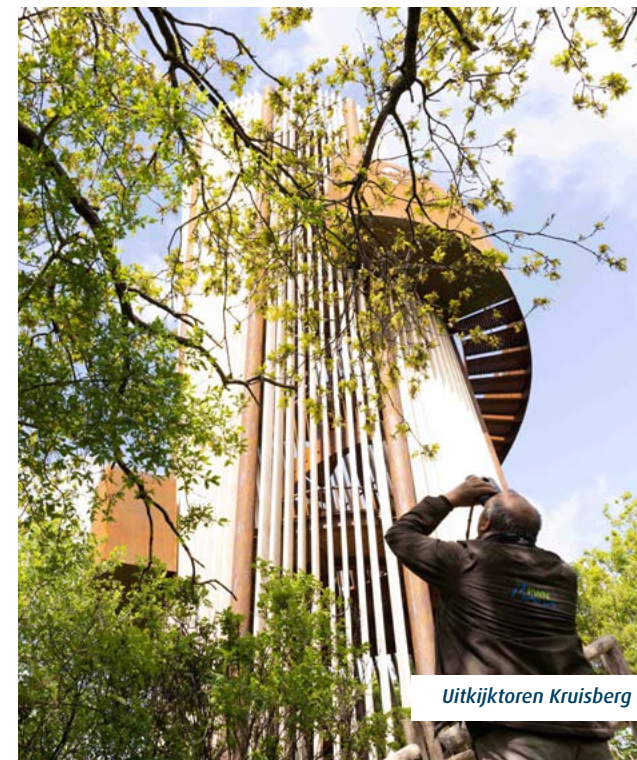
In 2018 moesten we de uitkijktoren op de Kruisberg om veiligheidsredenen afsluiten. Na gesprekken met een brede groep vertegenwoordigers ontwierpen we een nieuwe toren welke in 2023 werd opgeleverd.

“Ik snap dat het voor veel mensen slikken was om deze bomen te zien verdwijnen. Maar dankzij de herstelmaatregel hebben wind, zand en zout weer vrij spel. Unieke planten en dieren die bepalend zijn voor de biodiversiteit in dit Natura 2000-gebied krijgen hierdoor weer volop de ruimte. Gezonde duinen zijn cruciaal voor de natuur en daarmee ook voor mensen.”

Rosan Kocken, gedeputeerde Provincie Noord-Holland

Naaldbomen bij Bergen

Uitkijktoren Kruisberg

Interview: nieuws uit de binnenduinrand

“Het wordt hier steeds mooier”

De binnenduinrand is een bijzondere lappendeken van land- en tuinbouw, cultuurhistorie, bebouwing, natuur en recreatie. Hier aan de oostrand van de duingebieden komen veel maatschappelijke functies samen. PWN levert graag haar bijdrage aan een zo rijk mogelijk ingericht overgangsgebied.

INTERVIEW

Wonen, werken en ontspannen hangen in de binnenduinrand nauw samen met waterberging, het versterken van biodiversiteit en waterkwaliteit plus mooie natuur. PWN heeft de afgelopen jaren in de binnenduinrand bijzondere natuurontwikkeling gerealiseerd. Zo brachten we in De Zanderij bij Castricum een stukje Oer-IJ terug, waarbij tegelijkertijd het water van clusterbuien nu veel beter wordt opgevangen. Ook bij Heemskerk ontstond nieuwe natuur, in project De Vlotter. Hier werd voormalige landbouwgrond omgevormd tot een nieuw recreatiegebied en waterberging, met een bijzondere rijkdom aan flora en fauna.

PWN's projectmanager Natuur en Beleving Martijn van Schaik legt uit dat een stap-voor-stap benadering hier het beste werkt: "Soms koopt de provincie een stuk grond, soms PWN of we gaan een samenwerking aan met gemeentes of een stichting. Dan richt PWN dit gebied opnieuw in en vaak nemen we het ook in beheer."

Vogelparadijsje

Eén van de nieuwe gebieden ligt aan de Noordermaatweg ten noorden van landgoed Marquette in Heemskerk. Martijn: "Het sluit mooi aan op de weidvogelgraslanden bij het landgoed en de waterberging van het Hoogheemraadschap die wij daar beheren. De twaalf hectare intensief weiland ligt naast een stuk van Stichting de Hooge Weide. We hebben er nu een nieuw vogelparadijsje van gemaakt, perfect voor weidevogels. Het gaat slecht met de weidevogels in Nederland, maar in deze omgeving zie je dat er elk jaar meer broedparen komen. Dit nieuwe gebied gaat dit nog verder versterken."

“Het gaat slecht met de weidevogels in Nederland, maar in deze omgeving zie je dat er elk jaar meer broedparen komen”

Martijn van Schaik, projectmanager Natuur en Beleving

Een andere ontwikkeling van 2023 was Onderlangs-Zuid bij Castricum. Hier nam PWN een sterk verwaarloosd moestuin- en tuinbouwgebiedje over. Martijn: "We zagen er alle invasieve exoten die je maar kon bedenken, van Japans schaaftro tot een waar bamboebos. We haalden alles weg inclusief alle restanten van de inrichting. Veel plastic, vervallen schuurtjes, kasjes, bestrating en nog veel meer troep. Nu ligt er een mooie poel met wandelpad, waar honden los mogen lopen. Er kwam ook een akkertje dat we inzaaien met een bloemrijk mengsel, een knipoog naar het voormalige tuinbouwgebruik, maar nu met meer natuurwaarde. Het eindresultaat is heel goed ontvangen door omwonenden."

Natuurlijke slenken

Plannen voor volgend jaar zijn er ook. Zo vertelt Martijn over het Pollenvlak net boven Egmond aan den Hoef, waar voormalige bollengrond tot een natuurlijke slenk wordt ingericht die water vasthoudt. Een slenk komt er ook bij de driehoek van Boreel in Heemskerk, helemaal in de zuidwestelijke hoek van het Heemskerker tuinbouwgebied. Hoewel het soms kleine stukken zijn in een veel groter gebied, ziet Martijn de binnenduinrand stap voor stap steeds mooier worden.

"Het hoeft niet altijd groots en meeslepend. Per locatie kijken we samen met onze omgeving welke maatschappelijke functies het gebied heeft, welke we kunnen toevoegen en hoe we dit toekomstbestendig kunnen maken."

De Hoep als poort naar duinrecreatie

Dat PWN zoveel energie in de binnenduinrand steekt, heeft ook alles te maken met een sterk groeiende behoefte aan recreatie in de provincie. "De binnenduinrand kan mensen echt een compleet natuuruutje bieden", vertelt Raymond Duindam. Raymond is eindverantwoordelijk voor het beheer van de duinen tussen Bergen aan Zee en Wijk aan Zee. Hij heeft een mooie troef in handen: bezoekerscentrum De Hoep als poort naar de duinrecreatie. "Onze bezoekerscentra zijn het visitekaartje van PWN en de start voor een laagdrempelige natuurbeleving. Hier kun je al meteen genieten van de natuur." Raymond doelt op de tuin rond het bezoekerscentrum, die vorig jaar grondig is vernieuwd. "Er liggen nu prachtige paden met informatiepanelen, helemaal tot over de ijsbaan. Hier kun je eindeloos genieten... en vanaf de zomer van 2024 kun je je ook in ons bezoekerscentrum weer onder laten dompelen in onze compleet vernieuwde tentoonstelling."

INTERVIEW

Raymond legt uit dat De Hoep nu even in winterslaap is om de nieuwe expositie in te richten. Vanaf het voorjaar komt deze plek weer helemaal tot leven. “Het wordt echt ontzettend mooi! De afgelopen drie jaar zijn we bezig geweest met de nieuwe tentoonstelling, die je helemaal gaat meenemen in het verhaal van ons water en de duinen. We nemen je mee door verschillende zones van de duinen, waar je telkens de natuurlijke kringloop ervaart en meebeweegt met de seizoenen. Dat wordt echt een belevenis voor al je zintuigen.”

“De binnenduintrand kan mensen echt een compleet natuuruitje bieden”

Raymond Duindam, regiomanager duinen Bergen aan Zee en Wijk aan Zee

Hulp van hydrologen en boswachters

Raymond is er trots op dat de nieuwe expositie tot stand is gekomen met de inzet van een brede groep PWN-collega's. “De Hoep is het uithangbord van PWN. Daarom is het mooi om te zien dat medewerkers vanuit verschillende PWN-onderdelen aan de tentoonstelling meewerken. Zo hebben bijvoorbeeld onze hydrologen en assetmanagers ons verhaal op allerlei manieren uitgewerkt. Andere collega's hebben weer geholpen met de teksten, en onze boswachters leverden de mooiste natuurfoto's aan. In de expositie komen ook verschillende PWN-medewerkers voor de camera om op hun eigen manier meer uitleg te geven.”

Volgens Raymond wordt het belang van educatie alleen maar groter. “Eigenlijk wil je dat mensen steeds meer begrijpen waarom we ons werk zo doen. We hopen dat mensen het samenspel tussen drinkwater en natuur gaan begrijpen en de natuur in hun hart gaan sluiten. En waar je van houdt, dat ga je beschermen. Schoon water is onze eerste levensbehoefte. De beste manier om dit te bewaken is de combinatie met natuurbescherming.”

Natuurlijke zuivering centraal bij bronbescherming

Het water van onze bronnen kampt steeds meer met ongewenste stoffen zoals PFAS, medicijnresten en pesticiden. Daarom lobbyen we voor schonere bronnen. Daarnaast zijn we ver gevorderd met onze ideeën voor een natuurlijkere voorzuivering, die recht doet aan de natuurwaarden van onze bron.

3.3 BRONNEN EN WATERKWALITEIT

3.3 BRONNEN EN WATERKWALITEIT

Nog steeds neemt de vervuiling van water in het IJsselmeer en de Lek toe, met stoffen zoals PFAS, medicijnresten en pesticiden. We hebben ook in 2023 hard gewerkt om hier meer zicht op te krijgen. De inzichten nemen we mee in het volgend jaar op te leveren Masterplan Drinkwatersysteem (zie kader), waarin we ver vooruitdenken voor het drinkwatersysteem van de toekomst.

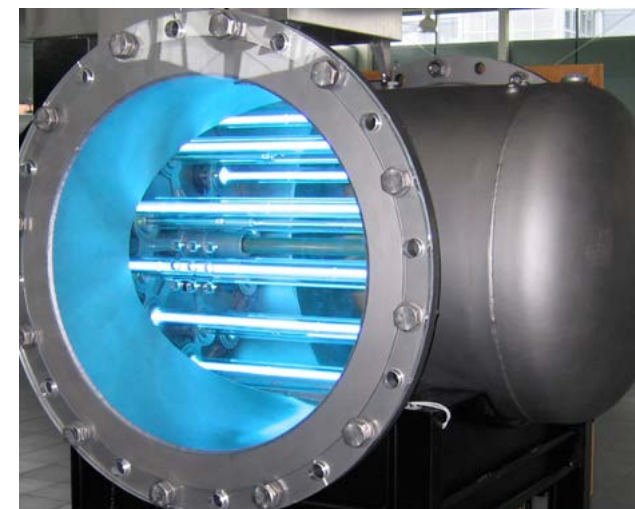
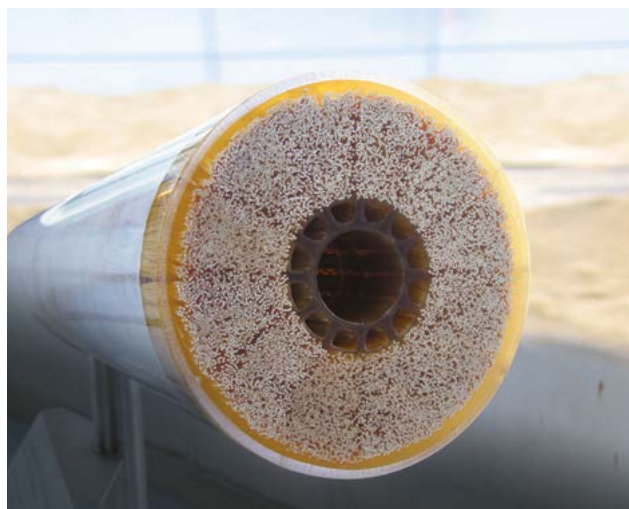
In ieder geval weten we nu dat onze koolfilters en membranen helpen om PFAS uit het drinkwater te halen. Daarmee zijn de PFAS-stoffen nog niet verdwenen. De reststroom blijft PFAS bevatten. Ook het geleverde drinkwater bevat nog steeds PFAS-stoffen, zij het in mindere mate en ruimschoots beneden de geldende wettelijke drinkwaternormen. Wij zijn van mening dat het probleem van PFAS bij de bron moet worden aangepakt, onder meer door een Europees verbod op PFAS. Dit is de meest duurzame oplossing. Via de VEWIN voeren wij hiervoor een lobby, onder meer door een Europees verbod op PFAS. Dit is de meest duurzame oplossing. Via de VEWIN voeren wij hiervoor een lobby.

Toekomstgerichte strategie: Masterplan Drinkwatersysteem

Bij PWN staan we voor de uitdaging om ook in de toekomst betrouwbaar drinkwater te blijven leveren. Geconfronteerd met langdurige ontwikkelingen, zoals een groeiende bevolking, klimaatverandering, zeespiegelstijging en de afnemende kwaliteit van waterbronnen, is het essentieel dat we veranderingen tijdig onderkennen. Het Masterplan Drinkwatersysteem wordt ontworpen om een duurzame en proactieve aanpak te waarborgen. Het stelt ons in staat flexibel te reageren op toekomstige uitdagingen, met als doel een toekomstbestendig drinkwatersysteem.

Bij het maken van het masterplan wordt ook door de bril van de 7 leidende principes (zie paragraaf 2.3) gekeken. Hoewel de concrete toepassing van deze principes op ons toekomstig systeem nog in ontwikkeling is, vormen ze een cruciale leidraad in ons plan.

Het masterplan komt tot stand door eerst ons huidige drinkwatersysteem te analyseren. Daarna volgen een behoefteanalyse, scenariostudies en een evaluatie van verschillende keuzeropties, resulterend in een actieplanning tot en met 2050. Naast deze planning worden adaptatiepaden en prioriteiten voor mitigatiestrategieën en onderzoeks- en innovatie-initiatieven vastgesteld.

3.3 BRONNEN EN WATERKWALITEIT

Omgevingsbewustzijn

Wij zijn ons zeer bewust van externe invloeden en van de invloed van PWN op haar omgeving. Dit leidt tot betere contacten met lokale, regionale en internationale partners. Voorbeelden daarvan zijn de klankbordgroep met bewoners van het dorp Andijk, de nauwe contacten met overheden rond de Klimaatbuffer IJsselmeer, en onze actieve opstelling binnen RIWA-Rijn.

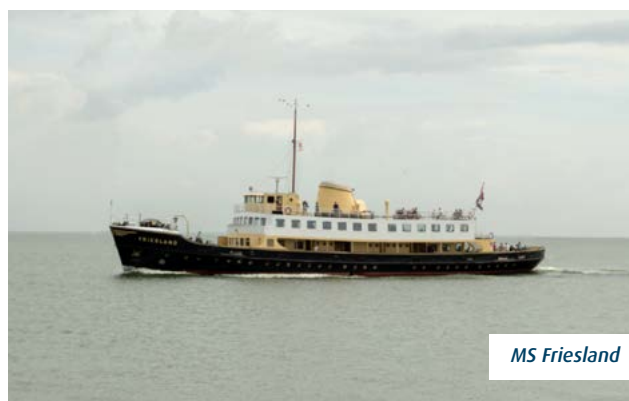
IJsselmeer

Bij de ontwikkelingen rond het IJsselmeer pleiten we al langer voor een systeembenadering. Het IJsselmeer is een ecosysteem waar zoetwater centraal staat. De natuurlijke functie van het ecosysteem zou dit water zo schoon mogelijk moeten maken. Deze visie passen we toe bij de ontwikkeling van de Klimaatbuffer IJsselmeer: het ecosysteem als zuiverend landschap voor een spaarbekken voor onze drinkwaterproductie.

Klimaatbuffer IJsselmeer

Ook in 2023 zijn we verdergegaan met de planvorming voor de toekomstige Klimaatbuffer. Inmiddels is duidelijk dat deze ons minder kwetsbaar maakt voor verzilting en andere vormen van verontreiniging. Ook zal de geplande overstroombare natuur een positief effect hebben op de flora en fauna in het IJsselmeer. De Klimaatbuffer is ook een eerste stap in de verduurzaming van ons drinkwaterproductieproces. Door gebruik te maken van de natuurlijke zuivering van bijvoorbeeld waterplanten, kunnen we in de toekomst met minder chemicaliën en energie toe. Op zijn beurt draagt de Klimaatbuffer met zijn natuurlijke oevers bij aan verduurzaming van het IJsselmeer. De geleidelijke overgangen met veel planten zijn goed voor de visstand en de rest van het ecosysteem.

In 2023 ontvingen we een LIFE-subsidie van € 3 miljoen uit Europa. Dit geld is bedoeld voor verder onderzoek in het kader van de Klimaatbuffer IJsselmeer. In een periode van 5 jaar zal er onderzoek worden gedaan naar de invloed van deze manier van voorzuiveren op de waterkwaliteit. De subsidie is een mooi compliment en een waardevolle aanvulling om het ontwerp verder te verfijnen. We gaan er een kleine versie van de Klimaatbuffer mee maken, om de werking ervan te onderzoeken. Parallel aan het verdere onderzoek werken we aan vergroting van het draagvlak bij regionale en landelijke partners.

MS Friesland vaart uit met onze zoutsensor

Sinds de chlorideproblematiek in 2018 is Rijkswaterstaat het zoutgehalte in het IJsselmeerwater beter gaan monitoren. PWN gebruikt de daaruit voortkomende data voor een model dat het zoutgehalte beter kan voorspellen. Zelf zoeken we ook naar mogelijkheden om data te verzamelen.

Een prachtig voorbeeld hiervan is de rol die het schip MS Friesland voor ons vervult. Afgelopen jaar vonden we de eigenaar ervan bereid om een sensor op het schip te monteren die realtime data doorstuurt over het zoutgehalte van het vaarwater. De boot vaart in de zomer dagelijks tussen Enkhuizen en Medemblik. De data die wij binnenkrijgen vergroot ons inzicht in de bewegingen van zout water aanzienlijk. Dit is belangrijk voor de inlaat van zoetwater in Andijk. Het schip heeft na storm Ciarán zelfs een extra rondje gevaren om voor ons te meten waar extra zout water was terechtgekomen. Door samen te werken met onze omgeving hebben we met de data ons voorspelmodel voor zout water aanmerkelijk kunnen verbeteren, met direct resultaat voor onze dagelijkse praktijk.

Goede stappen gezet richting productie-uitbreiding

Hoewel de afzet van ons drinkwater in 2023 verminderde, werkten we verder aan versterking en uitbreiding van onze productiecapaciteit. Daarmee anticiperen we op de verwachte bevolkingsgroei en toenemende economische bedrijvigheid in ons afzetgebied.

3.4 PRODUCTIE

3.4 PRODUCTIE

In 2023 verminderde onze afzet van drinkwater naar 108,9 miljoen m³. Deze dalende trend is ingezet sinds het najaar van 2022, toen de energiecrisis in zijn volle omvang duidelijk werd. Sindsdien douchen mensen korter, wat niet alleen energie bespaart maar ook het waterverbruik verlaagt. Desondanks houden we rekening met een groeiende watervraag op middellange en lange termijn. Dit vanwege de verwachting dat het aantal huishoudens en de industrie in Noord-Holland de komende jaren nog fors groeien.

Om de productie op middellange termijn zeker te stellen, hebben we in eerdere jaren al belangrijke stappen gezet, met onder meer de renovatie van de voorzuivering in Andijk. In 2023 werkte PWN aan de vergroting van de zuiveringscapaciteit bij drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand, aan versterking van onze zuiveringsstappen en namens en voor rekening van de WRK aan de uitbreiding van Waterwinstation Prinses Juliana (WPJ). Voor deze drie projecten hebben we in 2023 belangrijke ontwerpstappen gerealiseerd.

Nieuw koolfiltergebouw

Nieuw koolfiltergebouw

Een andere belangrijke productie-uitbreiding in 2023 is de realisatie van een nieuw koolfiltergebouw op onze locatie in Andijk. Meteen daarna kon de renovatie van het oude koolfiltergebouw worden gestart. Zodra dit in 2024 gereed is, realiseren we een grotere productiecapaciteit voor de oostelijke regio van onze provincie.

Bij alle productie-uitbreidingen merken we dat de fors gestegen materiaalprijzen tot hogere realisatiekosten leiden.

Stikstof leidt tot ander bouwconcept

Voor een veerkrachtige duinnatuur is het belangrijk om zoveel mogelijk de uitstoot van stikstof te beperken. Bij de voorbereidingen van de uitbreiding van drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand, gelegen in de duinen bij Heemskerk, hebben we daarom naar nieuwe wegen gezocht om stikstof zoveel mogelijk te beperken. Zo zochten we andere drinkwaterbedrijven in Nederland op om ervaringen uit te wisselen. Ook is er veel gepuzzeld om zoveel mogelijk elektrisch te bouwen, wat weer heeft geleid tot een ander type ontwerp van het gebouw, bijvoorbeeld om elektrisch te kunnen heien. Voor de resterende stikstofuitstoot die bij de bouw onvermijdelijk is, kijken we naar mitigerende maatregelen in de natuur. Daarbij helpt het dat wij ook het natuurbeheer uitvoeren.

Bij de uitbreiding Waterwinstation Prinses Juliana in Andijk namens en voor rekening van de WRK maakten we in 2023 vorderingen met het ontwerp. We hebben daarbij extra geïnvesteerd in het contact met de directe omgeving. In een klankbordgroep met omwonenden bespreken we elk kwartaal de ontwikkelingen op onze locatie Andijk.

Watertoren Overveen

Hierdoor zijn we ons er nog meer van bewust geworden dat we met een groot bedrijf in een kleine gemeenschap zitten. Zo bleken er veel zorgen te zijn over het zware transport dat door het dorp Andijk zou gaan. Daarop hebben we bewoners uitgenodigd om mee te denken over een tijdelijke toegangsweg buiten het dorp om.

Uitbreiding lange termijn

In 2023 hebben we ook nieuwe stappen gezet voor verbetering van onze leveringszekerheid op lange termijn. Zo namen we het besluit om twee van de drie handelingsperspectieven verder te gaan uitwerken (zie kader). Het gaat om uitbreiding enerzijds in het Gooi en anderzijds in Overveen. Deze perspectieven zien er goed uit en gaan vanaf volgend jaar over in planuitwerking. Het derde perspectief, Haarlemmermeer, blijkt qua techniek en ruimtelijke inpassing met meer onzekerheden omkleed. Hiervoor is meer onderzoek nodig.

3.4 PRODUCTIE

Drie handelingsperspectieven voor de lange termijn

Behalve met het bijbouwen van capaciteit en kwaliteitsverbeteringen zijn we ook hard bezig met het optimaliseren van wat we hebben: onze huidige zuiveringsprocessen. Hier kunnen we nog meer efficiëntie behalen en besparen op grondstoffen en elektriciteit. Bijvoorbeeld door betere instellingen en de installaties anders aan te sturen waarbij we rekening houden met de kwaliteit van het water dat we innemen. Hier hebben we in 2023 wel de bouwstenen voor gelegd maar nog geen concreet resultaat geboekt.

Tot slot willen we benadrukken dat we als ISO 55001 gecertificeerd bedrijf jaarlijks focussen op continue verbetering en al jarenlang ISO-audits succesvol voltooien.

Evaluatie assetmanagement

PWN benut een uitgebreid areaal aan zuiverings- en distributiemiddelen. Om deze assets zo goed mogelijk te laten draaien, sturen we ons assetmanagement gestructureerd aan. We anticiperen daarbij op allerlei toekomstige ontwikkelingen en de geplande vervanging van verouderde assets. De afgelopen

jaren hebben we de assets bij 25 PWN-locaties beoordeeld en 11.000 knelpunten geadresseerd. In vier jaar tijd hebben we deze verder beoordeeld en opgelost.

Als vervolg daarop zijn we in 2023 gestart met het evalueren van deze assetmanagementorganisatie. Hieruit volgen komend jaar nieuwe plannen om ons assetmanagement verder te verbeteren. Denk daarbij aan een nieuw assetmanagementsysteem en meer duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden.

PWN onderzoekt langs welke wegen de productie van drinkwater kan meegroeien met een stijgende vraag. Daaruit zijn drie handelingsperspectieven naar voren gekomen.

1. HAARLEMMERMEER

PWN heeft onderzocht of brak grondwater in de Haarlemmermeerpolder een interessante bron is om drinkwater van te maken. Onze conclusie is dat dit zeker het geval is. Het brakke grondwater is namelijk altijd beschikbaar én het heeft een voorspelbare kwaliteit. Er is echter ook meer onderzoek en technologische ontwikkeling nodig. Hierom heeft PWN besloten het winnen van brak grondwater op haar onderzoeks- en innovatieagenda te houden, maar hier voorlopig geen concrete stappen op te nemen.

2. WAAG

WAAG (Water Aanvoer en Aanvulling Gooi) is gericht op een duurzame en toekomstbestendige drinkwatervoorziening in het Gooi, waar we gezien de klimaatverandering op kunnen bouwen. We verkennen de mogelijkheden van een watersysteem waarin we water aanvoeren en infiltreren in de Heuvelrug. Ook onderzoeken we hoe dit project kan bijdragen aan het waterbeheer en de bescherming van de natuur. In november 2023 besloten de betrokken drinkwaterbedrijven (PWN, Vitens en Waternet) dat we met het project door willen gaan. Tot 2026 werken we toe naar een voorkeursvariant en wordt duidelijk welke bron en locatie het meest geschikt zijn. Belangengroepen en volksvertegenwoordigers worden daarbij betrokken.

3. OVERVEEN

Het drinkwaterpark in Overveen biedt een unieke kans. Precies daar waar de bevolking en bedrijvigheid hard groeien, ligt een bijna kant en klaar waterknooppunt. Door de oorspronkelijke functie van het terrein te herstellen en hier met een nieuwe zuiveringsinstallatie Lekwater te zuiveren, maken we het drinkwatersysteem robuuster voor de hele regio.

3.4 PRODUCTIE

Het Waterlaboratorium, het gemeenschappelijke instituut voor kwaliteitsbewaking voor de drinkwaterbedrijven Dunea, Waternet en PWN, publiceert per kwartaal en per locatie de samenstelling van het drinkwater. Hieronder het totaaloverzicht over 2023.

Drinkwater

TOTAALOVERZICHT POMPSTATIONS 2023

Parameter	Eenheid	Andijk	Bergen	Mensink	Laarderhoogt	Hoofddorp	Weesperkarspel	Norm Drinkwaterbesluit	
		Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Norm minimum	Norm maximum
Aluminium	µg/l	< 1,0	1,2	< 1,0	3,0	1,6	6,0		200
Arseen	µg/l	0,23	0,91	0,81	0,57	1,04	0,26		10
Boor	mg/l	0,053	0,047	0,046	0,016	0,043	0,028		0,5
Calcium	mg/l	35,00	45,69	40,91	48,93	40,57	44,28		
Chloride	mg/l	156	77	96	34	86	59		150**
Koolstofdioxide	mg/l	1,7	2,6	2,4	3,4	2,5	3,3		
Carbonaat	mg/l	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5	< 5		
Koper	µg/l	< 0,5	-	-	< 0,5	< 0,5	1,4		
Geleidingsvermogen	mS/m	78,3	50,4	59,0	36,7	55,5	47,9		<125
Fluoride	mg/l	0,12	0,09	0,12	0,05	0,12	0,06		1
Ijzer	mg/l	< 0,005	0,006	< 0,005	< 0,005	< 0,005	< 0,005		0,2
Troebelingsgraad	FTE	< 0,03	< 0,03	< 0,03	< 0,03	< 0,03	< 0,03		1
Geur		afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig		****
Waterstofcarbonaat	mg/l	133	138	143	150	165	200	>60	
Kwik	µg/l	< 0,01	< 0,01	< 0,01	< 0,01	< 0,01	< 0,01		1
Totale hardheid	mmol/l	1,38	1,44	1,41	1,41	1,40	1,38	>1	
Totale hardheid	°D	7,7	8,1	7,9	7,9	7,8	7,7	>5,6	
Kleurintensiteit	mg/l Pt	< 1	3	2	< 1	1	2		20
Magnesium	mg/l	12,30	7,32	9,50	4,48	9,30	6,62		
Mangaan	mg/l	< 0,005	< 0,005	< 0,005	< 0,005	< 0,005	< 0,005		0,05
Natrium	mg/l	111	49,5	72,2	27,9	66,0	52,7		150

3.4 PRODUCTIE

Drinkwater

Parameter	Eenheid	Andijk	Bergen	Mensink	Laarderhoogt	Hoofddorp	Weesperkarspel	Norm Drinkwaterbesluit	
		Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Gemiddelde	Norm minimum	Norm maximum
Ammonium	mg/l NH4	< 0,02	< 0,02	< 0,02	< 0,02	< 0,02	< 0,02		0,2
Nitriet (no2/l)	mg/l NO ₂	< 0,007	< 0,007	< 0,007	< 0,007	< 0,007	< 0,007		0,1
Nitraat (no3/l)	mg/l NO ₃	5,09	2,62	3,53	7,21	3,72	5,20		50
Zuurstof	mg/l	11,2	9,8	9,9	6,6	8,9	10,8	>2	
Lood	µg/l	< 0,2	-	-	< 0,2	< 0,2	< 0,2		10
Zuurgraad berekend	pH	8,14	7,96	8,01	7,92	8,04	8,02	7	9,5
Orthofosfaat (po4/l)	mg/l PO ₄	< 0,06	0,06	< 0,06	< 0,06	< 0,06	< 0,06		
Seleen	µg/l	< 0,5	< 0,5	< 0,5	< 0,5	< 0,5	< 0,5		10
Verzadigingsindex berekend	pH	0,10	0,11	0,11	0,14	0,21	0,31	> -0,2	
Smaak		afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig	afwezig		****
Sulfaat	mg/l	61	35,3	48,0	22,7	46,0	6,7		150
Temperatuur	°C	12,9	13,0	13,5	11,4	13,7	12,8		25
Organisch koolstof totaal	mg/l	1,32	1,15	1,07	1,00	1,10	3,49		****
Aeromonas	kve/100 ml	0	2	0	7	0	49		1000
Clostridia, sporen so3-reduc.	kve/100 ml	0	0	0	0	0	-		0
Coli	kve/100 ml	0	0	0	0	0	0		0
Escherichia coli	kve/100 ml	0	0	0	0	0	0		0
Clostridium perfringens	kve/100 ml	0	0	0	0	0	0		0
Enterococcen	kve/100 ml	0	0	0	0	0	0		0
Koloniegetal-gp-22	kve/ml	4	1	3	9	2	2		100***
Legionella	kve/l	<100	<100	<100	<100	<100	<100		<100

** norm jaargemiddelde

*** norm geometrisch jaargemiddelde

**** geen abnormale verandering Impact op mens & milieu (impact materialiteit)

Interview: nieuwbouw en renovatie koolfiltergebouw

“Precies zoals we het op de 3D-modellen voor ons zagen”

Het koolfiltergebouw op onze locatie Andijk is een belangrijke schakel in onze drinkwaterzuivering. De renovatie en uitbreiding ervan moest dan ook vlekkeloos verlopen. Projectmanager Patrick Kool vertelt hoe spannend dat was.

INTERVIEW

Patrick Kool is bij PWN projectmanager binnen het team voor drinkwaterinstallaties. “Dus voor alles wat binnen de hekken staat.” En dan doelt hij vooral op de zuiveringsinstallaties. Anticiperend op een groeiende bevolking in Noord-Holland vergroot PWN hier stap voor stap haar productiecapaciteit. In het koolfiltergebouw vormen de huidige 24 bakken met actief kool een belangrijke schakel in het zuiveringsproces. Uitbreiding hiervan is noodzakelijk voor de geplande productie-uitbreiding.

“Elke onzekerheid over de werking van de nieuwe installatie zou betekenen dat we niet aan de renovatie konden beginnen”

Patrick Kool, projectmanager drinkwaterinstallaties

Renovatie in winterperiode

“Idealiter gaan we hier naar een capaciteit van 36 bakken”, legt Patrick uit. “Daarom maakten we een plan voor uitbreiding. Tegelijkertijd moest onze huidige installatie hoognodig worden gerenoveerd. In 2016 besloten we dit gecombineerd aan te pakken. Eerst een nieuwbouwproject voor de 12 extra bakken, waarna we de oude installatie in de winterperiode met lager verbruik voor renovatie uit bedrijf konden halen. Je begrijpt dat dit nauw luistert. Elke onzekerheid over de werking van de nieuwe installatie zou betekenen dat we niet aan de renovatie konden beginnen.”

In 2016 werden de eerste plannen gemaakt. Er volgde een ontwerpfase, waarna het project Europees werd aanbesteed. Na selectie van de aannemer begon het project vanaf 2021 volgens Patrick zichtbaar te worden: “De bouw kon beginnen en dan zie je echt wat groeien. De eerste heipalen gingen de grond in en stap voor stap werd de nieuwbouw opgetrokken. Helemaal zoals we het op de 3D-modellen voor ons zagen. Tegelijkertijd was dit een lastige periode vanwege corona en stijgende materiaalprijzen door de oorlog in Oekraïne. Bovendien hadden we tot precies 1 mei 2023 om de nieuwbouw af te krijgen. Gelukkig ging dat goed.”

Zomerse test

De meimaand is voor PWN het begin van de zomerperiode, waarin de vraag naar water aanmerkelijk groter is. Die periode draaien de zuiveringen dan ook op topcapaciteit. Voor de uitbreiding van het koolfiltergebouw brak een periode aan van testen. Een grote groep PWN'ers was erbij betrokken om de werking uitgebreid te testen en de uitslagen van het lab te beoordelen. Voor Patrick naderde de volgende deadline: “Voor 1 september, dus voor de rustigere winterperiode, moest de nieuwbouw helemaal betrouwbaar draaien. Dan kon die de productie overnemen van de huidige installatie, zodat deze voor renovatie uit bedrijf kon worden genomen. Die testperiode verliep heel goed. In augustus kregen we groen licht voor de volgende fase. Momenteel zijn we druk met de renovatie. De drinkwaterproductie gaat nu volledig over de 12 nieuwe bakken in straat 1.”

Geld, risico's en mensen

Het tekort aan drinkwatercapaciteit vult PWN in de wintermaanden aan met water uit andere zuiveringen en deels vanuit Waternet, dat tijdelijk extra water levert. De reden waarom deze periode volgens Patrick ook weer niet te lang mag duren: “Vóór 1 mei 2024 moet alles klaar zijn, want dan breekt weer een nieuwe zomerperiode aan. Juist met de renovatie van zo'n oud gebouw kom je nog wel eens onverwachte zaken tegen. Daardoor is de druk momenteel hoog. Het vraagt ook veel van onze flexibiliteit, van ons én van onze aannemer.” Een strakke planning helpt Patrick om de voortgang te bewaken en alle betrokkenen scherp te houden. “Ik ben de spreekwoordelijke spin-in-het-web en verantwoordelijk om grip te houden op geld, organisatie, kwaliteit, informatie, tijd en risico's. Dus ervoor zorgen dat alles blijft lopen zoals gepland. Dat is echt aan mij besteed.”

Ons distributienet verder versterkt

PWN maakt goede vorderingen om haar distributienet verder te versterken. Gelet op een snel veranderende wereld gingen we ook aan de slag met een toekomstvisie op drinkwaterdistributie.

Het afgelopen jaar hebben we veel tijd en energie gestoken in de ontwikkeling van een toekomstvisie op onze drinkwaterdistributie. We dachten na over de gevolgen van grote ontwikkelingen, zoals de klimaatverandering, de energie- en grondstoffentransitie en mogelijkheden tot verduurzaming van ons net. De conclusies uit deze exercities gaven aanleiding om verschillende sporen voor de toekomst uit te werken:

1. Het leidingnet van de toekomst
2. Drinkwaterkwaliteit in het leidingnet
3. Effectief assetmanagement
4. Data als basis
5. Naar een duurzame drinkwaterdistributie
6. Sterker samenwerken in de openbare ruimte

3.5 DISTRIBUTIE

3.5 DISTRIBUTIE

De uitwerking van al deze sporen gebeurt gefaseerd. Tot en met 2025 vervolgen we onze verkenningstocht, waarna we tot 2030 op basis van de beste technieken concrete maatregelen gaan uitvoeren voor een toekomstbestendig leidingnet. Tegelijkertijd werken we door aan versterking van ons huidige distributienet.

Werkzaamheden 2023

In 2023 ronden we de vervanging van een transportleiding bij de AC de Graafweg succesvol af. Daarnaast werkten we aan grote projecten bij Stede Broec en Koog aan de Zaan. De positieve ervaringen van vorig jaar door met een aannemer in een bouwteam samen te werken nemen we mee naar nieuwe projecten. Zo zijn we bij Koog aan de Zaan zijn gestart met het vervangen van de transportleiding die naast de provinciale weg ligt. Door zowel de voorbereiding als de uitvoering aan één aannemer te gunnen, bereiken we dat het werk in kortere tijd kan worden gedaan. Daardoor hoeft de provinciale weg minder lang te worden afgesloten en beperken we de overlast voor omwonenden.

Daarnaast vervangen we ook elk jaar een groeiende hoeveelheid verouderde leidingen. We liggen op koers om het vervangingsprogramma te versnellen. De groei van het aantal nieuwe aansluitingen zakte afgelopen jaar in, doordat er minder nieuwbouw werd opgeleverd dan verwacht.

Werving en opleiding monteurs

Bij PWN werken 45 monteurs, waarvan eenderde in de komende zeven jaar met pensioen gaat. Om het vertrek van kennis en ervaring op te vangen zijn we nu al bezig om nieuwe monteurs te werven en op te leiden. Zo konden we in 2023 vijf nieuwe monteurs aantrekken. Ook namen we afgelopen jaar een technisch praktijkbegeleider aan, die de leerlingen begeleidt tijdens hun opleidingstraject.

Daarnaast zijn we gaan participeren in Infra Groot-Amsterdam, een groep infrabedrijven die net als wij monteurs voor de infratechniek nodig hebben. Samen gaan we aan de slag om meer jongeren en zij-instromers voor dit werk te interesseren. Zo stonden we in 2023 al gezamenlijk op een banenmarkt. De komende jaren versterken we onze samenwerking met het ROC om speciaal hiervoor een klas te vormen. Dit doel staat gepland voor schooljaar 2025/2026. Ook komt er een gezamenlijk intakeportaal, waar alle recruiters van de deelnemende bedrijven gebruik van kunnen maken.

We gaan niet alleen allianties aan op de arbeidsmarkt, we werken ook steeds meer samen met andere drinkwaterbedrijven rond distributievraagstukken. We leren van elkaars ideeën, bijvoorbeeld om het aansluitproces te versnellen en van technologische ontwikkelingen zoals leidingen van bio-based materiaal te laten maken.

Ook op het gebied van veiligheid bij het werk in de ondergrond zijn we samenwerkingen aangegaan. Zo richtten we samen met Stedin, Liander en Enexis een kennisdelingsplatform op om dit te bevorderen. PWN neemt hierin deel, samen met Vitens, Brabant Water en Evides.

Samenwerken rond de ondergrond

Afgelopen jaar hebben we de combicontracten geïmplementeerd, waarin we in nauwe samenwerking met Liander en Waternet al zoveel mogelijk onze werkzaamheden in de ondergrond willen combineren. Daarbij hebben we ons ingespannen om onze ketenpartners zoals aannemers op het juiste kennisniveau over drinkwaterleidingen te krijgen. Samen met onze ketenpartner Liander proberen we de werkpakketten zo voorspelbaar mogelijk te maken, wat een uitdaging is in deze tijd van netcongestie.

3.5 DISTRIBUTIE

Ook betrokken we stakeholders meer bij onze uitdagingen in de (publieke) ondergrond. Met verschillende gemeenten deelden we ons verhaal, waarin we ze meenamen in onze uitdagingen, zoals de opwarming van drinkwaterleidingen door klimaat en warmteleidingen, drukte in de ondergrond en het belang van integraal programmeren.

Zomerstorm leidt tot lekkages

We hadden in ons distributienet veel last van zomerstorm Poly. Een groot aantal bomen ging om, waarvan enkele met hun wortels ook de ondergrondse infrastructuur meetrokken. Bij Stompetoren ontstonden zo zelfs zes lekken op één tracé. De lekken repareren we zo snel mogelijk, waarbij we onze monteurs tijdens zo'n storm niet aan gevaar willen blootstellen. Veiligheid staat altijd voorop bij PWN.

We verwachten dat zulke zomerstormen vaker gaan voorkomen. Daarom roepen we gemeenten op om niet langer bomen boven leidingen te plaatsen.

Goede basis voor onze assets

Assetmanagement heeft onze continue aandacht.

We zijn ISO-gecertificeerd en hebben processen ingericht om assetmanagement goed en efficiënt te kunnen uitvoeren.

In dat licht werkten we afgelopen jaar aan nieuwe specificaties voor het nieuwe IT-systeem dat ons hierbij gaat ondersteunen. Komende jaren werken we door aan een nog krachtiger assetmanagement systeem.

Intelligente infra

We krijgen veel goede data uit de sensoren in ons distributienet, zoals over de doorstroming en de temperatuur van het water. Koppelen we dit in de toekomst aan slimme watermeters, dan ontstaat er een fijnmazig beeld van de toestand van ons net. De komende tijd steken we ons licht op bij collega-drinkwaterbedrijven om zoveel mogelijk van elkaar te leren. We hebben de ambitie om in 2024 een besluit te nemen over het type slimme watermeter en hoe we deze gaan invoeren. Ook schrijven we een plan over wat we met de verkregen data willen doen, uiteraard rekening houdend met de privacy-gevoeligheid van deze gegevens.

Lekkage door storm Poly

Drinkwaterkwaliteit

We voeren continu onderzoek uit om te begrijpen wat er gebeurt met de waterkwaliteit in ons distributienet. Dit is van belang om te kunnen bepalen hoe we dit onder controle houden als de opwarming van de ondergrond verder doorzet.

Drukoptimalisatiepilot Den Helder

We leveren over het algemeen een aanmerkelijk hogere druk dan wettelijk verplicht is in verband met de uitgestrektheid van ons distributienet. Hierdoor gebruiken onze pompen meer energie dan nodig. Daarom onderzoeken we hoe we de waterdruk kunnen optimaliseren. Zo kan energiebesparing mogelijk worden zonder dat dit voor de klant merkbaar is. In 2023 deden we daarvoor een proef in het gebied van Den Helder. Deze verliep goed. Klanten merkten weinig tot niets van de licht verlaagde waterdruk.

Interview: zomerstorm Poly

“In veertig jaar nog nooit zo iets meegemaakt”

Onverwacht werd zomerstorm Poly krachtiger en krachtiger toen ze in de ochtend van 5 juli in Zeeland aanlandde. Op hoge snelheid raasde de storm over ons land, een spoor van vernieling achterlatend. In een gebied van Haarlem tot Hoorn waren de gevolgen door omvallende bomen groot. Een spannende tijd voor onze monteurs en boswachters.

INTERVIEW

Allround monteur Thomas Plaisier had die woensdag dienst en moest snel handelen bij een lekke leiding. “Ik woon zelf in Alkmaar en daar was nauwelijks schade. Maar op mijn dienst in Krommenie zag ik dat er in sommige straten wel vijf, zes bomen om waren gegaan. In één straat lag daar ook een waterleiding onder. De brandweer was er al om de straat veilig te stellen. Er was een groot lek ontstaan doordat de boomkluiten de stoep met de hele infrastructuur omhoog hadden getrokken. Dat zag er indrukwekkend uit, onze leiding van 250 millimeter doorsnee moest snel worden aangepakt.”

Leiding ‘opkappen’

Een routineklus voor Thomas, maar wel spannend als er een storm om je heen raast. “Het is mijn werk om ervoor te zorgen dat onze klanten snel weer water hebben. Dus op zo’n moment ben ik daar alleen maar op gefocust. Ik kon 100 meter beschadigde leiding opkappen – dat is aan twee kanten afsluiten. Precies een stuk waar geen aftakkingen naar klanten waren. Doordat er van twee kanten water de leiding in stroomt, had iedereen vrij snel weer water.”

Poly heeft behoorlijk indruk gemaakt op Thomas en zijn collega’s: “Ik kan me herinneren dat ik voor de avond nog wat eten ging halen en door dat buurtje heen reed en overall omgevallen bomen zag. Mijn collega’s vertelden dat langs de weg bij Stompetoren op drie plekken een hoge boom was omgegaan. Daaronder ligt een grote distributieleiding, waar ze bij elke omgevallen boom een noodomleiding moesten aanleggen.”

“Voor de natuur zijn dit de mooiste processen die er zijn. Als ik nu door de duinen loop, zie ik heel mooie gaten in het bos. Precies wat we nodig hebben!”

Thomas Plaisier, allround monteur

Schade in de duinen

Ook in de duinnatuur sloeg Poly woest om zich heen. Boswachter Paul van der Linden en zijn collega’s hielden zich aan het protocol door op het hoogtepunt van de storm het gebied niet in te gaan. Toen Poly over haar hoogtepunt heen was, konden hij en zijn collega’s niet geloven wat zij zagen: “Zoveel schade. Collega’s die hier al veertig jaar werken hadden nog nooit zoiets meegemaakt. Maar gek genoeg zagen we ook meteen na het hoogtepunt alweer bezoekers het duin in gaan. Dat verbaasde me, want overal lagen bomen en takken, hingen bomen scheef en bungelden takken gevaarlijk boven paden.”

De grootste impact van de storm was in de duinen tussen Wijk aan Zee en Bakkum. Het waren vooral de valwinden die volgens Paul desastreus waren: “De hardste windstoot was 146 kilometer per uur. De bomen zaten vol in het blad in een vrij natte bodem. Vooral populieren moesten het ontgelden. We hebben duizenden kuubs hout moeten verwijderen. Gelukkig kregen we met hulp van collega’s en aannemers de hoofdwegen in korte tijd weer

vrij. Daar kregen we ook veel complimenten voor. Toch hebben we nog vier maanden met de aannemers moeten werken om het hele duin veilig en begaanbaar te krijgen. En gelukkig hadden we in het verleden al veel bomen gekeurd en boven onze waterleidingen verwijderd. Anders was de schade veel groter geweest.”

Lanen weggeslagen

Ondanks de grote impact in sommige delen van de duinen, valt de werkelijke schade volgens Paul mee. Sterker, hij is er stiekem wel blij mee: “Voor de natuur zijn dit de mooiste processen die er zijn. Als ik nu door de duinen loop, zie ik heel mooie gaten in het bos. Precies wat we nodig hebben! Maar landgoed Marquette is een ander verhaal. We zijn hier al heel lang bezig om cultuurhistorische waarden terug te brengen. Nu kunnen we weer opnieuw beginnen, want de storm heeft hele lanen weggeslagen. Daar schoten ons de tranen wel van in de ogen.”

4.1 Klant

4.2 Medewerkers

De maatschappelijke kant van PWN komt tot uitdrukking in hoofdstuk 4, Sociaal. Allereerst zet PWN zich in om haar dienstverlening zo klantvriendelijk mogelijk in te richten. Daarbij streven we naar een hoge klanttevredenheid. In '4.2 Medewerkers' beschrijven we hoe we ons inzetten voor een veilige, aantrekkelijke en gezonde werkomgeving. De paragrafen Klant en Medewerkers zijn onder dit hoofdstuk geschaard vanwege de nieuwe richtlijnen voor duurzaamheidsverslaglegging (CSRD).

HOOFDSTUK 4: SOCIAAL

Nieuwe systemen maken meer service mogelijk

Het is voor PWN met haar monopoliepositie erg belangrijk dat haar klanten tevreden zijn en blijven. Tevreden over ons drinkwater, maar ook over onze service en adviezen, over de mogelijkheden om de duinnatuur te beleven en over onze communicatie.

PWN koestert haar klanten. Voorop staat dat consumenten altijd moeten kunnen vertrouwen op betrouwbaar drinkwater. Grootzakelijke klanten, zoals de industrie en productiebedrijven, bieden we een waterscan aan zodat ze water kunnen krijgen dat het beste past bij hun processen.

4.1 KLANT

4.1 KLANT

De leveringszekerheid van drinkwater, nu en in de verre toekomst, loopt als een rode draad door alles wat we doen. PWN werkt op korte termijn aan uitbreiding van haar productie en versterking van haar distributienet. Voor de langere termijn zetten we stappen om, rekening houdend met een onzekere toekomst, onze bron het IJsselmeer te versterken en nieuwe bronnen veilig te stellen. Ook kijken we hoe we de drinkwatervraag kunnen verminderen. Zo houden we onze leveringszekerheid ook in de toekomst constant op een hoog peil. Hierover leest u meer in de hoofdstukken over bronnen, productie en distributie.

Verbetering in klantcontact

Daarnaast kunnen al onze klanten ook bij PWN terecht voor uitstekende service en adviezen over drinkwater en natuur. Hier verlenen ons Klantcontactcentrum (KCC), onze bezoekerscentra, onze monteurs, inspecteurs en boswachters de service die onze klanten mogen verwachten. Al jaren verbeteren we onze processen. Inmiddels kunnen onze klanten bijvoorbeeld via mijnpwn.nl eenvoudige vragen zelf oplossen en bij onze specialisten aan de telefoon terecht voor complexere vragen. De klanttevredenheid is al jaren hoog, en werd in 2023 beloond met een gemiddeld rapportcijfer 8,5.

Voor 2023 stond op het programma om de klant- en facturatiesystemen te vervangen door een nieuw IT-systeem. Dit heeft meer voeten in de aarde gehad dan we konden voorzien. In 2023 is gedurende het hele jaar veel energie gestoken in het verder voorbereiden van een toekomstbestendig klantinformatiesysteem. In het voorjaar van 2024 zullen we het nieuwe IT-systeem live brengen. Daarna is de basis weer op orde

en kunnen we doorbouwen aan excellente (klant)processen, goede data en een continu verbeterende dienstverlening voor meer efficiëntie, klantgemak en digitalisering.

Het vervangen van het IT-systeem kost het KCC veel tijd en energie. Terwijl we alle voorbereidingen voor het nieuwe systeem treffen, zijn we daarnaast in staat gebleken de dagelijkse operatie kwalitatief goed door te laten gaan. Dit doen we door extra capaciteit in te zetten bij onze partner in klantcontact en door extra managementaandacht te schenken aan de medewerkers in het KCC. Ook hebben we enkele verbeteringen kunnen realiseren, zoals uitbreiding van onze sms-service voor klanten die getroffen worden door een storing of bij geplande werkzaamheden aan het drinkwaternet.

Werken aan waterbewustzijn

Door klimaatverandering wordt zoetwater, zeker in tijden van droogte, een schaars goed in Nederland. Ook neemt met de groei van de bevolking de vraag naar drinkwater toe. PWN zet daarom in op vergroting van haar productie, versterking van waterbronnen en vermindering van het verbruik. Dit is belangrijk om ons watersysteem in balans te houden.

Huishoudens in Noord-Holland gebruiken gemiddeld 122 liter drinkwater per persoon per dag. De inzet van het kabinet is om dit vanaf 2035 gemiddeld 100 liter per persoon per dag te laten zijn. Natuurlijk hebben wij op het drinkwatergebruik van consumenten geen directe invloed, maar we willen waterbewust gedrag wel aanmoedigen. Dit geldt niet alleen voor huishoudens, maar ook voor onze zakelijke gebruikers van drinkwater. De inzet van het kabinet is om de industrie vanaf 2035 20% minder water te laten verbruiken.

Daar waar water van drinkwaterkwaliteit niet noodzakelijk is, zoals bijvoorbeeld bij koelprocessen, stimuleren we het bedrijfsleven om over te stappen op andere (koel)methoden of op water van een andere kwaliteit dan drinkwater. Voorlichting over waterbesparing speelt hierin een belangrijke rol. Lees hierover meer in het interview over waterbesparing vanaf de volgende pagina. Grootzakelijke klanten die niet afhankelijk zijn van de kwaliteit van drinkwater, maar ook met een ander type water uit de voeten kunnen, verbinden we met NH-Water B.V. NH-Water B.V. is de joint venture tussen PWN en Evides Industriewater B.V. Deze nieuwe joint venture levert industriewater en industriewaterdiensten in de provincie Noord-Holland. We onderzoeken welke bronnen daarvoor het best geschikt zijn. Hiermee spelen we in op de groeiende behoefte aan water voor industriële bedrijven.

Interview: bewuster met water

“Blijf genieten van ons water, verspil het niet”

In het licht van grote maatschappelijke veranderingen wordt betrouwbaar drinkwater lang niet meer zo vanzelfsprekend als we gewend waren. Iverna Créton en Sander Hilgerink breken een lans voor zuiniger met drinkwater omspringen.

INTERVIEW

Drinkwater maken kost veel energie en grondstoffen.

Er staan niet alleen pompen te draaien, er wordt ook op grote schaal gezuiverd met filters, membranen, uv-licht en chemicaliën. Een kostbaar proces, bedoeld zodat het water uit het IJsselmeer lekker en drinkbaar wordt en altijd uit de kraan stroomt. Zo wordt er in Noord-Holland gemiddeld 122 liter per persoon per dag aan drinkwater geconsumeerd. Bij lange na niet om te drinken, we wassen er ook mee af, we douchen ermee en we trekken er de wc mee door.

Door allerlei ontwikkelingen zoals klimaatverandering en bevolkingsgroei wordt drinkwater in de toekomst niet meer zo vanzelfsprekend. PWN staat aan de vooravond van grote investeringen om de drinkwaterproductie veilig te stellen. Vergroten van de productie is even belangrijk als versterken van de bron. Tegelijkertijd zou je al die investeringen nog een tijdje kunnen uitstellen als het ons als samenleving lukt om het verbruik van drinkwater te verminderen. Kunnen we met elkaar zuiniger worden op drinkwater?

Geleidelijke weg

Iverna Créton, beleidsadviseur drinkwater bij PWN, zoekt met haar collega's naar manieren om de drinkwaterconsumptie te verminderen. En dat is makkelijker gezegd dan gedaan: "Ja, water uit de kraan... dat is zo gewoon, wie staat daar nou bij stil? En we moeten al zoveel keuzes maken. Minder vliegen, minder vlees eten en nu ook nog minder water gebruiken? Bij PWN kiezen we daarom voor de geleidelijke weg van bewustwording. We zoeken naar kleine ideetjes die mensen aan het denken zetten over hun drinkwatergebruik."

“Water uit de kraan... dat is zo gewoon, wie staat daar nou bij stil?”

Iverna Créton, beleidsadviseur drinkwater

Zelf kan Iverna zo een paar maatregelen opnoemen die ze in haar eigen leven doorvoerde: "Toen ik drie jaar geleden bij PWN kwam werken gebruikten wij in ons huishouden 130 liter per persoon per dag. Ik merkte dat ik mijn watergebruik vrij gemakkelijk terug kon brengen. We douchen nu bijvoorbeeld korter en minder vaak en dat scheelt echt heel veel. Ons verbruik is nu 80 liter. Maar het hoeft echt niet voor iedereen zo ambitieus. Onze boodschap is vooral: blijf genieten van ons water en probeer verspilling en overmatig gebruik tegen te gaan."

Waterbespaarkit

Volgens Iverna gaat het er vooral om dat mensen hun gewoontes veranderen. Zodat ze bijvoorbeeld zonder nadenken korter de kraan openzetten. "We doen gedragsonderzoek naar hoe we water besparen zo makkelijk mogelijk kunnen maken. Ook zijn we nu bezig met een waterbespaarkit, zodat we mensen iets kunnen aanreiken. Iets kleins, bedoeld om de kloof tussen 'je bewust worden' en echt handelen kleiner te maken. Stickers voor op de wc bijvoorbeeld, om je eraan te herinneren op de kleine knop te drukken. Voor de douche dachten we eerst aan een douche-timer. Maar die was van plastic. Nu hebben we een sticker met een QR-code voor op je douchedeur, waarmee je

een liedje van precies vijf minuten via Spotify kunt luisteren. En we hebben een hanger voor aan de buitenkraan met tips over wanneer het een gunstig moment is om de tuin te sproeien."

Water voor bedrijfsprocessen

Niet alleen in de consumentenmarkt is waterbesparing belangrijk, ook de grootzakelijke markt kan nog zuiniger met drinkwater omspringen. Hier geldt een nationale doelstelling van 20% besparing voor 2035, waarbij is aangegeven dat de bedrijven zelf een groot deel van de verantwoordelijkheid dragen. Sander Hilgerink, accountmanager bij PWN, loopt er in zijn klantgesprekken al op vooruit: "Onze gesprekken gaan steeds vaker over passend watergebruik. In sommige bedrijfsprocessen hoef je niet het allerbeste water te gebruiken en kun je ook af met water van een andere kwaliteit. Bijvoorbeeld voor een gaswasser en koeling of voor het maken van beton. Sommige grootgebruikers kijken actiever naar opties om ander water dan drinkwater in te zetten voor bepaalde processen. We zien ook dat in deze sector hergebruik van water steeds meer genoemd wordt; een mooie ontwikkeling. Andere sectoren, zoals de voedingsindustrie, hebben echt water van drinkwaterkwaliteit nodig."

INTERVIEW

Toch is het nog niet zo makkelijk om even een leiding met een ander soort water naar een bedrijf te trekken. Het gaat volgens Sander voorlopig ook hier meer om bewustwording. “We merken dat veel zakelijke klanten duurzamer willen produceren. Daarbij denken ze al gauw aan energiebesparing en minder uitstoot. Door onze gesprekken staat nu ook waterbesparing hoog op de agenda. Over het algemeen krijgen we veel begrip en vinden onze klanten het heel logisch dat we daarmee komen. Het komt ook steeds vaker voor dat klanten ons melden dat ze een flinke waterbesparing hebben gerealiseerd, wat oploopt in tientallen procenten.”

Proceswater

Inmiddels heeft Sander van de grootste zakelijke afnemers in kaart gebracht waarvoor ze het PWN-water gebruiken. Sander: “Als bedrijven plannen maken om fors te groeien, te verzwaren of naar een andere locatie gaan, komt in de gesprekken met ons ook de waterlevering ter sprake. Wij maken nu duidelijk dat we niet zonder meer drinkwater leveren als ook andere kwaliteit water geschikt is. Tegelijkertijd ontwikkelt PWN alternatieven. In 2022 werd daarvoor NH-Water opgericht, een samenwerking met Evides Industriewater om grootgebruikers oplossingen te bieden voor proceswater. Sander: “Maar je zou ook kunnen denken aan hergebruik, eigen zuivering van oppervlaktewater en clusteren van bedrijven om samen proceswater af te nemen.”

En PWN zelf? “Als groot bedrijf gebruikt PWN ook water”, weet Iverna. “Dus kijken wij ook hoe we in onze eigen processen nog meer water kunnen besparen. Bijvoorbeeld door verliezen op te vangen en in ons systeem terug te brengen. Ook werken we samen met de waterschappen om te kijken welke impact onze processen hebben op het totale zoetwatersysteem.”

Basis gelegd voor een wendbare, toekomstgerichte organisatie

Dankzij onze medewerkers blijft PWN krachtig werken aan haar missie: altijd betrouwbaar drinkwater en veerkrachtige natuur. Onze medewerkers zijn cruciaal om ook in een turbulente toekomst op koers te blijven. In 2023 hebben we onze visie op Mens en Organisatie tastbaar gemaakt.

In 2023 hebben we veel tijd en aandacht besteed aan onze nieuwe visie op een toekomstbestendig PWN: de 7 leidende principes voor duurzaamheid en de 5 pijlers van ons Toekomstbeeld Mens & Organisatie (zie ook paragraaf 2.3). We organiseerden daarvoor verschillende bijeenkomsten voor alle medewerkers.

PWN zet in op een inclusieve, diverse organisatie waarin verbinding en wendbaarheid de boventoon voeren. Dit vraagt veel van het leiderschap in onze organisatie. In 2023 hebben we daarom aan de hand van verschillende sessies met leidinggevenden een leiderschapsvisie ontwikkeld. Zo creëren we met elkaar een omgeving waarin iedereen kan floreren, en waarin we continu verbeteren en leren inspelen op toekomstige uitdagingen.

4.2 MEDEWERKERS

4.2 MEDEWERKERS

Talent koesteren

Het talent in onze organisatie is cruciaal voor een toekomstbestendig PWN. Daarom koesteren we dit en proberen we competenties van onze medewerkers te versterken.

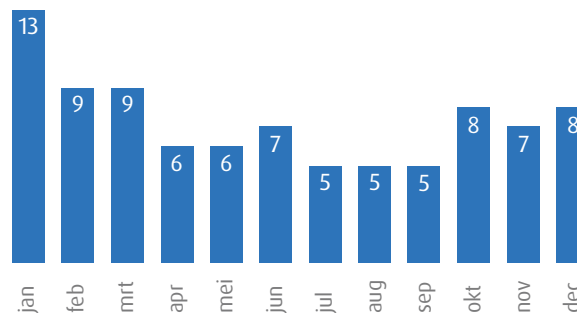
Om talent te behouden is het ook belangrijk dat medewerkers binnen PWN kunnen doorgroeien. Soms is niet duidelijk wat onze organisatie op dit gebied te bieden heeft. Daarom hebben we in 2023 een spel ontwikkeld, waarbij leidinggevenden en medewerkers met elkaar als een soort dominostenen loopbaanpaden kunnen leggen. Het spel helpt om de samenhang te begrijpen tussen de verschillende HR-instrumenten en zet medewerkers aan het denken over hun loopbaan bij PWN.

Via allerlei trainingen kunnen medewerkers hun competenties laten meegroeien met de doelen van onze organisatie. Ook maakten we in 2023 een begin met een talentgerichte loopbaantraining. Daarnaast startten we een talentprogramma gericht op medewerkers die een meer leidende rol bij PWN willen leren ontwikkelen.

Talent aantrekken

De werving van nieuwe medewerkers verloopt goed. We zijn nadrukkelijk aanwezig op de arbeidsmarkt, waarbij de trots en betrokkenheid van onze medewerkers aanstekelijk werken. Uit gesprekken met kandidaten maken we op dat ze PWN als een aantrekkelijke organisatie zien, vanwege de maatschappelijke bijdrage die ze kunnen leveren aan drinkwater en natuur.

Totale instroom per maand 2023

In 2023 voerden we een aanbrengronus in voor onze medewerkers. Tegelijkertijd kennen we nog steeds een hoge uitstroom. Van de mensen die korter dan vijf jaar in dienst zijn, gaan er ook weer veel weg. We verwachten dat onze inzet op talenten de komende jaren positief gaat bijdragen aan het behoud van medewerkers.

Aantal nieuwe medewerkers per maand

Ondanks de uitdagingen op de krappe arbeidsmarkt is het in 2023 gelukt om 97 vacatures (inclusief interne doorstroom) in te vullen. In totaal begonnen in 2023 88 nieuwe medewerkers bij PWN.

Monteurs en procesvoerders zijn niet meer zo makkelijk op de arbeidsmarkt te vinden. Daarom leiden we ze zelf op. We bieden voor deze doelgroep BBL-trajecten aan. Leerlingen in MBO 1 en 2 en omscholers kunnen bij PWN verder leren en werken. Ze gaan

dan 4 dagen in de week werken en 1 dag naar school en halen zo hun MBO 3 en 4. Hier zijn we afgelopen jaar heel succesvol in geweest. Vier nieuwe monteurs volgen nu deze leerweg. Daarnaast voerden we in 2023 een bredere campagne om monteurs te werven.

We halen nog steeds makkelijk mensen binnen, maar bij de lastiger te vullen vacatures kijken we nu eerder naar competenties in plaats van diploma-eisen. Met de juiste technische interesse en aanleg blijken jonge studenten heel geschikt om bij PWN aan de slag te gaan en verder te leren.

PWN telde in 2023 30 nieuwe stagiairs. Soms zoeken we ze gericht, soms weten ze uit zichzelf PWN te vinden voor een stageplek. Veel contacten met stagiairs ontstaan dankzij verschillende projecten die we samen met scholen uitvoeren. Zo groeit de bekendheid met PWN. Ook veel studenten ondersteunen ons werk, met name studenten van Wageningen University & Research doen graag onderzoek bij PWN in de duinen.

4.2 MEDEWERKERS

Samenwerken voor nieuw talent

Met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en 27 gemeenten boven het Noordzeekanaal kennen we een samenwerking, genaamd Samen BlauwGroen. Van daaruit proberen we gezamenlijk een programma op te starten om mensen te interesseren voor een baan in de watersector. Ook werken we samen op het gebied van instroom, scholing en doorstroom, om talent voor de watersector te behouden.

PWN participeert daarnaast in de MyTec-opleiding, een samenwerking van het Nova College en bedrijven. We geven gastlessen en bieden actief stageplaatsen aan. Ook leveren we input voor het onderwijs, zodat de theorie goed blijft aansluiten op onze praktijk. Van deze opleiding krijgen we veel stagiairs Procestechiek, waarvan de eerste afgestudeerde studenten inmiddels bij ons in dienst zijn gekomen.

Een veilige en aantrekkelijke werkplek

PWN hecht veel belang aan een veilige en gezonde werkomgeving voor alle medewerkers. In dit kader kan iedereen die bij PWN werkt zich wenden tot een vertrouwenspersoon als ze tijdens het werk ongewenste omgangsvormen ervaren.

Bij PWN hebben we vijf vertrouwenspersonen (drie intern en twee extern), waar medewerkers terecht kunnen voor advies of ondersteuning op het gebied van ongewenste omgangsvormen. Tevens kan een medewerker die ongewenste omgangsvormen ervaart een klacht indienen bij het externe bureau Bezemer & Schubad; zij starten na een melding een onderzoek en rapporteren en adviseren aan de directie.

Het aantal meldingen in 2023 is als volgt:

- 7 meldingen bij de interne vertrouwenspersonen van PWN; *Dit waren gesprekken vanuit de medewerkers om te sparren of hun hart te luchten. Hieruit zijn geen meldingen of klachten voortgevloeid. Ten opzichte van 2022 betekent dit een halvering van het aantal keren dat de interne vertrouwenspersonen zijn benaderd;*
- 2 meldingen bij het externe bureau Bezemer & Schubad; *Dit waren geen meldingen in de zin van grensoverschrijdend of intimiderend gedrag;*

Er zijn in 2023 geen officiële klachten inzake ongewenste omgangsvormen ingediend door medewerkers van PWN.

Een belangrijk onderdeel van veilig werken is ook dat medewerkers (periodiek) de juiste instructies krijgen voor het uitvoeren van hun werkzaamheden. Een groot deel van deze instructies zit verwerkt in de verplichte opleidingen voor arbo en veiligheid. In 2023 zijn we verdergegaan met de inhaalslag van de in de coronaperiode ontstane achterstand.

In 2023 besteedden we meer aandacht aan verzuim, bijvoorbeeld door preventieve gesprekken bij de bedrijfsarts. Dit is terug te zien in de cijfers. Het aantal preventieve gesprekken bij de bedrijfsarts is in 2023 met 5% gestegen ten opzichte van het totaal aantal preventieve gesprekken in 2022.

Om een goede verzuimbegeleiding te borgen, hebben we voor de teammanagers twee masterclasses verzorgd. Ook startten we in 2023 met SMO's (sociaal medische overleggen) tussen de managementteams en de bedrijfsarts. De SMO's zorgen voor meer grip op verzuim en geven een completer beeld van de oorzaken.

4.2 MEDEWERKERS

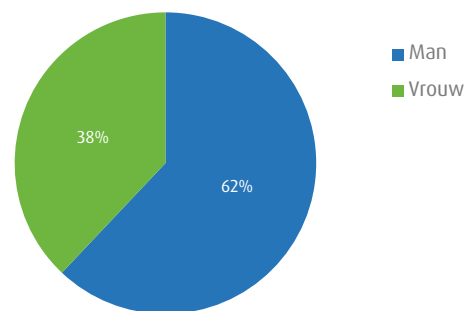
Noot: de genoemde cijfers in deze paragraaf hebben betrekking op PWN enkelvoudig. Voor een toelichting op de medewerkers van de Kennemer Duincampings, verwijzen wij naar paragraaf 5.7.

Onze organisatie in beeld

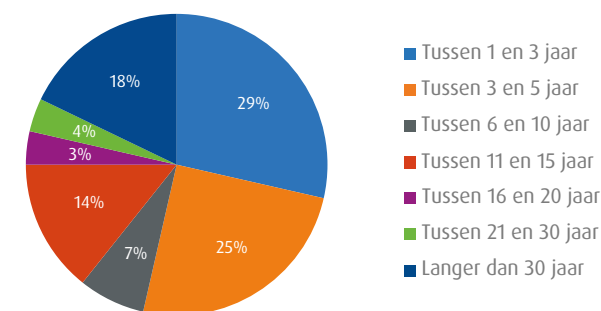
Het percentage medewerkers dat binnen PWN doorstroomt naar een nieuwe functie was in 2023 4,2% (2022: 6,2%). Hoewel de doorstroom afgelopen jaren is toegenomen (o.a. door de versoepelde diploma-eis), is het doorstroompercentage in 2023 afgenomen met 1,7%. Dit is deels te verklaren door een groei in het personeelsbestand van 2,6%. De meeste doorstroom is zichtbaar bij medewerkers die tussen de 1 en 5 jaar in dienst zijn.

Het verlooppercentage van 2023 was 10,15 % (2022: 9,1%). Van de totale uitstroom in 2023 heeft 59 % de organisatie op eigen verzoek verlaten. 82 % hiervan is korter dan 5 jaar in dienst geweest bij PWN. HR houdt een exitgesprek met iedere medewerker die PWN op eigen verzoek verlaat.

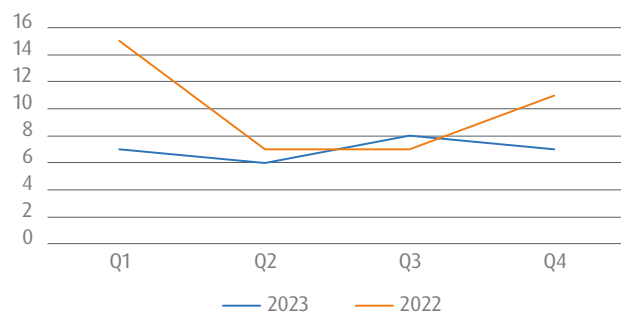
Genderverhouding PWN

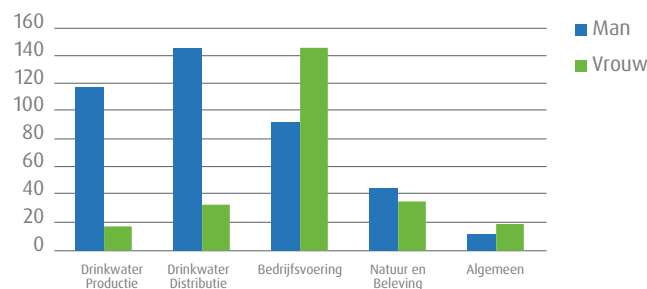
Totale doorstroom naar aantal dienstjaren

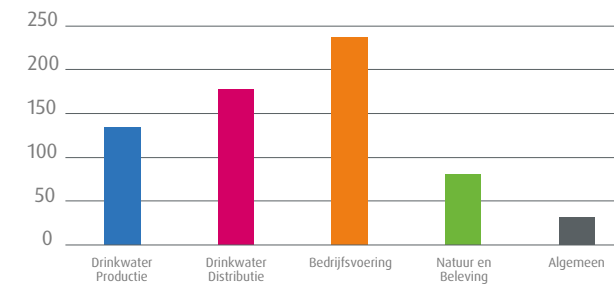
Totale doorstroom

Genderverhouding per sector

Aantal medewerkers per sector

4.2 MEDEWERKERS

FTE (exclusief inhuur)

Eind 2023	591
Eind 2022	566
Eind 2021	568

Naast onze medewerkers zijn op de terreinen van PWN en bij de bezoekerscentra in totaal bijna 500 vrijwilligers in ruim 30 verschillende groepen actief. Ze ondersteunen bij zeer uiteenlopende activiteiten, van kleinschalig onderhoud tot monitoring van soorten in de natuur en beantwoorden van vragen voor bezoekers.

Ingroeiquotum

Het streefcijfer voor de top (bestuurder & RvC) voor 2023 tot 2026 is vastgesteld op: 33,33% man, 33,33 % vrouw en 33,33% naar keuze.

- De samenstelling van de RvC was eind 2023 60% man en 40% vrouw
- PWN had in 2023 een vrouwelijke bestuurder
Het streefcijfer voor de subtop is voor 2023 tot 2026 vastgesteld op: 50% man en 50% vrouw
- De samenstelling was eind 2023 54% man en 46% vrouw
Het doel is om het streefcijfer in ieder geval eind 2025 behaald te hebben en het vervolgens te behouden.

Aantal medewerkers

	2023	2022
Totaal	664	633
Aantal vrouw	252	240
Aantal man	412	393
Aantal non-binair	-	-

Aantal medewerkers naar dienstverband

	2023	2022
Bepaalde tijd	85	70
Onbepaalde tijd	579	563
Stagiairs	30	22
BBL-leerlingen	13	16

Instroom, doorstroom, uitstroom

	2023	2022
Aantal medewerkers ingestroomd	93	-
Aantal vacatures ingevuld	97	74
Aantal medewerkers doorgestroomd	28	-
Percentage doorstroom t.o.v. gehele personeelsbestand	4,2%	-
Percentage keren dat de aangenomen kandidaat een interne kandidaat was	29%	-
Aantal medewerkers uitgestroomd	74	-
Gemiddeld aantal dienstjaren	12,95	13

Gemiddelde leeftijd

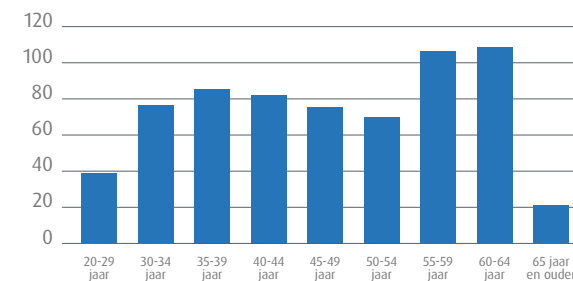
	2023	2022
Gemiddelde leeftijd	47	47

Overig

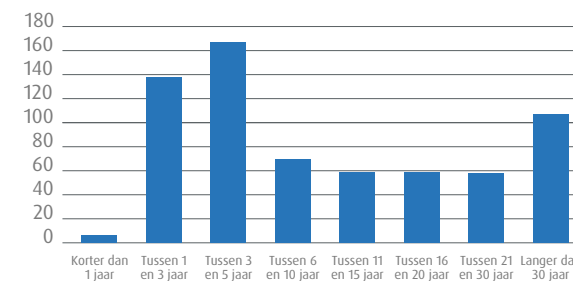
	2023	2022
Overig		

Verzuimpercentage	5,46%	5,89%
Aantal certificaten Arbo en Veiligheid behaald	479	533
Aantal gevolgde GoodHabitz-trainingen	811	316

Leeftijdsopbouw PWN

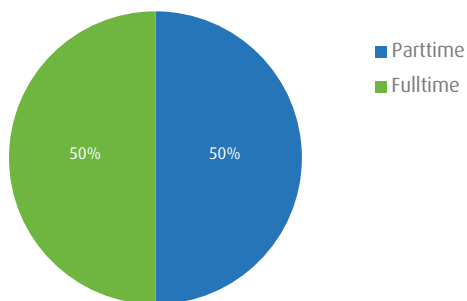

Dienstjaren PWN

4.2 MEDEWERKERS

Verhoudingen fulltime/parttime

Veiligheid, Gezondheid en Milieu

In 2023 hebben we meer aandacht gegeven aan de noodzaak van het melden van VGM-incidenten, bijna ongevallen en gevaarlijke situaties. Dit heeft onder andere geleid tot een verhoging van het aantal VGM-meldingen ten opzichte van 2022. Met name het aantal meldingen van gevaarlijke situaties is gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. De toename geeft ook aan dat er een stijgende lijn zit in het veiligheidsbewustzijn bij medewerkers. In totaal zijn er 166 meldingen gedaan. Vier incidenten hebben geleid tot (tijdelijk) verzuim. Geen van de meldingen was meldingsplichtig bij de Nederlandse Arbeidsinspectie.

Periodiek Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (PAGO)

In 2023 heeft PWN uitvoerende medewerkers een PAGO aangeboden. Met een PAGO beogen we gezondheids- en veiligheidsrisico's van het werken bij PWN zoveel mogelijk te voorkomen. Met het PAGO krijgen werkgever en werknemer advies over beschermende maatregelen en advies hoe ziekte en uitval voorkomen kan worden. In 2024 zullen de overige medewerkers een PAGO aangeboden krijgen.

Gewijzigde wetgeving: ARIE-regeling

De herziene regeling over de aanvullende risico-inventarisatie en -evaluatie (ARIE) is sinds 1 januari 2023 van kracht. De regeling geldt voor bedrijven die werken met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen. Door de herziene regeling valt PWN voor het eerst onder deze ARIE-regeling, met 2023 als overgangsjaar om de verplichtingen uit de regeling in te voeren. Zo zijn we gestart met een GAP-analyse, om te bepalen aan welke eisen PWN al dan niet voldoet. De GAP-analyse wordt begeleid door een advies- en ingenieursbureau. De uitkomsten van de GAP-analyse worden in 2024 verwacht. PWN is in 2023 bij de Nederlandse Arbeidsinspectie aangemeld als ARIE-plichtig voor drie locaties.

Interview: technische starters

“Mijn mbo4-diploma is eigenlijk nog maar het begin”

Ook voor PWN is het lastig om technici te vinden. Daarom hebben we ons aangesloten bij de stichting MyTec-bedrijven, een samenwerkingsverband tussen bedrijven en het Nova College. De samenwerking leidt niet alleen tot een betere aansluiting met het bedrijfsleven, het leverde PWN al concreet de eerste nieuwe medewerkers op.

INTERVIEW

Het verhaal van Bjorn Veendorp is daar een mooi voorbeeld van. Tijdens zijn vierjarige mbo-opleiding bij de stichting MyTec-bedrijven koos hij voor de richting Allround Operationeel Technicus (AOT). Zijn afstudeerstage bij PWN beviel zo goed dat hij hier wilde blijven werken. “Ik kwam stagelopen in een schone fabriek, drinkwaterproductiebedrijf Jan Lagrand in Heemskerk, met een werksfeer die erg gericht was op kennis van de zuiveringsinstallatie. Dat sprak me meteen aan. Veel aspecten van mijn opleiding komen hier terug, zoals regeltechniek en storingen opsporen.”

Bjorn werd in het begin van zijn stage bij PWN – zoals hij het zelf zegt – “losgelaten in de fabriek. Ik mocht veel met collega’s meelopen en zoveel mogelijk opschrijven om alle installaties hier te leren kennen. Zo kwam ik er al lerend achter hoe het waterzuiveringsproces werkt. Mijn collega’s hebben me geweldig goed opgevangen.” De stage bij PWN beviel zo goed, dat Bjorn er werk van maakte. Sinds anderhalf jaar werkt hij bij PWN als procesoperator.

Technisch praktijkbegeleider

De deelname in de stichting leidt voor PWN tot zichtbaar meer technische stagiairs. Om die goed te begeleiden kwam Taco Boom in 2023 bij PWN in dienst. Als technisch praktijkbegeleider helpt Taco stagiairs vooruit in de drinkwaterorganisatie van PWN: “Ik help ze bijvoorbeeld op weg om een mooi onderwerp voor hun stage te vinden. Ook kijk ik mee naar de uitwerking van hun verslag en geef ik tips. Op die manier hou ik ook een vinger aan de pols over het verloop van hun stage. De stagiair loopt vooral met collega’s mee in het werk, en dat blijft ook zo. Ik hou wekelijks even een uurtje of een dagdeel contact met elke stagiair, bijvoorbeeld om ze te helpen meer structuur in hun stage te brengen.”

“In de nabije toekomst willen we water als MyTec-keuzemodule ontwikkelen, zodat studenten zich daarin kunnen specialiseren”

Diana van der Westen, coördinator werkend leren en opleiden

Daarbij helpt het dat Taco een man is van het onderwijs én de praktijk. Hij heeft lesgegeven in AOT en bij verschillende bedrijven in procestechneek gewerkt. “In grote lijnen kan ik me daardoor processen snel eigen maken en weer aan stagiairs uitleggen. Ik maak vaak een rondje met ze door de fabriek om te laten zien hoe alles werkt. Zo doen ze al gedegen basiskennis op. De details vullen ze gaandeweg tijdens hun stage verder in.”

Afstemmen op bedrijfsleven

Drijvende kracht achter de inspanningen om meer technische stagiairs binnen te halen is Diana van der Westen.

Als coördinator zet ze veel in op samenwerkingen rond leren en werken. Zo is ze ook betrokken bij MyTec. Namens PWN is Diana hier bestuurslid. Vanuit die functie probeert ze ook het MyTec-onderwijs beter op de praktijk van het bedrijfsleven af te stemmen. Diana: “Ook investeren wij als deelnemende bedrijven in verbetering van de onderwijsfaciliteiten. Zo hebben we samen met het Nova College afgelopen jaren de praktijklokalen van MyTec verbeterd. Met onze steun staat er nu een gloednieuwe procesinstallatie, een kopie van een energiecentrale, waarmee studenten levensecht allerlei situaties kunnen nabootsen die je ook in een fabriek kunt tegenkomen. Dit gaat ook weer helpen om meer leerlingen naar het techniekonderwijs te krijgen.”

Appendages, afsluiters en flowmeters

Terug naar Bjorn. Sinds hij bij PWN in dienst kwam, is het leren voor hem gewoon doorgegaan. “Mijn mbo4-diploma is eigenlijk nog maar het begin. Ik ben nu hard aan het leren over de besturing van onze zuiveringsfabriek en alles wat daarbij komt kijken. Voor alle appendages, afsluiters, flowmeters en instellingen op het beeldscherm hebben we nu een matrix ontwikkeld. Per onderdeel krijg je een examen om zeker te weten dat je alle fabrieken en alle facetten daarvan beheerst. Daarnaast volg ik ook de landelijke opleiding over waterzuivering.”

Diana is blij met de nieuwe instroom voor PWN. Ze ziet veel mogelijkheden om ook watertechniek in het onderwijsaanbod van MyTec op te nemen: “In de nabije toekomst willen we voor MyTec liefst water als keuzemodule ontwikkelen, zodat studenten zich kunnen specialiseren in de techniek achter waterbehandeling. Dit ontwikkelen we samen met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, waar ze natuurlijk ook veel watertechnici nodig hebben.”

- 5.1 Directie
- 5.2 Corporate Governance
- 5.3 Risicomanagement
- 5.4 Toekomstparagraaf
- 5.5 Bericht van de Raad van Commissarissen
- 5.6 Verslag van de Ondernemingsraad
- 5.7 Dochterondernemingen

Dit hoofdstuk behandelt de 'governance', de manier waarop PWN haar bestuurlijke en leidinggevende processen structureert en uitvoert. Aan bod komen de samenstelling van de directie en Raad van Commissarissen en de processen bij PWN die ervoor zorgen dat ons bedrijf op een ethische en verantwoorde manier wordt geleid. Ook kijken we vooruit naar 2024 en verder.

HOOFDSTUK 5: BESTUUR

Directieteam PWN

Boven v.l.n.r. Martine Lodewijk (sectordirecteur Drinkwater Productie), Patrick Franken (sectordirecteur Drinkwater Distributie), Tanja Kroonenberg (concerncontroller), Sjakel van Wesemael (sectordirecteur Natuur en Beleving).

Onder v.l.n.r. Paulien Pistor (algemeen directeur), Gijs ten Bosch (sectordirecteur Bedrijfsvoering), Marij Frons (directiesecretaris).

5.1 DIRECTIE

5.1 DIRECTIE

Naam (geboortejaar), Nationaliteit	Hoofdfunctie	Nevenfunctie(s)	Datum in dienst
Paulien Pistor (1967), Nederlandse	Algemeen directeur	Raad van Toezicht OLVG Amsterdam	Lid van de Raad van Toezicht sinds november 2018. Benoemd voor een periode van 4 jaar (november 2022). Herbenoemd voor een periode van vier jaar (november 2026).
			Voorzitter Commissie Kwaliteit, Mens en Verbetering
		Bestuur Vereniging Overheidsmanagement	01-01-2014
		Vice-voorzitter VEWIN	01-07-2021
		Vice-voorzitter Sectie RIWA-Rijn van Rivierwaterbedrijven-RIWA	01-01-2022
Sjake van Wesemaal (1961), Nederlandse	Sectordirecteur Natuur en Beleving	Eigenaar eenmanszaak Paulien Pistor	12-06-2017
		Board member SEOH	15-5-2019
		Board member Aquavriunga	15-5-2019
		Penningmeester Stichting Kunst & Koningsduin	23-06-2017
		Penningmeester Stichting Oer-IJ	19-08-2020
		Penningmeester Stichting Ondersteuning Overlegorgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland	21-12-2006
		Voorzitter Stichting Veerkrachtig Ecosysteem Kennemerland	29-05-2015
		Voorzitter Stichting vrijwilligers PWN	03-12-2019
Gijs ten Bosch (1970), Nederlandse	Directeur VSB Fonds Sectordirecteur Bedrijfsvoering	Penningmeester Vereniging Wildbeheereenheid duinstreek Kennemerland	15-12-2017
		Bestuurder Aquanet B.V.	01-12-2022
		Bestuurder NH-Water B.V.	01-09-2022
		Chairman of the Board van AquaVirunga	29-6-2018
Patrick Franken (1981), Nederlandse	Sectordirecteur Drinkwater Distributie	Board member van SEOH	16-5-2018
		Bestuurder Stichting KIAD	01-09-2022
		Bestuurder Stichting Mijn Aansluitingen	22-03-2022
Martine Lodewijk (1977), Nederlandse	Sectordirecteur Drinkwater Productie	Bestuurder WRK	01-07-2022
		Voorzitter Rode Kruis district Rotterdam-Rijnmond	01-02-2018

Noot: met directie bedoelen we statutair en titulair directeuren.

Het directieteam bestaat uit de directie en directiesecretaris en concerncontroller.

N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland is een naamloze vennootschap, waarvan 100% van de aandelen in bezit is van de provincie Noord-Holland.

Algemeen en structuur van PWN

De voornaamste activiteiten van PWN zijn het produceren en distribueren van kwalitatief drinkwater en het beheren van natuurgebieden in de provincie Noord-Holland.

De drinkwateractiviteiten van PWN staan onder toezicht het ministerie, waarvoor de ILT dit namens I&W uitvoert. PWN is gehouden aan de Drinkwaterwet. Voor de groepsstructuur van PWN wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening.

Op PWN is het verzwakt structuurregime van toepassing, waardoor bepaalde bevoegdheden zijn voorbehouden aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). Hoe dit binnen PWN verder is ingeregeld, wordt hieronder bij de diverse organen uiteengezet. De inrichting van de governance is, naast de relevante wettelijke bepalingen, neergelegd in de statuten, diverse reglementen en verschillende beleidsdocumenten. De laatste statutenwijziging is vastgesteld in de AvA van 7 juni 2012. De besluitvorming als aandeelhouder vindt doorgaans plaats in het college van Gedeputeerde Staten, of in mandaat namens het college.

5.2 CORPORATE GOVERNANCE

5.2 CORPORATE GOVERNANCE

PWN hecht veel belang aan een zorgvuldige invulling van de Corporate Governance Code. PWN past hierom vrijwillig de uitgangspunten toe van de (per 2023 geactualiseerde) Nederlandse Corporate Governance Code, voor zover deze niet expliciet voor beursgenoteerde ondernemingen zijn geschreven. Indien PWN niet voornemens is, dan wel niet in de gelegenheid is om aan de volledige Corporate Governance Code te voldoen, wordt dit benoemd (comply or explain). PWN wijkt af van de Code, respectievelijk past de Code niet toe bij:

- bepalingen die gaan over een one-tier structuur;
- bepalingen over bezit van aandelen door commissarissen of bestuurder, aangezien de Drinkwaterwet dit bezit uitsluit;
- wettelijke bepalingen over financiering van preferente aandelen, aangezien deze niet van toepassing zijn;
- bepalingen over certificering van aandelen, aangezien er geen certificering van aandelen heeft plaatsgevonden;
- bepalingen over institutionele beleggers, aangezien de aandelen op grond van de Drinkwaterwet slechts in overheidshanden mogen zijn;
- bepalingen over informatieverstrekking aan beleggingsanalisten, aangezien deze gelet op het bovenstaande ook niet van toepassing zijn.

PWN is ook in 2023 onderverdeeld in vier sectoren met ieder een eigen sectordirecteur. Aan het hoofd van de organisatie staat de algemeen directeur, wiens functioneren jaarlijks wordt beoordeeld door de Raad van Commissarissen. Ultimo 2023 heeft PWN samen met haar dochterentiteiten circa 685 fte (2022: 660) in dienst. Het directieteam, bestaande uit de algemeen directeur en de vier sectordirecteuren, de concerncontroller en de directiesecretaris, heeft samen met de Raad van Commissarissen de integrale verantwoordelijkheid om de verschillende relevante belangen, inclusief die van de stakeholders, af te wegen.

Uiteraard dient de directie het organisatiebelang. De continuïteit van de drinkwaterlevering en het klantbelang op de lange termijn staan centraal.

Gezien het maatschappelijk belang van de organisatie, spant PWN zich ervoor in dat haar beleid en de genomen besluiten in overeenstemming zijn met de wettelijke kaders, waaronder de Drinkwaterwet en andere relevante regelgeving en richtlijnen vanuit de VEWIN. Het voldoen aan geldende wet- en regelgeving en de beheersing van eventuele risico's die hier worden gelopen worden onder leiding van de Risk & Compliance Officer bijgehouden.

Aandeelhouder

De wettelijke bepalingen over financiering van preferente aandelen zijn niet van toepassing. Aangezien er geen certificering van aandelen heeft plaatsgevonden, zijn de bepalingen over certificering niet van toepassing.

De bepalingen over informatieverstrekking aan analisten zijn niet van toepassing. Informatieverstrekking aan de enige aandeelhouder gebeurt periodiek, ook op ambtelijk niveau. In ieder geval tweemaal per jaar wordt een AvA gehouden. Een aantal keer per jaar vindt er overleg plaats tussen de bestuurder en de verantwoordelijke gedeputeerde die namens Gedeputeerde Staten de aandeelhoudersrol vervult. Bepalingen over institutionele beleggers zijn niet van toepassing, aangezien de aandelen krachtens de Drinkwaterwet slechts in overheidshanden kunnen zijn. Daarnaast hebben bestuursorganen van de provincie (en andere bestuursorganen) vanuit de Drinkwaterwet een zorgplicht voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. In 2023 is verder gewerkt aan toekomstige wijzigingen in de statuten.

Dit zal in 2024 verder beslag krijgen, en onder meer resulteren in de actualisatie van de verschillende geldende reglementen.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen (RvC) wordt gevormd door vijf personen, allen op voordracht van de RvC benoemd door de AvA. In 2023 is een van de commissarissen herbenoemd voor een tweede termijn van vier jaar en is een commissaris tussentijds afgetreden vanwege haar emigratie. Zij is in het najaar van 2023 opgevolgd. De taken en verantwoordelijkheden van de RvC zijn opgenomen in de wet, de statuten en het reglement van de RvC. Voor de Auditcommissie, de Remuneratiecommissie en de directie bestaan daarnaast nog aanvullende reglementen. Het RvC-reglement voorziet in afspraken over het functioneren van de RvC en de relatie met directie, aandeelhouder en externe onafhankelijke accountant. In afwachting van de realisatie van de voorgenomen statutenwijziging in 2024 zijn de geldende reglementen van de directie, RvC, Auditcommissie en Remuneratiecommissie in 2023 ongewijzigd gebleven.

Alle commissarissen zijn onafhankelijk. Hiervoor zijn onafhankelijkheidseisen opgenomen in de algemene profielschets, op basis waarvan commissarissen worden (her) benoemd. Het gaat onder meer om eisen betreffende vroegere dienstbetrekking en financiële onafhankelijkheid. Het aantal zittingsperioden voor commissarissen is beperkt tot tweemaal vier jaar. Bij iedere (her)benoeming wordt de profielschets opnieuw vastgesteld en indien nodig inhoudelijk aangepast. Bij iedere (her)benoeming wordt bezien welke toegevoegde waarde de betreffende commissaris heeft voor de RvC en de vennootschap. De RvC volgt een zelfevaluatie-structuur waarbij jaarlijks een zelfevaluatie plaatsvindt. Eenmaal per drie jaar,

5.2 CORPORATE GOVERNANCE

voor het laatst in 2022, vindt deze evaluatie plaats onder externe begeleiding. De Drinkwaterwet sluit uit dat een commissaris aandelen PWN bezit. Bepalingen over one-tier bestuursstructuur zijn niet van toepassing. Voor de bezoldiging van de RvC wordt de Wet Normering Topinkomens gevolgd. Voor de precieze samenstelling van de RvC wordt verwezen naar het verslag van de RvC. De RvC voldoet aan de wettelijke vereisten met betrekking tot de man/vrouw verhouding.

De RvC heeft twee commissies uit zijn midden ingesteld, de Auditcommissie (AC) en de Remuneratiecommissie (RC). De RvC ontvangt van elk van de commissies een (mondeling) verslag van de beraadslagingen en bevindingen.

De AC richt zich met name op de financiële aspecten van het (jaarlijkse) beleidsplan, risicomanagement, informatietechnologie en de financiële strategie. In het bijzonder heeft de AC in 2023 extra aandacht gehad voor de vervanging van het ERP-systeem, tariefontwikkelingen, de verdere voorbereidingen van de in 2025 verplichte CSRD-rapportage en (verwachte) investeringsbeslissingen. De RC heeft zich in 2023 in het bijzonder gericht op het beoordelen van het functioneren van de algemeen directeur, de werving van een nieuwe commissaris, het voorbereiden van de zelfevaluatie 2023 en het (toezicht op het) beloningsbeleid.

Dagelijks bestuur

De taken en verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur zijn vastgelegd in de statuten en het directiereglement. De beloning van de leden van het directieteam bevat geen variabele componenten; bepalingen over opties e.d. zijn niet van toepassing.

Op de beloning van de directeuren is de Wet Normering Topinkomens (WNT) van toepassing. De voortgang en de opvolging van de bevindingen van de externe accountant en het team Interne Audit worden per tertiaal gerapporteerd aan het directieteam en de RvC middels de tertiaalrapportages. Voor de risicobereidheid en het risicomanagementproces wordt verwezen naar paragraaf 5.3 Risicomanagement. De vervanging van de laatste onderdelen van het ERP-systeem zal in 2024 worden afgerond. Tevens zal PWN in 2024 verder werken aan de implementatie van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), waarvoor in 2023 al veel werk is verzet. Naleving van deze wetgeving is voor PWN vanaf boekjaar 2025 verplicht.

In 2023 zijn er geen bijzondere bevindingen geweest ten aanzien van de naleving van de Gedragscode. Er zijn geen meldingen gedaan met betrekking tot de klokkenluidersregeling, die in 2023 is geactualiseerd. Een samenvatting van de rapportage vertrouwenspersonen is te vinden in het onderdeel Medewerkers en Organisatie. De toelichting op de Declaration of Accountability met betrekking tot de privacywetgeving is opgenomen onder de Risicomanagement paragraaf.

Ondernemingsraad

De OR, waarvoor in 2023 verkiezingen zijn geweest, wordt gefaciliteerd om haar taak met toegevoegde waarde te kunnen vervullen. Met de directie wordt volgens een vaste frequentie gecommuniceerd, er zijn regelmatige overleggen tussen het dagelijks bestuur van de OR en de algemeen directeur. Leden van de RvC nemen twee keer per jaar deel aan een open, informatief overleg met de OR. In deze zogenaamde artikel 24 overleggen geeft de directie inzicht in de algemene gang van zaken binnen de onderneming en

worden vraagstukken waarmee de directie bezig is gedeeld met de OR. Tijdens deze overleggen wordt zoveel mogelijk aangekondigd welke advies- en instemmingsaanvragen de OR mag verwachten. Meer informatie is te vinden in het verslag van de Ondernemingsraad.

PWN als aandeelhouder

PWN is voor 100% aandeelhouder van Aquanet B.V. en De Kennemer Duincampings B.V. De gekozen constructie via statuten en directiereglementen is zodanig dat PWN blijvend invloed kan uitoefenen op de activiteiten van haar dochters. Meer informatie over de dochters en andere deelnemingen van PWN is te vinden in paragraaf 5.7.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Het lopen van risico's is onlosmakelijk verbonden aan de bedrijfsactiviteiten van PWN. Daarom is risicobeheersing bij PWN een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering.

Daarbij richten wij ons op alle facetten van de organisatie: van risico's rond onze strategische doelstellingen en operationele risico's, tot de betrouwbaarheid van financiële rapportages en het voldoen aan wet- en regelgeving. Ons risicobeleid is gebaseerd op een combinatie van het zorgvuldig afwegen van risico's, het nemen van beheersmaatregelen en het controleren op de effectiviteit en naleving van regels en maatregelen.

Risicobereidheid

Een belangrijk element bij het beoordelen en afwegen van risico's is onze bereidheid om risico's te nemen bij het realiseren van onze organisatiedoelstellingen. Hierbij onderscheidt PWN risico's en ambities op het gebied van strategie, operationele bedrijfsvoering, financiën en compliance.

Vanwege onze maatschappelijke positie en onze bijdrage aan de volksgezondheid en natuurbeheer geldt voor alle organisatiedoelstellingen dat we risico's niet actief opzoeken en nemen. De algemene risicohouding van PWN is daarom risicomijdend. Vanuit dat oogpunt hanteert PWN strakke kaders voor de besturing en inrichting van de interne organisatie. In hoge mate zetten wij beheersmaatregelen in om geïdentificeerde risico's zoveel mogelijk te beheersen. In 2023 is onze risicobereidheid geëvalueerd en herijkt.

Risicocategorie	Risicobereidheid 2022 - 2023	Risicobereidheid 2023 - 2024	Toelichting
Strategisch	Midden	Midden	PWN is bereid om tot zekere hoogte risico's te aanvaarden om haar strategische ambities te realiseren. Hierbij wordt gestreefd naar een optimale balans tussen risico's en ambities op de langere termijn.
Operationeel	Zeer laag tot laag	Zeer laag tot laag	<p>Zeer laag: risico's ten aanzien van de veiligheid van onze medewerkers en leveringszekerheid van kwalitatief hoogwaardig drinkwater worden zo veel mogelijk vermeden.</p> <p>Laag: voor het effectief en efficiënt inzetten van middelen in onze bedrijfsprocessen werkt PWN daarentegen met een marginaal hogere risicohouding. De bereidheid tot acceptatie van risico's is mede afhankelijk van de inspanning (tijd/kosten) die de risicospons met zich meebrengt.</p>
Financieel	Laag tot midden	Laag tot midden	De risicobereidheid voor financiële risico's is gematigd. PWN neemt niet meer risico dan redelijkerwijs nodig is voor het realiseren van de ambities. PWN accepteert geen risico's die kunnen leiden tot materiële fouten in de jaarrekening.
Compliance	Zeer laag	Zeer laag tot laag	PWN streeft ernaar te voldoen aan de wet- en regelgeving.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Risicomanagementproces

De invulling van ons risicomanagementproces is gebaseerd op het COSO Enterprise Risk Management Integrated Framework (COSO-ERM). Daarbij beginnen we met het vaststellen van onze doelstellingen en risicobereidheid. Hierna inventariseren het directieteam en de sectormanagementteams gezamenlijk de risico's die het meest verbonden zijn aan de strategie, doelstellingen en activiteiten van PWN. De volgende stap is een analyse van de kans dat deze risico's zich voordoen en de impact ervan op onze bedrijfsvoering.

De strategische risico's zijn in 2023, in tegenstelling tot voorgaande jaren, gemonetariseerd. Dit wil zeggen dat we de impact van deze risico's als waarde in euro uitdrukken. Op basis hiervan prioriteren we de risico's en bepalen we maatregelen om deze te verminderen of mitigeren. Hierna richten we ons op de borging van de beheersmaatregelen in de organisatie.

Alle relevante risico's worden opgenomen in het risicoraamwerk, met vermelding van de getroffen maatregelen op hoofdlijnen. Om zicht te krijgen op nieuwe en bestaande risico's, monitoren we externe en interne ontwikkelingen en kijken we naar de door PWN genomen beslissingen. Dat doen we twee keer per jaar en op basis van die monitoring stellen we het raamwerk bij. De meest recente update van het raamwerk vond plaats in november 2023.

Risicomanagement geeft ons een redelijke mate van zekerheid in het realiseren van de strategie en de doelstellingen. Daarom is risicomanagement onderdeel van onze planning- en controlcyclus. Iedere vier maanden wordt aan het directieteam, de managementteams, de Auditcommissie (AC) en de RvC gerapporteerd over risico's en de opvolging van bijbehorende

beheersmaatregelen. Daarnaast monitoren teammanagers zelf de voor hun team relevante risico's en beheersmaatregelen. Ook verankeren ze de risico's in teamplannen en sturen er actief op. Jaarlijks wordt aan de AC en de RvC gerapporteerd over de opzet en werking van het risicomanagementsysteem, waarbij we ook aangeven of er verbeteringen zijn doorgevoerd.

Ontwikkelingen

PWN wil meer inzicht krijgen in de belangrijkste risico's die het behalen van haar organisatiedoelen kunnen beïnvloeden. Om de juiste beslissingen te nemen voor de beheersing van deze risico's, is het belangrijk dat we beschikken over actuele en betrouwbare informatie over risico's. Op basis hiervan kan PWN beheersmaatregelen nemen om risico's te verkleinen en zo haar doelen te behalen. Daarvoor ziet PWN het belang van een Management Control Framework (MCF).

In het najaar van 2023 zijn we daarom gestart met een pilot voor de implementatie van het MCF in ons huidige processenportaal. Voor nu voeren we de pilot alleen uit op het thema securitymanagement. In 2024 voegen we nog een businesscontrolthema toe. Na afronding van de pilotfase nemen we, op basis van een evaluatie, een beslissing over de verdere uitrol ervan. Als de pilot succesvol blijkt, implementeren we het MCF stapsgewijs in de rest van de organisatie.

De volgende stap is om uitvoering te geven aan de lopende verbeteringen vanuit procesgericht werken en het plan van aanpak voor operationeel risicomanagement binnen PWN. De procesbeschrijvingen van PWN vormen het uitgangspunt voor de identificatie en monitoring van deze operationele risico's. De risico's, beheersmaatregelen en relevante wet- en regelgeving leggen we vast in het MCF.

Risicoprofiel

PWN is als drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder primair verantwoordelijk voor het waarborgen van de continuïteit en kwaliteit van de drinkwaterlevering in ons voorzieningsgebied. Deze zorgplicht van bron tot klant is het kader voor onze belangrijkste risico's.

Conform het COSO-model zijn de risico's ingedeeld in vier categorieën: strategische, operationele, financiële en compliance risico's. De belangrijkste risico's van iedere categorie die in 2023 binnen PWN zijn geïdentificeerd, lichten we verderop kort toe.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Risicomatrix

Strategische risico's

1. Bronnen drinkwater bedreigd
2. PWN kan beheertaak niet uitvoeren i.v.m. PFAS
4. Afname biodiversiteit
5. Ontoereikende zuivering i.v.m. aangescherpte normstelling
6. Geen natuurvergunning voor uitbreiding productielocatie Heemskerk
8. Gebiedsvreemde stoffen in beheerd gebied
9. Duurzaamheidsdoelstellingen niet behalen
10. Toenemend chloridegehalte in drinkwaterbron
13. Kansen ontwikkeling Binnenduinrand missen

Operationele risico's

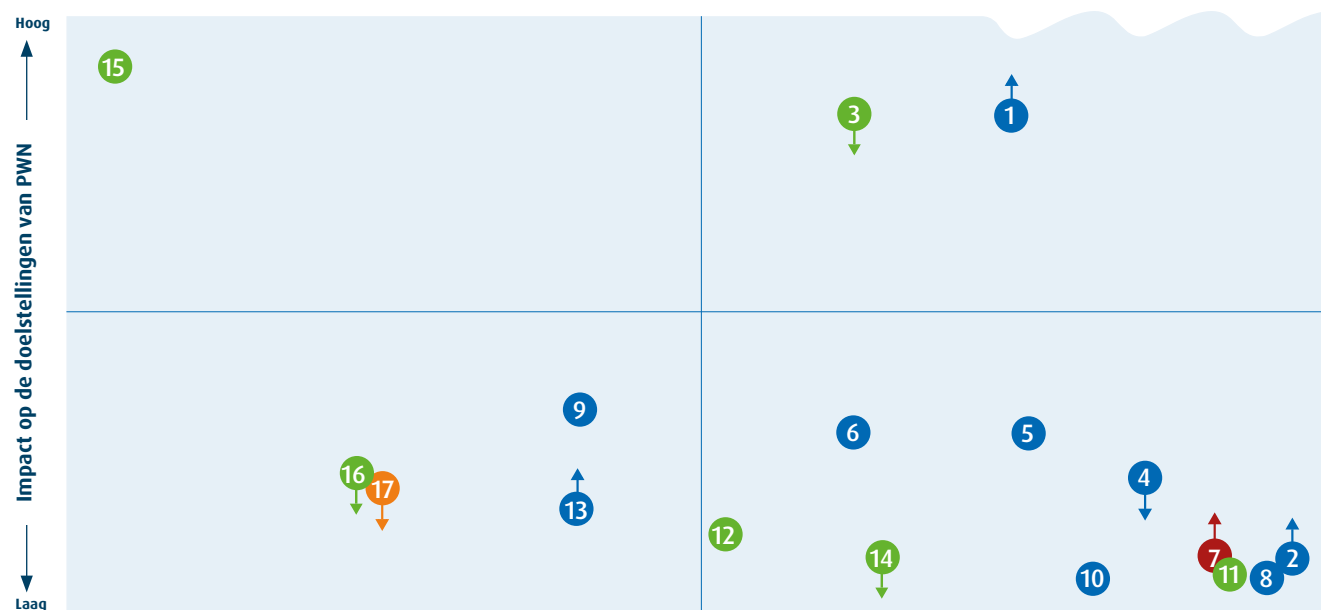
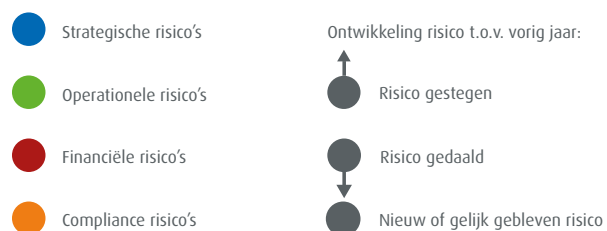
3. Geen adequate (informatie)beveiliging
11. Door netcongestie onmogelijk om nieuwe woningen aan te sluiten
12. Achteruitgang kwaliteit van "as built" documentatie bij installatie/leidingen
14. Beschikbaarheid gekwalificeerd personeel en kennisverlies organisatie
15. Versneld saneren asbestcement leidingen
16. Langdurige uitval assets bij storingen door langere levertijden materialen

Financiële risico's

7. Investeringsopgaven en exploitatiebegroting worden niet binnen de huidige kaders gerealiseerd

Compliance risico's

17. Niet (aantoonbaar) voldoen aan wet- en regelgeving

5.3 RISICOMANAGEMENT

Strategische risico's

De strategische risico's van PWN hangen samen met onze strategische doelstellingen, de leveringszekerheid van drinkwater, de bescherming van onze drinkwaterbronnen en natuurbeheer.

Strategisch Risico

Beheersmaatregelen

Bronnen drinkwater bedreigd

Inzicht

We hebben inzicht in de kwaliteit van onze bronnen door middel van risico gestuurde monitoring (het IJsselmeer, infiltratiegebieden, grondwaterwinningen) op basis van doelstofanalyse en screening. Zowel intern als door RIWA Rijn. Voor chloride in het drinkwater gebruiken we een voorspellingsmodule inclusief dashboard. Hierdoor weten we vroegtijdig hoe zout ons drinkwater kan gaan worden.

Actie

We controleren onze zuiveringen en gedistribueerd water of de aangetroffen stoffen voldoende worden verwijderd zodat het drinkwater voldoende betrouwbaar is. Op basis van de monitoring van de verontreiniging hanteren we innamestops en/of bijstelling van de bestaande zuivering (bijv. UV-dosis, frequentie reactivatie actieve kool) bij verhoogde concentraties. We hebben en maken operationele afspraken tussen aangrenzende waterbeheerders en PWN. We doen onderzoek naar de Klimaatbuffer IJsselmeer: vergroten veerkracht door grotere voorraad en natuurlijke zuivering.

Lobby

We zetten in op het voorkomen dan wel verlagen van antropogene stoffen door samen met Vewin actief te lobbyen tegen het produceren en lozen van antropogene stoffen die zorgen voor verslechtering van de waterkwaliteit.

PWN kan beheertaak niet uitvoeren i.v.m. PFAS

De PWN-werkgroep PFAS Natuur en Beleving, met vertegenwoordiging vanuit NB, DW, SOM en communicatie komt regelmatig bij elkaar om voortgang te volgen m.b.t. projecten, monitoring, onderzoek, wetgeving, normering en communicatie.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Afname biodiversiteit	Verder ontwikkelen van de binnenduinrand binnen het PWN Binnenduinrand-programma, realiseren van bosontwikkeling, planvorming en uitvoering van natuurherstel- en natuurontwikkelingsprojecten, de toenemende recreatiedruk opvangen, vervolg geven aan de 'Toekomstverkenning duingebied PWN', die in 2022 is uitgevoerd, deelname aan het project Klimaatbestendig binnen het PWNergy programma, opstellen van een visie begrazing en visie dynamische kust in samenwerking met HHNK, visie open duin, realisatie Kennisportaal, toekomstbestendig maken onderzoeksdatabase, indicatoren ontwikkelen voor Biodiversiteit / Veerkrachtig ecosysteem.
Ontoereikende zuivering i.v.m. aangescherpte normstelling	PWN past sinds 2019 risico-gestuurd monitoren toe met tot doel onnodige analyses te voorkomen en relevante aanvullende parameters te selecteren. Zo komen de relevante stoffen in beeld. PWN anticipeert door monitoring en onderzoek naar (on)bekende antropogene stoffen met kennisinstututen, collega drinkwaterbedrijven en laboratoria op bedreigingen. De verwijdering van relevante stoffen in onze huidige zuivering worden in DPWE (Dunea, PWN, Waternet en Evides)-verband periodiek vastgesteld door robuustheid onderzoek. We brengen in beeld wat de mogelijkheden en impacts zijn van verschillende zuiveringsmethoden.
Gebiedsvreemde stoffen	Eén van de gebiedsvreemde stoffen is PFAS, met bronaanpak en zuivering proberen we de aanwezigheid in drinkwater te verlagen. Maatregelen om de gevolgen van stikstofdepositie tegen te gaan zijn onderdeel van de planvorming en uitvoering van natuurherstel- en natuurontwikkelingsprojecten. Vrijkomend schoon zand uit ons gebied wordt hergebruikt.
Duurzaamheidsdoelstellingen	Voor de duurzaamheidsdoelstelling CO ₂ -neutraal is de emissie inzichtelijk gemaakt per categorie (zoals energie, materialen, diensten en transport) en per verantwoordelijk team. Deze teams maken reductieplannen en het duurzaamheidsteam toetst deze plannen en stuurt aan op het behalen van de doelstelling: in 2030 55% reductie, in 2050 CO ₂ -neutraal.
Toenemend chloridegehalte in drinkwaterbron	Door gebruik te maken van het voorspelmodel over het chloridegehalte in het IJsselmeer, in combinatie met regelmatig contact met RWS en door onze eigen metingen, hebben we een goed inzicht in de ontwikkeling van het chloridegehalte in de drinkwaterbronnen. Hiermee kan een eventuele overschrijding tijdig worden gemeld aan ILT. Om het risico van een toenemend chloridegehalte in onze bron op de lange termijn te mitigeren wordt gewerkt aan de Klimaatbuffer IJsselmeer.
Kansen ontwikkeling Binnenduinrand missen	Organisatie en proces voor binnenduinrandontwikkeling zijn geëvalueerd. Bevindingen worden indien nodig vertaald naar acties c.q. meegenomen in het SPP traject. NB. Proactief identificeren, beoordelen, prioriteren en voorbereiden van kansen in de binnenduinrand.
Geen natuurvergunning voor uitbreiding productielocatie Heemskerk	Vanuit het project ter uitbreiding van productielocatie Heemskerk is extra ingezet op omgevingsmanagement rondom vergunningverlening. Tevens is een interne Stikstof werkgroep gestart waarin dit specifieke project ook aandacht krijgt. Met meerdere partijen is gesproken over mogelijkheden om de natuurvergunning te kunnen verkrijgen.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Operationele risico's

Operationeel risico	Beheersmaatregelen
Geen adequate (informatie)beveiliging	Security board om doelstellingen en acties goed te monitoren en te kunnen acteren op ontwikkelingen. Verhogen beveiligingsbewustzijn van alle medewerkers, vergroten volwassenheid informatiebeveiliging (niveau 3 halen voor key-controls). Inrichten van detectieve maatregelen voor informatiebeveiliging door middel van een implementatie van het SOC. Grip krijgen op niet bij IT in beheer zijnde IT (shadow-IT). Actieplan opgesteld voor WBNI-2 compliance.
Door netcongestie onmogelijk om nieuwe woningen aan te sluiten	Met ketenpartner Liander frequent in gesprek om niet verrast te worden bij netcongestie.
Achteruitgang kwaliteit van "as built" documentatie bij installatie/leidingen	Een verbetertraject voor de As-built oplevering is gestart. Hierin is eind 2023 een probleemanalyse met verbeterpunten opgeleverd.
Beschikbaarheid gekwalificeerd personeel en kennisverlies organisatie	Allianties aangaan om de pool van technisch personeel te vergroten. Daarnaast borgen van kennis bijvoorbeeld door de doorontwikkeling van onder andere het generieke functiehuis, arbeidsmarktcommunicatie, MijnRecruitment, TALENT-gesprekken en onboarding. Verder het uitbouwen van onder andere het stage- leerwerkbedrijf en het onderwijsnetwerk van PWN.
Versneld saneren asbestcement leidingen	Er is een saneringsbeleid met groeiscenario opgesteld door Leidingenbeheer en de jaarplannen worden jaarlijks geaccordeerd door het Directieteam. De saneringen worden geselecteerd op basis van het operationeel risico van de betreffende leiding. Bij het uitvoeren van saneringen op asbestcement wordt ernaar gestreefd om 90% van de asbestcement leidingen uit de grond te verwijderen. Hierover wordt gerapporteerd door de projectleider naar de beheerder.
Langdurige uitval assets bij storingen door langere levertijden materialen	Meer aandacht voor het vooruitbestellen van Long Lead items voor projecten.

5.3 RISICOMANAGEMENT

Financiële risico's

Financieel risico

Beheersmaatregelen

Investeringsopgaven en exploitatiebegroting worden niet binnen de huidige kaders gerealiseerd

In 2023 is de bewaking van het investeringsportfolio van drinkwaterproductie ingericht door middel van een S-curve dashboard om tijdig bij te kunnen sturen (afremmen van projecten of extra projecten opstarten indien nodig).

PWN hanteert een langjarig overzicht van haar investeringsagenda vanuit assetmanagement en de strategische doelstellingen van PWN en werkt deze continu bij vanuit interne en externe ontwikkelingen. Deze investeringsagenda is vervolgens de basis voor meerjarenramingen waarvan de financieringsmogelijkheden een onderdeel zijn, om zo inzicht te hebben in de benodigde financiering en de ontwikkeling van belangrijke ratio's ten behoeve van een gezonde financiële huishouding. Vanuit dit perspectief is de drinkwatersector in gesprek met het ministerie over de WACC (hoogte en andere mogelijkheden) om voor de toekomst te borgen dat er voldoende ruimte binnen de WACC is om de benodigde financiering aan te kunnen trekken voor de stijgende investeringsagenda van PWN en de sector.

Bij de investeringsprojecten bestaat het risico van potentiële conflicten tussen verschillende wet- en regelgeving, zoals de eisen voor leveringszekerheid volgend vanuit de drinkwaterwet en aanbestedingsrechtelijke verplichtingen, met de kans dat er vanuit dit perspectief strategische keuzes gemaakt moeten worden. Dit leidt tot verhoogd risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving door PWN.

Voor de toelichting op de overige financiële risico's wordt verwezen naar de paragraaf financiële risico's in de toelichting op de geconsolideerde balans.

Compliance risico

Compliance Risico

Beheersmaatregelen

Niet (aantoonbaar) voldoen aan wet- en regelgeving

Inrichten Management Control Framework (MCF), monitoren en de opvolging van Wet & Regelgeving vastleggen in MCF. Daarnaast periodieke bijeenkomst van de Werkgroep Wet- en Regelgeving waarin actualiteiten op dit gebied gemonitord worden.

5.3 RISICOMANAGEMENT

OVERIGE RISICO'S EN AANDACHTSGEBIEDEN IN 2023

Navigeren door turbulentie

In een snel tempo verandert de wereld om ons heen. Er komt veel op ons af en veel heeft invloed. Voor PWN is er daardoor veel om rekening mee te houden, zoals geopolitieke onrust die zorgt voor hoge energieprijzen en een instabiele economische situatie. Of de crisissen op het gebied van klimaat, stikstof, PFAS en biodiversiteit. Ook houden wij een watercrisis niet voor onmogelijk.

Voor onze operationele bedrijfsvoering hebben deze ontwikkelingen invloed op de beschikbaarheid en prijsontwikkeling van energie, chemicaliën en andere grondstoffen. Voor de borging van de drinkwaterkwaliteit moeten we beschermende maatregelen nemen en flexibel zijn in onze bedrijfsvoering. Voor de voortgang van onderhouds- en investeringsprojecten is de beschikbaarheid en prijsontwikkeling van materialen een belangrijk aandachtspunt. En financieel gezien hebben we te maken met onzekerheden over de hoogte van de WACC en daarmee de financiering van onze investeringsagenda op de middellange en lange termijn.

Daarom volgen we de externe ontwikkelingen op de voet. In Vewin-verband streven we er daarnaast naar om de belangen van de drinkwatersector op landelijk niveau te borgen. Ook (her)beoordelen wij onze verstoringsrisicoanalyse op de effecten van oorlogsdreiging en waar nodig verhogen wij onze minimumvoorraadposities.

Cybersecurity en Informatiebeveiliging

Risico's rond cybersecurity en informatiebeveiliging zijn onderdeel van ons dagelijks leven en werken. Onze systemen

en gegevens moeten goed beschermd zijn tegen ongewenste invloeden van buitenaf en binnenuit. Ook risico's met betrekking tot de betrouwbaarheid van processen die gebruik maken van operationele technologie, zoals productie en levering van water, staan op de radar.

Vornoemde risico's vormen de grondslag voor de getroffen maatregelen, die zijn vastgelegd in een beveiligingsmaatregelraamwerk voor alle security domeinen (security framework). Dit framework vormt tevens de basis voor de implementatie van de beveiligingsmaatregelen vanuit de Wbni (Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen) en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en wordt gebruikt voor toetsing, rapportage en (bij)sturing. Voor compliance aan de Wbni-2, die vanaf oktober 2024 effectief zal worden, is een actieplan opgesteld.

In 2023 is extra ingezet op monitoring en detectie door het aansluiten van een SOC (Security Operations Center) op onze systemen. Hiermee kunnen eventuele cyberincidenten vroegtijdig worden opgespoord. Daarnaast zijn er crisisoefeningen gehouden om de organisatie te trainen om gepast te reageren op een cyberincident.

Ook het menselijke aspect van cyber-risico's krijgt veel aandacht. Alle medewerkers van PWN dragen een verantwoordelijkheid voor een veilige (digitale) werkomgeving. De trainingen over actuele cyber-risico's zijn verplicht en er worden phishingoefeningen uitgevoerd. Hiermee wordt beveiligingsbewust handelen bij medewerkers vergroot.

Declaration of Accountability 2023

De Declaration of Accountability (DoA) maakt aantoonbaar en transparant welke stappen PWN heeft gezet om te voldoen aan alle van toepassing zijnde wetgeving op privacy gebied, zoals (maar niet uitsluitend) de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet Politie Gegevens (WPG). De DoA geeft een aanzet voor het jaarplan van de privacy officer voor het lopende jaar (2024).

In 2023 heeft het privacy office, onder aansturing van de centrale privacy officer, stappen gezet op de volwassenheidsladder van gematigd naar een krappe voldoende. Een goede basis om in 2024 door te groeien naar een ruime voldoende.

Fraude- en integriteitsrisico

Vanuit onze maatschappelijke functie hebben wij de verantwoordelijkheid om te borgen dat wij integer handelen. Wij streven er dan ook naar om risico's op dit gebied zoveel mogelijk te reduceren. Onder meer door een adequate inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersmaatregelen. Fraude kan echter iedere organisatie overkomen en is vaak gebaseerd op een samenloop van omstandigheden die ertoe kan leiden dat bijvoorbeeld waarde aan de onderneming onrechtmatig wordt onttrokken en/of misleiding ten aanzien van de verslaglegging plaatsvindt. De door ons van belang geachte normen en gedragsregels zijn vastgelegd in de Gedragscode PWN, die maatgevend is voor ieders handelen. Daarnaast heeft PWN alle functies geclassificeerd naar fraudegevoeligheid, met daaraan gekoppeld een eenduidig screeningsbeleid. Dit betekent dat iedereen die

5.3 RISICOMANAGEMENT

bij PWN in dienst komt, gescreend wordt (pre-employment screening). Tevens zijn in 2023 alle zittende medewerkers met een midden of hoog screeningsprofiel gescreend.

Voor alle medewerkers geldt dat bij indiensttreding een 'Verklaring Omtrent het Gedrag' moet worden overlegd. In 2023 is de frauderisicoanalyse herijkt ter weging van frauderisico's binnen PWN. De jaarlijkse herijking van de frauderisicoanalyse is nu een vast onderdeel van de P&C-cyclus en is hiermee geborgd binnen PWN.

Interne audits

In 2023 zijn interne audits uitgevoerd op het arbobeleid, compliancemanagement, gegevensbescherming AVG (DoA), documentmanagement, watermeterproces, winning & zuivering, energiemangement, (informatie)beveiliging WBNI PA-norm, kwaliteitsborging watermeters (RKW) en risicomangement. Alle bevindingen voortkomend uit zowel interne als externe audits worden vastgelegd in managementrapportages en krijgen een actiehouders en deadline voor wanneer de bevinding opgelost moet zijn. Bewaking van de opvolging van acties naar aanleiding van bevindingen is hiermee geborgd. De Raad van Commissarissen krijgt inzage in de bevindingen en wordt geïnformeerd over de opvolging daarvan.

Financiële verslaggeving

De jaarrekening van PWN is gebaseerd op de onderliggende SAP-administratie. De vertaling naar de geconsolideerde jaarrekening vindt buiten SAP plaats, waardoor er extra (controle) stappen nodig zijn. De beheersmaatregelen met betrekking tot de financiële verslaggeving omvatten geautomatiseerde, IT-ondersteunde en handmatige beheersmaatregelen. In 2023 is er een Tax Control Framework opgesteld en zijn de aanwezige interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot processen die belastingposities raken in kaart gebracht en uitgebreid. Daarnaast is veel aandacht geschonken aan het borgen van de juistheid en volledigheid van datamigratie en procesoptimalisaties in de financiële verslaggeving naar aanleiding van de vervanging van onderdelen van het huidige SAP-systeem.

Certificering ISO 9001 en 55001

In 2023 zijn ons kwaliteitsmanagementsysteem (ISO 9001) en assetmanagementsysteem (ISO 55001) door twee externe auditors beoordeeld. De auditors hebben vastgesteld dat PWN voldoet aan de normen op het gebied van kwaliteits- en assetmanagement.

Met beide certificaten laten we als PWN zien dat we op het gebied van kwaliteits- en assetmanagement gestructureerd en betrouwbaar werken. De certificering en de audits die daarvoor plaatsvinden houden ons scherp en zorgen ervoor dat we regelmatig onze werkwijze onder de loep nemen en waar mogelijk verbeteren. Daarnaast vormen de certificaten voor onze stakeholders het bewijs dat onze bedrijfsvoering op orde is en dat zij kunnen vertrouwen op de kwaliteit van onze producten en diensten.

Directieverklaring

De directie is verantwoordelijk voor de inrichting en effectiviteit van de systemen voor risicobeheersing en interne controle. De risicobeheersings- en controlesystemen hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt. Er zijn ten aanzien van de risicobeheersings- en controlesystemen geen tekortkomingen geconstateerd die niet al in beeld waren of waarvoor reeds maatregelen zijn getroffen. Er zijn daarom in 2023 geen substantiële wijzigingen in het risicomangementsysteem doorgevoerd.

De directie verklaart daarom dat:

- het jaarverslag in voldoende mate inzicht geeft in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en in tekortkomingen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern-basis;
- in het jaarverslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld, die relevant zijn met betrekking tot de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Continuïteit, nu en in de toekomst

Om de grote uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden, werkt PWN nu al aan een wendbare organisatie die op uiteenlopende toekomstscenario's kan inspelen.

De komende tijd zetten we nieuwe stappen om onze productie en distributie te versterken. Tegelijkertijd werken we komend jaar hard aan allerlei verbeteringen in ons huidige productieproces en gaan we door met aanleggen van nieuwe leidingen, net als de nodige reconstructie en sanering van bestaande leidingen.

Voor de korte en middellange termijn achten wij bovenstaande verbeteringen voldoende. Voor de langere termijn richten wij ons echter ook op onze bronnen. Allereerst werken we aan versterking en uitbreiding van onze huidige drinkwaterbronnen zoals het IJsselmeer. Zoveel mogelijk maken we ons hard voor de waterkwaliteit ervan, waarbij we ook met concrete metingen de concentraties van ongewenste stoffen in kaart brengen.

5.4 TOEKOMSTPARAGRAAF

5.4 TOEKOMSTPARAGRAAF

Maar we moeten er nu ook al rekening mee houden dat deze inspanningen voor de langere termijn niet voldoende zullen zijn om altijd goed drinkwater te kunnen garanderen. Daarom gaan we door met onze verkenningen naar uitbreiding van onze drinkwaterproductiecapaciteit. Op basis van het voorwerk van de afgelopen jaren hebben we ervoor gekozen om met twee handelingsperspectieven voor vergroting van de drinkwaterproductie verder te gaan. Dat zijn Overveen en WAAG (in het Gooi). Ook hebben we de ambitie om een masterplan voor het toekomstige drinkwatersysteem van Noord-Holland op te leveren.

Onze bronnen – die van vandaag en morgen – hangen nauw samen met de kwaliteit van de natuur. De kwaliteit van de natuur bepaalt ook de kwaliteit van onze bronnen. Tegelijkertijd zien we mogelijkheden om met nieuwe bronnen ook de lokale natuur te versterken. Onze visie op ons natuurbeheer in de komende tien jaar werken wij verder uit in een nieuwe Beheernota, die aan de Provinciale Staten van Noord-Holland ter goedkeuring zal worden aangeboden.

Bij al deze ontwikkelingen zien we een exponentieel toenemend belang van data. Data om feiten rond waterkwaliteit en natuur in kaart te brengen, maar ook data om onze processen te verbeteren en onderzoek en innovatie te versterken. Met de komst van de nieuwe IT-systemen die worden gebruikt voor het managen van onze bedrijfsprocessen leggen we de basis voor verwerking van deze data tot nieuwe kennis. Tegelijkertijd helpen deze systemen ook om onze dienstverlening en klantvriendelijkheid nog verder te verbeteren.

Het is onze ambitie (geformuleerd in onze Ondernemingsvisie) om bij de bovenstaande ontwikkelingen altijd voor de meest duurzame optie te kiezen. Zo zijn de 7 principes leidend geworden, willen we nog meer stroom zelf opwekken en zoeken we een oplossing voor de reststromen uit onze drinkwaterproductie. Tegelijkertijd zoeken we mogelijkheden om de synergie tussen water en natuur te vergroten, met name bij de ontwikkeling van onze grotere projecten heeft dit onze aandacht. Binnen het Masterplan Drinkwatersysteem creëren we meer inzicht in de rol van het duingebied in de drinkwatervoorziening. De ontwikkelingen in de binnenduinrand en de Klimaatbuffer IJsselmeer zien we als 'groenblauwe parels' en dat dragen we ook op die manier uit.

In lijn met onze financiële strategie richten we ons op het optimaliseren van ons resultaat binnen de Weighted Average Cost of Capital (WACC) om zo de investeringsuitgaven binnen de kaders en normen te financieren. Dit weerspiegelt zich in ons beleidsplan voor 2024, waarin we een positief resultaat hebben begroot van € 15,3 miljoen.

Bericht van de Raad van Commissarissen

Het speelveld van PWN is complexer geworden

Als Raad van Commissarissen (RvC) beschouwen we ons – naast onze formele rol als toezichthouder – als een kritische vriend van PWN. We houden van dit bedrijf en zijn ons tegelijkertijd bewust van onze rol als toezichthouder en sparringpartner van de directie. Met de directie ervaren wij een grote openheid en dat voelt goed. Bovendien investeert PWN actief in een goed contact tussen de RvC en de rest van de PWN-organisatie.

We zien ook dat algemeen directeur Paulien Pistor op een goede manier rust in de organisatie creëert via verbindend en resultaatgericht leiderschap. Een bijzondere combinatie, die zij uitstekend invult. PWN is goed verbonden met de samenleving en acteert in een steeds complexer speelveld.

5.5 BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

5.5 BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Risicomanagement en informatievoorziening

De RvC oordeelt ronduit positief over de informatievoorziening door het directieteam. Deze krijgt vorm via de verschillende vergaderstukken voor de RvC en via verschillende presentaties door directieleden of medewerkers van PWN tijdens RvC-bijeenkomsten. Verder halen wij onze informatie uit werkbezoeken, het overleg met de OR en worden wij op de hoogte gebracht van wat er in de media over PWN wordt gepubliceerd. Wij waarderen het ook dat er regelmatig mensen uit de organisatie presentaties geven over de vorderingen rond de strategische verkenning. Daarmee krijgen wij op een laagdrempelige manier een goede indruk van hoe het bij PWN gaat.

Door dit alles is de RvC goed op de hoogte van de strategische context en de belangrijkste risico's voor PWN. Informatie hierover wordt onder meer met ons gedeeld via het jaarlijkse beleidsplan, dat wij ter goedkeuring krijgen voorgelegd. Drie keer per jaar volgt er daarnaast ook een rapportage met een update van de voortgang op verschillende terreinen. Die rapportage wordt voorzien van een reflectie door het directieteam op wat goed gaat, wat beter moet en welke acties er worden ondernomen om zaken bij te sturen. Deze duiding vanuit de directie zelf bevordert een goede discussie in de RvC en is daarmee heel waardevol.

Rol als sparringpartner

Naar aanleiding van de zelfevaluatie vorig jaar hebben we ernaar gestreefd om in onze rol van sparringpartner beter voor het directieteam beschikbaar te zijn. Daarop hebben wij onze vergaderingen anders ingericht. Juist vanwege de brede samenstelling van de RvC met de verschillende achtergronden

van de commissarissen is deze rol als sparringpartner voor PWN erg nuttig. In elke vergadering wordt een onderwerp uitgelicht, waarover we met de directie op een verdiepende manier praten. Zo behandelden wij in 2023 onder meer het interne cultuuronderzoek en de nieuwe 7 leidende principes voor een toekomstbestendig en duurzaam PWN.

Rol als toezichthouder

Afgelopen jaar volgden wij ook nadrukkelijk de IT-transitie, in elke vergadering van de Auditcommissie (AC) en in bijna elke vergadering van de RvC. Daarnaast waren financiële zaken onderwerp van gesprek, zowel in de vergaderingen van de AC als van de RvC. Door de inflatie en stijgende energie- en grondstoffenprijzen was een forse tariefstijging voor het jaar 2023 voor drinkwater noodzakelijk. Voor 2024 heeft PWN de tariefstijging beperkt kunnen houden. Veel van de onderwerpen van vorig jaar stonden ook in 2023 op de agenda, zoals cybersecurity, arbeidsmarktcrisps en de kwaliteit van het oppervlaktewater. Daarnaast spraken wij uitvoerig over de leveringszekerheid op langere termijn.

Water wordt schaars goed

Water wordt een schaars goed en is geen vanzelfsprekendheid meer. Dit is een belangrijk strategisch thema. Want ook bij een sterk groeiend aantal huishoudens, een veranderend klimaat en economische groei moet PWN nog kunnen blijven leveren. Niet alleen is een robuuste drinkwaterbron met behulp van een klimaatbuffer in het IJsselmeer daarvoor van belang, ook zal de productie op termijn omhoog moeten. Dit leidt tot grote investeringen. We voerden goede gesprekken hierover met de directie om te kijken welke alternatieven er zijn om ook in de toekomst te kunnen blijven leveren.

In dit kader hebben we in 2023 een aantal grote investeringsprojecten behandeld, zoals de uitbreiding van de productie in Heemskerk. Tevens kwam NH-Water aan de orde, de samenwerking met Evides voor de levering van 'juist water' aan grootzakelijke klanten.

Commissies

Voor sommige zaken is het belangrijk om dieper op de materie in te gaan. Daarvoor kent de RvC twee commissies: de Auditcommissie (AC) en Remuneratiecommissie (RC). Deze functioneren zoals ze bedoeld zijn, namelijk als adviserende commissie aan de RvC als geheel. In de RvC behandelen we het advies vanuit de betreffende commissie en de punten die voor de gehele RvC zijn bestemd. De scope van de AC is IT, financiën en risicomanagement, met aanpalende onderwerpen zoals treasury (het aantrekken van leningen), administratieve organisatie, frauderisico-analyse en interne audit. De commissie heeft contact met de externe accountant, onder meer om het controleplan goed te keuren en diens bevindingen te bespreken. De IT-transitie kwam in elke vergadering van de AC terug. Ook was cybersecurity een belangrijk onderwerp binnen de AC.

De scope van de RC is de samenstelling van de RvC, het werven en selecteren van leden van de RvC, de voorbereiding van de jaarlijkse zelfevaluatie, de zorg voor het beloningsbeleid en het beoordelen van het functioneren van de algemeen directeur.

De AC kwam in 2023 zes keer bijeen, de RC twee keer en de RvC als geheel kwam vijf keer bijeen.

5.5 BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Interne en externe audit

Minimaal een à twee keer per jaar hebben wij contact met de interne auditor bij PWN. Ten minste één van deze contactmomenten vindt plaats buiten aanwezigheid van de directie, zodat er zonder terughoudendheid kan worden gesproken over hoe het met de audits gaat. Wij bespreken dan de eventuele zorgpunten, de opvolging van adviezen en of de auditor daarbij voldoende steun ervaart vanuit de directie. Conform de Corporate Governance Code doen wij dit ook met de externe accountant. Bij dit alles zien we dat PWN een enorme slag heeft gemaakt ten opzichte van voorgaande jaren. Er is nu meer eigenaarschap in de organisatie en er is afgelopen jaar gewerkt aan een nieuwe, modulaire opzet van de audits, om flexibeler op onvoorziene ontwikkelingen in te kunnen spelen.

Oordeel onafhankelijkheid

De eisen van onafhankelijkheid, zoals deze zijn geformuleerd in de best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9 van de Corporate Governance Code, zijn overgenomen in de algemene profielschets aan de hand waarvan de commissarissen zijn en worden geworven. Daarnaast bevat de profielschets nog extra vereisten aan de onafhankelijkheid. Verder worden nieuwe commissarissen bij hun benoeming onderworpen aan een zeer uitgebreid integriteits- en onafhankelijkheidsonderzoek. Wijzigingen in nevenfuncties dienen onmiddellijk gemeld te worden. De RvC houdt samen met de directiesecretaris in de gaten of er conflicterende belangen kunnen ontstaan. Bij twijfel over belangenverstrengeling wordt eerst overlegd met de voorzitter voordat een nieuwe hoofd- of nevenfunctie wordt aanvaard. In 2023 was er geen sprake van tegenstrijdige belangen.

Zelfevaluatie

Eens in de drie jaar evalueert de RvC zijn eigen functioneren met een externe adviseur. In 2023 doen we dit in eigen beheer. Bij het schrijven van dit verslag was de zelfevaluatie nog niet afgerond.

Tot slot

De wereld van PWN is steeds moeilijker te voorspellen. Een enkelvoudig plan voor de toekomst voldoet daarom niet meer; er moet met meerdere scenario's worden gewerkt. Het is goed te merken dat de organisatie veel energie steekt in lange termijnplannen op basis van uiteenlopende scenario's. Hier heeft PWN een belangrijke professionaliseringslag gemaakt. Van een technisch bedrijf gericht op levering, is PWN gegroeid naar een bedrijf dat veel meer midden in de samenleving staat en vanuit een breder perspectief naar de toekomst kijkt, naar welke rol het vervult en wat daarvoor nodig is. Een wendbare organisatie, waarin collega's zich op hun plek voelen en waar procesgericht werken en eigenaarschap belangrijk zijn.

De grote onderwerpen die voor PWN van belang zijn worden inmiddels ook aan alle belangrijke bestuurlijke tafels besproken, zoals bij gemeenten, de provinciale politiek en Rijkswaterstaat. PWN weet wat er speelt en brengt goed het waterbelang naar voren. Iets wat het huidige directieteam uitstekend op het netvlies heeft.

Dit jaar hebben we helaas wat minder tijd dan gebruikelijk aan de natuur besteed, terwijl 'veerkrachtige natuur' nadrukkelijk in de missie van PWN is opgenomen. Komend jaar zullen we daar

meer balans in vinden. De nieuwe commissaris Coenraad Krijger zal hier vanuit zijn achtergrond meer aandacht aan besteden. Hij volgt Kirsten Schuijt op, die naar Zwitserland is verhuisd voor een nieuwe functie bij het WNF. Kirsten heeft met haar enorme expertise en drive als commissaris een waardevolle bijdrage geleverd aan het integraal denken over water en natuur. Wij zijn haar daarvoor zeer erkentelijk en hebben in juli op een hartelijke manier afscheid van elkaar genomen.

Vooruitblik

De komende tijd zal het veel gaan over bronnen, leveringszekerheid en de aanwezigheid van PWN bij allerlei tafels waar het ook over natuur, water en onze drinkwatervoorziening op lange termijn gaat. In dit krachtenveld is de maatschappelijke oriëntatie van PWN van onschatbare waarde. De komende tijd zal beslissend worden voor de vraag of de klimaatbuffer gebouwd kan worden. In het beleidsplan staat goed omschreven hoe dit samenhangt met andere thema's, zoals klimaatneutraal worden, bronbescherming en het tegengaan van verzilting.

Al met al zien wij dat er bij PWN hard en goed gewerkt wordt, met een grote betrokkenheid en bevoegenheid. PWN is verbonden met de samenleving en heeft een goed oog voor toekomstige ontwikkelingen en de mogelijke effecten daarvan op de drinkwatervoorziening. Binnen een steeds complexer speelveld is dit een mooie prestatie. Daarvoor verdienen alle medewerkers en de directie een groot compliment.

5.5 BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

In onderstaande tabel zijn de aanwezigheidspercentages van de RvC-leden weergegeven:

	Aanwezigheid RvC vergaderingen 2023 (vijf reguliere vergaderingen)	Aanwezigheid Audit Commissie 2023 (zes reguliere vergaderingen)	Aanwezigheid Remuneratie Commissie 2023 (twee reguliere vergaderingen)
De heer B. Schneiders (1959), Nederlandse	100%	-	100%
Mevrouw K. Schuijt (1974), Nederlandse	66.66% van 3	-	100% van 1
Mevrouw L. van Druten (1967), Nederlandse	80%	-	100%
De heer P. Vermaat (1965) Nederlandse	80%	100%	-
Mevrouw M. Pigeaud (1964), Nederlandse	80%	100%	-
De heer C. Krijger (1971), Nederlandse	100% van 1	-	100% van 1

Toelichting

Mevrouw K. Schuijt is per 15-07-2023 afgetreden als commissaris. Zij heeft, in de voor haar geldende periode, twee van de drie reguliere vergaderingen van de RvC bijgewoond en is eenmaal afwezig geweest.

De heer Coenraad Krijger is per 3-10-2023 aangetreden als commissaris en heeft de laatste reguliere vergaderingen van de RvC en de laatste vergadering van de RC bijgewoond.

Raad van Commissarissen

v.l.n.r. Lara van Druten, Coenraad Krijger, Peter Vermaat, Mieke Pigeaud en Bernt Schneiders.

5.5 BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

RvC-leden: verantwoordelijkheden, nevenfuncties, lidmaatschap

Naam (geboortjaar), nationaliteit	Hoofdfunctie	Nevenfunctie	Benoeming	Lid
Mevrouw K. Schuijt (1974), Nederlandse	Algemeen directeur WWF Netherlands	Lid raad van advies – Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek en Zee – NIOZ Lid Raad van Toezicht Wageningen Universiteit (1 juni 2022).	Lid van de RvC sinds 2018. Benoemd voor een periode van 4 jaar (najaar 2022). Herbenoemd voor een periode van 4 jaar (najaar 2026)	Voordrachtskandidaat ÒR Remuneratiecommissie
Mevrouw I. van Druten (1967), Nederlandse	Founder & CEO The Waste Transformers BV Partner XL Labs: Ecosystems by Design	Member of the Board, DAR NV Brand Ambassador, NEMO Advisory Board Odqa Renewable Energy, Oxford, UK Unreasonable Fellow (Unreasonable Group, Colorado USA en Barclays Bank) Member of the advisory board to the United Nations on Zero Waste (sinds juli 2023) Member of the national advisory board on Export Finance of the Dutch Ministry of Finance (sinds november 2023)	Lid van de RvC sinds 14 juni 2019 Herbenoemd voor een periode van 4 jaar	Remuneratiecommissie
De heer B. Schneiders (1959), Nederlandse	Directeur VSB Fonds	Voorzitter RvT Spaarne Gasthuis Lid RvC Woonzorg Nederland Voorzitter adviescommissie Landelijke Eenheid nationale politie Voorzitter van de Voedselbank Haarlem e.o. Lid RvT Amsterdam & Partners Voorzitter Stichting Leefomgeving Schiphol Voorzitter RvT Stichting Weeshuis der Doopsgezinden Haarlem Voorzitter Bevrijdingspop Haarlem Voorzitter RvC Floriade Expo B.V.	Lid van de RvC sinds 1 juli 2020 Benoemd voor een periode van 4 jaar	President-commissaris Voorzitter Remuneratiecommissie
De heer P. Vermaat (1965), Nederlandse	Secretaris-generaal EU DSO Entity in Brussel	Directeur/eigenaar advies- en managementbureau GreenValley Consult	Lid van de RvC sinds 1 december 2020 Benoemd voor een periode van 4 jaar	Lid Auditcommissie
Mevrouw M. Pigeaud-Wijdeveld (1964), Nederlandse	Directeur/eigenaar Pi Control	Lid RvC Havenbedrijf Amsterdam Lid RvT Consumentenbond (tot 25 juni 2023) Lid RvT Open Universiteit (sinds 1 december 2023) Lid ledenraad Vereniging Achmea Docent bij diverse governance instituten	Lid van de RvC sinds 1 december 2020 Benoemd voor een periode van 4 jaar	Voorzitter Auditcommissie
De heer C. Krijger (1971), Nederlandse	Bestuurder-directeur IUCN NL	Lid stuurgroep SDG NL Lid RvA Staatsbosbeheer (tot 31 december 2023) Nationaal Coordinator SDG 15 Dagelijks Bestuur Groene 11 Lid Begeleidingscommissie NWO-programma Living Labs Biodiversiteit Lid Enlarged Stakeholder Board Biodiversa+ Lid Groene Route Team voor Nationale Wetenschapsagenda	Lid van de RvC sinds 3 oktober 2023 Benoemd als opvolger van mevrouw K. Schuijt	Voordrachtskandidaat ÒR Remuneratiecommissie

Medezeggenschap in een constructieve sfeer

Binnen betrekkelijke organisatorische rust na corona was 2023 voor ons als ondernemingsraad een druk jaar. We behandelden veel instemmings- en adviesaanvragen in een constructieve, positieve sfeer.

Door vertrek van drie OR-leden (van de 11) hebben we in maart tussentijdse verkiezingen georganiseerd. Met zeven kandidaten en een opkomst van 60% kijken we terug op succesvolle verkiezingen. Eind 2023 was het tijd voor de formele, vierjaarlijkse verkiezingen. Er meldden zich 15 kandidaten voor zes vrijgekomen zetels en de opkomst was opnieuw 60%. Alles bij elkaar hebben we dit jaar zes nieuwe OR-leden gekregen.

De nieuwe samenstelling van de OR is een goede dwarsdoorsnede van het bedrijf. De nieuwe OR-leden krijgen de gebruikelijke training om vertrouwd te raken met de Wet op de Ondernemingsraden. Daarnaast hebben we de vacante functie van ambtelijk secretaris kunnen invullen in de persoon van Frank Oudendijk.

5.6 VERSLAG VAN DE ONDERNEMINGSRAAD

5.6 VERSLAG VAN DE ONDERNEMINGSRAAD

De verkiezingen namen veel van onze tijd in beslag. Tegelijkertijd gaven we vervolg aan onze enquête van vorig jaar over ons functioneren. Volgens onze achterban doen we het niet slecht, maar zouden we meer van ons moeten laten horen, ook in rustigere tijden. Nu de OR weer op volle sterkte is, zijn we bezig om dit vorm te geven.

Basisprincipes leidend

Op het moment dat de 7 leidende principes (zie ook paragraaf 2.3) in onze organisatie werden geïntroduceerd hebben wij als OR daar ook heel nadrukkelijk bij stilgestaan. Bij elk te behandelen onderwerp nemen we voortaan ook mee of het voorstel voldoet aan deze principes.

Adviesaanvraag introductie rol teamleider

Er zijn nieuwe uitgangspunten gepresenteerd voor de inrichting van de organisatie, waarbij het onderscheid tussen teammanager en teamleider werd ingevoerd. Zo komt er weer een extra laag van leidinggevend om medewerkers op de werkvloer beter te kunnen coachen. De OR ondersteunt de uitgangspunten, want in sommige gevallen is de afstand tussen management en operationele medewerkers te groot gebleken. Na ons advies over deze uitgangspunten kwam er een concrete adviesaanvraag voor de reorganisatie bij het Klantcontactcentrum (KCC).

Adviesaanvraag reorganisatie KCC

We adviseerden positief over een nieuwe inrichting van ons KCC. De adviesaanvraag behelsde een nieuwe managementlaag met operationele teamleiders, bedoeld om meer zorg en aandacht aan de medewerkers bij het KCC te schenken. Waar nu twee managers 60 mensen aansturen, was het nieuwe voorstel om

De OR behandelde de volgende instemmingsaanvragen:

- Nieuwe procedures voor KAM (met name arbeidsomstandigheden, werken met gevaarlijke stoffen)
- Verplicht karakter van de opleidingen voor het nieuwe ERP-systeem
- De statutenwijziging
- Modernisering van de bedrijfsregelingen
- De vernieuwde klokkenluidersregeling
- Het reisbeleid en bijbehorende vergoedingen
- De investeringsaanvraag voor pompstation Mensink
- Zonnepanelen Waterwinstation Prinses Juliana voortaan in eigen beheer
- Privacybeleid voor medewerkers en klanten

dit terug te brengen tot één manager, ondersteund door een extra managementlaag van drie operationele teamleiders. Daarnaast krijgen sommige medewerkers een nieuwe rol van klanten-expert, als verzwaren van de functie en als groeipad. Zo zijn er expert-rollen op het gebied van privacy, klachtenafhandeling en het automatiseringssysteem. Deze reorganisatie is een intensief proces geweest, waarbij de OR veel interviews hield met medewerkers van het KCC en betrokken collega's. We gaven in ons advies het aandachtspunt mee om goed te volgen of de expert-rollen tot het gewenste resultaat leiden en waar nodig bij te sturen.

Adviesaanvraag reorganisatie HR, MO, FM, FI

Het vertrek van één van de teammanagers gaf aanleiding tot een herindeling van deze teams. HR en Management-

ondersteuning werden samengevoegd onder één teammanager, ondersteund door een coördinator voor Management-ondersteuning. Facility management valt nu onder Financiën. Na een pilot hebben we positief geadviseerd op deze adviesaanvraag.

Adviesaanvraag over de reorganisatie SOLIP

Eind 2023 kregen we een adviesaanvraag over de afdeling met monteurs in de buitendienst en de afdeling Planning die de werkzaamheden inplant. De twee teammanagers konden hun teams niet de aandacht geven die ze nodig hebben. Het voorstel is om ook daar een laag van teamleiders tussen te plaatsen. De ondernemingsraad heeft hierover positief geadviseerd.

Werving voordrachtscommissaris

In 2023 stemden we af over de werving van een nieuwe voordrachtscommissaris. Met het vertrek van onze voordrachtscommissaris Kirsten Schuijt kwam er een zetel vrij. Met de Raad van Commissarissen (RvC) werkten we goed samen bij het opstellen van een gewenst profiel. Er is goed naar onze wens geluisterd om iemand aan te trekken die de medezeggenschap een warm hart toedraagt en affiniteit heeft met de groene tak van PWN.

De relatie met de bestuurder ervaren we als prettig en goed. We werken op een open manier met elkaar samen, waarbij we ruimte ervaren om het gesprek te kunnen starten en waarbij het soms ook mag schuren.

Met de RvC hebben we eveneens een goed contact. We hopen dat we deze goede samenwerking met de komst van ons nieuwe RvC-lid Coenraad Krijger kunnen voortzetten.

- 5.7.1. Kennemer Duincampings
- 5.7.2. Deelnemingen voor onze buitenlandactiviteiten
- 5.7.3. N.V. Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK)
- 5.7.4. NH-Water B.V.

5.7 DOCHTERONDERNEMINGEN

5.7 DOCHTERONDERNEMINGEN

5.7.1 KENNEMER DUINCAMPINGS

Kamperen is na de coronaperiode nog steeds in trek. Ook in 2023 steeg de bezetting licht. De gestegen tarieven lijken daarop vooralsnog geen invloed te hebben. De vakantieperiodes zitten vol en ook in de periodes voor en na de zomervakantie konden de campings rekenen op een hoge bezetting. Zelfs de weekenden van oktober waren goed gevuld.

De inspanningen van De Kennemer Duincampings B.V. (Kennemer Duincampings) op het gebied van natuurbehoud en duurzaamheid zijn ook dit jaar weer beloond met een gouden Green Key. Dit betekent dat we op de campings goed en bewust omgaan met het milieu. De energietransitie is een belangrijk thema, waar we actief mee bezig zijn. Zo zijn de seizoenplaatsen allemaal voorzien van een individueel bemeterd elektrasysteem. Dit geeft onze gasten inzicht in hun verbruik en stimuleert energiebesparing.

Daarnaast zijn we op zowel Camping Bakkum, Camping Geversduin als Camping de Lakens begonnen met het zelf opwekken van energie door op de daken van service- en sanitairgebouwen zonnepanelen te installeren.

Op Camping Bakkum is de winterstalling tijdelijk uitgebreid, wat resulteerde in veel minder transportbewegingen en daardoor een aanzienlijke vermindering van CO₂-uitstoot. We voeren gesprekken met verschillende stakeholders om te onderzoeken of er draagvlak is voor een permanente oplossing.

Toekomstbestendigheid

Door klimaatverandering worden de duinen natter; het grondwater stijgt in zeer snel tempo. Met de stijging van de grondwaterstand, moet Kennemer Duincampings alle mogelijke manieren gebruiken om droge voeten te houden. Daarom heeft Camping de Lakens een groot gedeelte van het toeristische kampeerterrein opgehoogd. Ook op Camping Bakkum zijn gedeeltes van het terrein opgehoogd. Vanuit PWN zijn strategische kaders meegegeven, onder andere met betrekking tot klimaatverandering, voor de visie van de Kennemer Duincampings.

Wie Camping de Lakens bezoekt, vindt er vanaf nu 'Dunedomes' en 'Beachshacks'; bijzonder vormgegeven logiesaccommodaties die inspelen op de vraag naar een unieke beleving en kwalitatief kamperen met het comfort van een huisje. En op Camping Bakkum werden ook dit jaar twee sanitairgebouwen volledig gestript en voorzien van toekomstbestendige duurzame toepassingen en een moderne vormgeving.

Het centrumplein van Camping Geversduin hebben we uitgebreid met bijzondere speelfaciliteiten. En dat had een positief effect op Restaurant Knoest; steeds meer mensen uit de omgeving weten het terras van het restaurant nu te vinden. In 2023 kreeg ook Camping Bakkum een in eigen beheer ontwikkeld horecaconcept: Bakkum Bites. Nu nog als pop-up-variant vanwege vertraging in het vergunningstraject, maar in 2024 op een nieuwe locatie door overname van één van de huurders.

Uitdaging arbeidsmarkt

Krapte op de arbeidsmarkt is nog steeds een zorg. De krapte was vooral merkbaar op het gebied van schoonmaak en horeca, en werd opgevangen met medewerkers uit Zuid-Europa, Polen, Oekraïne, Duitsland en Brazilië. Arbeidsmarktbranding is binnen de sector een belangrijk thema. De Kennemer Duincampings hebben een positie binnen het bestuur en de AVC van branchevereniging HiswaRecron. Hier wordt actief meegepraat over onder andere de cao. Ultimo 2023 zijn er 94 fte's werkzaam bij de Kennemer Duincampings.

Beachshack Kennemer Duincampings

5.7 DOCHTERONDERNEMINGEN

5.7.2 DEELNEMINGEN VOOR ONZE BUITENLANDACTIVITEITEN

Aquanet B.V.

Dochteronderneming Aquanet B.V. (Aquanet) ondersteunt en voert projecten uit in Rwanda en Senegal. Aquanet B.V. heeft een aandeel in SEOH in Senegal.

Société d'Exploitation des Ouvrages Hydrauliques S.A. (SEOH) - Senegal

Aquanet is aandeelhouder van SEOH dat sinds 2015 actief is in Senegal. Het drinkwaterbedrijf onderhoudt en beheert 13 drinkwatersystemen in het noorden van het land en één groot systeem in het westen. SEOH heeft het aantal aansluitingen in 2023 uitgebreid van 33.000 naar 34.500. Met een gemiddeld aantal personen per aansluiting van 12 verzorgt SEOH voor ruim 400.000 Senegalezen schoon drinkwater. Binnen Senegal wordt SEOH als een goed ruraal drinkwaterbedrijf beschouwd en onderhoudt het een goede relatie met de regulerende overheid.

Aquavirunga Ltd. - Rwanda

Sinds 2007 is PWN aandeelhouder van het waterbedrijf Aquavirunga. Aquavirunga is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van een aantal rurale drinkwatersystemen in het noordwesten van Rwanda. Aquavirunga verzorgt schoon drinkwater voor meer dan 300.000 mensen in twee districten, Rubavu en Mutera. Het water wordt geleverd door middel van private aansluitingen (ongeveer 6,5 duizend) en 334 publieke aansluitingen waar het water door de Rwandezen wordt gehaald. In 2023 is het drinkwaterbeleid in Rwanda aangepast, waarbij de bevoegdheid tot sluiten van contracten voor de rurale drinkwatervoorziening is overgeheveld van district naar WASAC. Op het moment van schrijven is nog niet bekend of de aflopende contracten zijn verlengd.

5.7 DOCHTERONDERNEMINGEN

5.7.3 N.V. WATERTRANSPORTMAATSCHAPPIJ RIJN-KENNEMERLAND (WRK)

De WRK is in 1952 opgericht door de gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland met als doel het winnen, behandelen, transporteren en verkopen van voorgezuiverd water voor zowel het leveringsgebied van Amsterdam als van de provincie Noord-Holland. Daarmee levert de WRK een groot deel voorgezuiverd water waar PWN vervolgens drinkwater van maakt en aan onze klanten distribueert.

PWN heeft 50% van de aandelen in de WRK, de andere 50% zijn in handen van de gemeente Amsterdam.

Om de doelen voor het produceren van voorgezuiverd water en het leveren van de afgesproken hoeveelheden water aan de contractanten te behalen, voert PWN het beheer en onderhoud uit op de productielocatie Waterwinstation Prinses Juliana (WPJ) in Andijk en de WRK III-leiding. De kosten die PWN hiervoor maakt, worden doorberekend aan de WRK vanuit de dienstverleningsovereenkomst. In de resultatenrekening van PWN zijn deze stromen voor zowel de exploitatiekosten als investeringen zichtbaar.

De huidige ontwikkelingen, inclusief de merkbare inflatie, energietarieven en rentestijgingen op de markt, hebben ook impact gehad op de WRK in 2023. Deze ontwikkelingen

resulteren in stijgende afschrijvingskosten en rentelasten, wat leidt tot zichtbare prijsstijgingen van het WRK-water en daarmee van de inkoop water post in de resultatenrekening van PWN. De WRK heeft vanuit het omslagsysteem zelf geen resultaat. De deelneming WRK is vanuit de jaarlijkse kapitaalstorting en daarmee toegenomen eigen vermogen in waarde toegenomen.

Een belangrijk project voor de WRK is de uitbreiding van de voorzuivering WPJ in Andijk, dat is gericht op zowel de groeiende waterbehoefte van Waternet en PWN als het verbeteren van de leveringszekerheid. In 2023 is gewerkt aan het voorlopig ontwerp en is de omgevingsvergunning aangevraagd bij de

gemeente. Het definitieve ontwerp van de voorzuivering WPJ wordt in de eerste helft van 2024 afgerond. De verwachting is dat besluitvorming over de realisatie in de loop van 2024 plaatsvindt.

De drie zonnepaneel eilanden op het bekken van WPJ zijn in 2023 overgenomen door PWN. De opgewekte energie van deze zonnepanelen wordt geheel door PWN gebruikt en op deze wijze wordt voorkomen dat de WRK energie levert en daarmee energieleverancier is. Daarnaast heeft de WRK zelf zonnepanelen die de locaties van energie voorzien.

Uitbreiding van de voorzuivering WPJ

5.7 DOCHTERONDERNEMINGEN

5.7.4 NH-WATER B.V.

NH-Water B.V. is een joint venture met Evides Industriewater B.V. (EIW), onderdeel van Evides Waterbedrijf. De joint venture is in september 2022 opgericht en heeft als doel het verzorgen, ontwikkelen en uitvoeren van industriële (afval)waterprojecten in de provincie Noord Holland. PWN en EIW hebben afgesproken om hun kennis over waterzuivering hiervoor beschikbaar te stellen.

PWN vindt het belangrijk om wateroplossingen te kunnen leveren aan industriële partijen, die geen drinkwater nodig hebben in hun bedrijfsvoering. Dit om in de toekomst betrouwbaar drinkwater te kunnen leveren aan onze klanten die wel drinkwater nodig hebben. In 2023 hebben we in samenwerking met onze joint venture partner EIW een overzicht gemaakt van potentiële klanten en bronnen voor industriewater. Tevens hebben we met een paar potentiële klanten initiële gesprekken gevoerd. Er zijn in 2023 zijn nog geen contracten afgesloten.

6. JAARREKENING

- 6.1 Geconsolideerde balans
- 6.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening
- 6.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht
- 6.4 Toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening
- 7 Algemene grondslagen
- 8 Grondslagen voor waardering van activa en passiva
- 9 Grondslagen voor bepaling van het resultaat
- 10 Grondslagen voor het kasstroomoverzicht
- 11 Financiële instrumenten en risicobeheersing
- 12 Toelichting op de geconsolideerde balans
- 13 Niet in balans opgenomen regelingen en verplichtingen
- 14 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening
- 15 Toelichting bij het geconsolideerde kasstroomoverzicht

6.1 GECONSOLIDEERDE BALANS

Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)

Activa

bedragen x € 1.000	Noot:	31-12-2023	31-12-2022
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	12.1	13.842	5.896
Materiële vaste activa	12.2	765.361	724.612
Financiële vaste activa	12.3	7.360	6.054
		786.563	736.562
Vlottende activa			
Vorraden	12.4	2.713	2.339
Vorderingen & overlopende activa	12.4	84.455	77.418
Onderhanden projecten	12.5	-	-
Liquide middelen	12.6	18.996	6.978
		106.164	86.735
Activa		892.727	823.297

Passiva

bedragen x € 1.000	Noot:	31-12-2023	31-12-2022
Eigen vermogen			
Aandelenkapitaal	12.7	6.795	6.795
Algemene reserve		264.679	255.369
Wettelijke reserve		14.596	6.803
		286.070	268.967
Voorzieningen	12.8	3.108	3.627
Langlopende schulden	12.9	481.299	403.299
Kortlopende schulden	12.10	122.250	147.404
Passiva		892.727	823.297

6.2 GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

Geconsolideerde winst- en verliesrekening¹

bedragen x € 1.000	Noot:	2023	2022
Drinkwateropbrengsten	14.1	224.963	182.268
Overige bedrijfsopbrengsten	14.2	49.406	40.202
Som der bedrijfsopbrengsten		274.369	222.470
Inkoop water	14.3	27.877	22.862
Externe kosten	14.4	123.567	90.508
Personeelskosten	14.5	50.231	47.075
Afschrijvingskosten	14.6	45.262	42.552
Som der bedrijfslasten		246.937	202.997
Bedrijfsresultaat		27.432	19.473
Financiële baten & lasten	14.7	(10.271)	(9.919)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening		17.161	9.554
Resultaat uit deelnemingen	12.3	652	3.247
Resultaat voor belasting		17.813	12.801
Vennootschapsbelasting	14.8	(1.067)	(1.060)
Geconsolideerd netto-resultaat na belasting toekomend aan PWN		16.746	11.741
Afwaardering / Herwaardering financiële vaste activa		36	(152)
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van PWN als onderdeel van het groepsvermogen		36	(152)
Totaalresultaat van de rechtspersoon		16.782	11.589

¹ De vergelijkende cijfers zijn aangepast. Voor de toelichting hiervan wordt verwezen naar paragraaf Vergelijking met voorgaand jaar.

6.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

bedragen x € 1.000	Noot:	2023	2022
Bedrijfsresultaat		27.432	19.473
Afschrijvingen materiële vaste activa	14.6	43.365	40.110
Amortisatie immateriële vaste activa	14.6	1.592	1.724
Boekresultaat op materiële vaste activa	14.6	305	718
Mutatie voorzieningen	12.8	(519)	(274)
		44.743	42.278
Veranderingen in werkkapitaal			
Vorraden	12.4	(373)	(261)
Handelsvorderingen	12.4	(2.489)	(3.120)
Overige vorderingen	12.4	(4.548)	1.565
Handelscrediteuren	12.10	2.164	(5.719)
Overige kortlopende schulden		237	13.733
		(5.009)	6.197
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		67.166	67.948
Ontvangen interest		43	(45)
Betaalde interest		(10.360)	(10.422)
Betaalde vennootschapsbelasting		(2.504)	(372)
Kasstroom uit operationele activiteiten		54.345	57.109
Investeringen financiële vaste activa	12.3	(1.384)	1.406
Kasstroom uit financiële vaste activa	12.3	1.087	(9)
Investeringen in (im)materiële vaste activa	12.1, 12.2	(102.050)	(67.835)

6.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

VERVOLG		2023	2022
Ontvangen bijdragen van derden	12.2	8.093	4.524
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		(94.254)	(61.914)
Ontvangsten uit langlopende schulden	12.9	110.000	95.000
Aflossingen langlopende schulden	12.9	(63.556)	(88.389)
Ontvangsten uit bankkrediet		5.483	(1.660)
Betaald dividend		-	(621)
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		51.927	4.330
Koers- en omrekeningsverschillen op geldmiddelen	14.7	-	1
Mutatie geldmiddelen		12.018	(474)
Stand geldmiddelen ultimo boekjaar	12.6	18.996	6.978
Stand geldmiddelen primo boekjaar	12.6	6.978	7.452
		12.018	(474)

6.4 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

6.4.1. Algemeen

N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN), feitelijk en statutair gevestigd op Rijksweg 501 te Velsbroek met KvK-nummer 34072007, is een drinkwaterbedrijf en beheerder van de Noord-Hollandse duinen. PWN produceert, transporteert en levert zuiver drinkwater in Noord-Holland. Daarnaast beheert PWN ruim 7.540 hectare natuurgebied.

6.4.2. Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van PWN opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin PWN direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt ook rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

PWN heeft in elk van beide joint ventures, de N.V. Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland en NH Water B.V., een belang van 50%. Er is geen sprake van preferente aandelen. PWN heeft geen beleidsbepalende zeggenschap, derhalve worden de joint ventures niet meegeconsolideerd. Op basis van BW2:389 lid 2 worden de joint ventures gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde.

De volgende vennootschappen zijn opgenomen in de consolidatie van PWN:

- Aquanet B.V., te Velsbroek (100%)
- De Kennemer Duincampings B.V., te Velsbroek (100%)

De deelneming Aquavirunga Limited (51%) wordt op grond van artikel 2:407 lid 1 BW niet meegeconsolideerd, omdat de betekenis van de maatschappij verwaarloosbaar is in relatie tot de groep.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering.

6.4.3. Verbonden partijen

PWN kent meerdere verbonden partijen. Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van PWN en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties zijn onder normale marktvoorwaarden aangegaan en de best practice bepaling vanuit de Corporate Governance Code wordt zo veel als mogelijk nageleefd.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht. Hiervan wordt de aard en de omvang van de transactie toegelicht en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

In het verslagjaar is er sprake geweest van de volgende transacties met verbonden partijen:

- In het verslagjaar hebben transacties met de Provincie Noord-Holland plaatsgevonden met betrekking tot de uitvoering van de beheerovereenkomsten en het ontvangen van subsidies.
- Buiten de jaarlijkse beloning, zie hoofdstuk 21 'Bezoldigingen en vergoedingen', zijn er in het verslagjaar geen transacties met directie en commissarissen geweest.
- In 2023 hebben er doorbelastingen van kosten en opbrengsten plaatsgevonden aan meegeconsolideerde en niet meegeconsolideerde deelnemingen.
- In het verslagjaar is voorgezuiverd water ingekocht bij de WRK (een niet meegeconsolideerde deelneming).
- In het verslagjaar hebben wij dividenden ontvangen over het voorgaande boekjaar van meegeconsolideerde deelneming KDC en van HWL, een niet meegeconsolideerde deelneming.

6.4.4. Acquisities en desinvesteringen van groepsmaatschappijen

Vanaf de overnamedatum worden de resultaten en de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen vennootschap opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening. De overnamedatum is het moment dat overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend op de betreffende vennootschap.

6.4 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

De verkrijgingsprijs bestaat uit het geldbedrag of het equivalent hiervan dat is overeengekomen voor de verkrijging van de overgenomen onderneming, vermeerderd met eventuele direct toerekenbare kosten. Indien de verkrijgingsprijs hoger is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva wordt het meerdere als goodwill geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Indien de verkrijgingsprijs lager is dan het nettobedrag van de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva, dan wordt het verschil (negatieve goodwill) als overlopende passiefpost opgenomen.

De maatschappijen die in de consolidatie betrokken zijn, blijven in de consolidatie opgenomen tot het moment dat zij worden verkocht; deconsolidatie vindt plaats op het moment dat de beslissende zeggenschap wordt overgedragen.

6.4.5. Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van PWN zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten. Er worden onder andere schattingen gemaakt bij de berekening van de omzet, de lek- en meetverschillen oftewel het niet in rekening gebracht gebruik (NIRG), het opstellen van voorzieningen en bij bijzondere waardeverminderingen.

6.4.6. Continuïteit

PWN heeft per 31 december 2023 een negatief werkkapitaal van € 16,1 miljoen (kortlopende schulden -/- kortlopende activa). Hiervan heeft € 34,6 miljoen betrekking op de aflossingsverplichting van onze leningenportefeuille. De financiering hiervan is specifiek onderdeel van de activiteiten van de treasury commissie en voorzien in het 2024 treasury jaarplan. PWN voorziet geen problemen om de aflossingen conform het treasury jaarplan succesvol te financieren.

In december 2020 is er een faciliteit met de Europese investeringsbank afgesloten ten bedrage van € 100 miljoen, hiervan is eind 2023 nog € 20 miljoen beschikbaar. Daarnaast is ook in 2023 aanvullende financiering aangetrokken voor de investeringsactiviteiten en voor de aflossingen van leningen. De aanwezige liquide middelen, de mutaties van het werkkapitaal en de benodigde financiering worden continu gemonitord en verwerkt in de prognoses van de treasury commissie.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van PWN en haar dochtermaatschappijen.

Conform de afgesproken convenanten met de banken, stuurt PWN op een drietal ratio's (convenanten), te weten: solvabiliteit, leverage ratio en interest coverage ratio (ICR). PWN heeft in 2023 voldaan aan alle financiële ratio's van haar financiers. Vanuit de Drinkwaterwet is er een kader voor de Weighted Average Cost of Capital (WACC). Naar verwachting wordt de WACC licht overschreden voor 2023 (3% versus de toegestane WACC van 2,95%). De werkelijke WACC wordt berekend en vastgesteld

in het bedrijfsverslag waarin de verdeling in wettelijke en niet-wettelijke activiteiten wordt gemaakt. Voor een meer gedetailleerde toelichting, verwijzen wij naar paragraaf 1.3 'Meerjarenoverzicht' en 1.4 'Financiële resultaten'. Een WACC overschrijding is via de Drinkwaterwet geregeld en betekent dat we het bedrag van de overschrijding verrekenen in de drinkwatertarieven voor 2025 en daarmee teruggeven aan de drinkwaterklanten van PWN.

PWN levert drinkwater in Noord-Holland en is daarmee vanuit de Drinkwaterwet (artikel 2 lid 2) aangewezen als vitale functie. PWN treft continu maatregelen om de continuïteit van haar bedrijfsprocessen en de leveringszekerheid van veilig drinkwater te kunnen waarborgen.

PWN is zich bewust van haar maatschappelijke functie en heeft processen ingericht om spoedig in te kunnen spelen op interne en externe invloeden op de bedrijfsvoering, zoals ook bij de geopolitieke onrust die in 2022 is ontstaan en in 2023 voortduurde.

7 ALGEMENE GRONDSLAGEN

7.1. Algemeen

De vennootschap heeft de geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening voor het jaar dat eindigt op 31 december 2023 opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek en de RJ. PWN benadrukt dat de vennootschappelijke winst- en verliesrekening is opgesteld met inachtneming van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW. Activa en verplichtingen worden, tenzij anders vermeld, gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de winst- en verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

7.2. Oordelen, schatting, veronderstellingen en onzekerheden

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de groep zich diverse oordelen en schattingen. Onzekerheid omtrent deze schattingen en veronderstellingen kan resulteren in materiële aanpassingen van de geconsolideerde jaarrekening in toekomstige jaren.

7.3. Vergelijking met voorgaand jaar

Voorheen werden de kosten en opbrengsten voor investeringsprojecten derden gesaldeerd weergegeven in de jaarrekening. Deze wijze van presentatie is bij nader inzien onjuist gebleken daar feitelijk sprake is van onderhanden projecten voor derden, maar aangezien dit in voorgaande jaren niet materieel was voor de jaarrekening als geheel is er geen sprake van foutenherstel in eerdere jaren. Echter, in deze jaarrekening is er sprake van een presentatiewijziging waarbij

de vergelijkende cijfers zijn aangepast omdat PWN van mening is dat dit een beter inzicht verstrekt aan de gebruikers van de jaarrekening.

Daarnaast is het apart presenteren consistent met de wijze waarop PWN reeds de exploitatiekosten en opbrengsten voor derden presenteert in de jaarrekening. PWN treedt op als principaal en neemt daarmee de bruto bedragen inzake kosten en opbrengsten voor onderhanden projecten voor derden op. Deze presentatiewijziging wordt retrospectief verwerkt. De invloed op de vergelijkende cijfers wordt op de volgende pagina weergegeven.

De presentatiewijziging heeft effect op de jaarrekeningposten: Overige bedrijfsopbrengsten en Kosten uitbesteed werk, materiaalkosten en overige externe kosten. Het effect op deze posten wordt bij de specifieke toelichtingen van die posten toegelicht. Per saldo is er geen effect op het resultaat. De overige gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling en het resultaat zelf zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Daarnaast heeft in 2023 een stelselkeuze plaatsgevonden met betrekking tot de verrekening van de doorbelastingen van de vennootschapsbelasting tussen de moedermaatschappij PWN en haar dochterondernemingen binnen de fiscale eenheid. Vanaf 2023 is ervoor gekozen dat de moedermaatschappij afrekent met de dochterondernemingen alsof zij zelfstandig belastingplichtig zijn. Voorheen, in 2022 en eerder, was de onderlinge verrekening systematiek dat de moeder afrekent op basis van het fiscale resultaat van de dochterondernemingen met inachtneming van een toerekening van de voordelen van

de fiscale eenheid aan de verschillende dochterondernemingen die daarvan deel uitmaken. Het heeft geen effect op de geconsolideerde jaarrekening. Als gevolg van deze stelselkeuze is er in de vennootschappelijke jaarrekening van PWN over 2023 een bate ontstaan van € 558.592, terwijl er een extra last van € 558.592 is geboekt in de vennootschappelijke jaarrekening 2023 van dochteronderneming De Kennemer Duincampings B.V. Deze stelselkeuze heeft geen effect op de vergelijkende cijfers.

7 ALGEMENE GRONDSLAGEN

Overige bedrijfsopbrengsten

bedragen x € 1.000	2022 voor presentatie- wijziging	Vershil	2022 na presentatie- wijziging	2023 voor presentatie- wijziging	Vershil	2023 na presentatie- wijziging
Opbrengsten verblijfsrecreatie	16.347	-	16.347	18.169	-	18.169
Opbrengsten natuurbeheer	7.071	-	7.071	6.900	-	6.900
Doorberekende administratie- en inningskosten	203	-	203	291	-	291
Doorberekende werkzaamheden en diensten	7.988	7.257	15.245	11.613	11.155	22.768
Verkoop bedrijfsmiddelen	(20)	-	(20)	(106)	-	(106)
Garantieprovisie	1.356	-	1.356	1.384	-	1.384
Overige bedrijfsopbrengsten	32.945	7.257	40.202	38.251	11.155	49.406

Kosten uitbesteed werk, materiaalkosten en overige externe kosten

bedragen x € 1.000	2022 voor presentatie- wijziging	Vershil	2022 na presentatie- wijziging	2023 voor presentatie- wijziging	Vershil	2023 na presentatie- wijziging
Uitbesteed werk	46.208	7.257	53.465	55.302	11.155	66.457
Verbruik materialen	23.553	-	23.553	43.240	-	43.240
Overige externe kosten	13.490	-	13.490	13.870	-	13.870
Kosten uitbesteed werk, materiaalkosten en overige externe kosten	83.251	7.257	90.508	112.412	11.155	123.567

7 ALGEMENE GRONDSLAGEN

7.4. Vreemde valuta

7.4.1. Functionele valuta

De posten in de jaarrekening van de groepsmaatschappijen worden gewaardeerd met inachtneming van de functionele valuta van de economische omgeving waarin de groepsmaatschappij haar bedrijfsactiviteiten voornamelijk uitoefent. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in Euro's. Dit betreft zowel de functionele als de presentatievaluta van PWN.

7.4.2. Transacties, vorderingen en schulden

Een transactie in vreemde valuta wordt bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. Monetair balansposten in vreemde valuta worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op de balansdatum. Niet-monetaire balansposten in vreemde valuta, die zijn gewaardeerd op historische kosten, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers op transactiedatum. De niet-monetaire balansposten in vreemde valuta, die zijn gewaardeerd op actuele waarde, worden omgerekend tegen de functionele valutakoers geldend op het moment van waardering van de post.

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling dan wel de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta, worden verwerkt in de winst- en verliesrekening, met uitzondering van de koersverschillen voortvloeiend uit de netto-investering in een bedrijfsuitoefening in het buitenland respectievelijk leningen die zijn aangegaan om de netto-investering in een bedrijfsuitoefening in het buitenland te financieren of effectief af te dekken. Deze koersverschillen worden rechtstreeks in de reserve omrekeningsverschillen verwerkt.

De reserve omrekeningsverschillen is opgenomen onder de post Andere wettelijke reserves. Koersverschillen die optreden bij de omrekening van een niet-monetaire balanspost in vreemde valuta die zijn gewaardeerd op actuele waarde, worden als deel van de herwaarderingsreserve direct in het eigen vermogen verwerkt, indien de waardeverandering van de niet-monetaire post ook rechtstreeks in het eigen vermogen wordt verwerkt.

7.4.3. Groepsmaatschappijen

De activa en passiva van in de consolidatie opgenomen deelnemingen met een functionele valuta, anders dan de Euro, worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De baten en lasten worden omgerekend tegen de gemiddelde koersen gedurende het boekjaar. Goodwill en de aanpassingen naar reële waarde van identificeerbare activa en passiva worden gezien als een onderdeel van deze deelnemingen en worden per balansdatum eveneens omgerekend tegen de koers op balansdatum. De hieruit resulterende omrekeningsverschillen worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht in de wettelijke reserve omrekeningsverschillen.

7.5. Operationele leasing

Bij PWN zijn er leasecontracten waarbij een groot deel van de voor- en nadelen, die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij PWN liggen maar bij de Lessor. Daarnaast analyseert PWN wat de economische realiteit van de transactie is omdat deze bepalend is. Op basis van het hiervoor beschrevene dienen deze lease contracten verantwoord te worden als operationele leasing. PWN heeft ervoor gekozen om niet op vrijwillige basis IFRS 16 toe te passen.

Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van het contract.

7.6. Grondslagen derivaten en hedge-accounting

PWN maakt gebruik van afgeleide financiële instrumenten zoals renteswaps ter afdekking van risico's inzake renteschommelingen. Met betrekking tot de financiële instrumenten voldoet PWN aan de voorwaarden van kostprijs hedge-accounting in overeenstemming met RJ 290 'Financiële instrumenten'. Bij het toepassen van kostprijs hedge-accounting is de eerste waardering en de grondslag van verwerking in de balans en de resultaatbepaling van het hedge-instrument afhankelijk van de afgedekte post. Dit betekent het volgende:

- Indien de afgedekte post tegen kostprijs in de balans wordt verwerkt, wordt ook het derivaat tegen kostprijs gewaardeerd. Hierbij wordt rekening gehouden met direct toerekenbare transactie kosten.
- Indien gekozen voor verwerking van waardeverandering via de winst- en verliesrekening, dan de transactiekosten in de eerste periode van waardering via de winst- en verliesrekening verwerken.
- Indien gekozen voor verwerking van waardeverandering via het eigen vermogen, dan dient het verwerkt te worden in de eerste waardering.
- Zolang de afgedekte post in de kostprijs-hedge nog niet in de balans verwerkt wordt, wordt het hedge-instrument niet geherwaardeerd.

8 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

8.1. Immateriële vaste activa

Activering van immateriële vaste activa vindt plaats wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen van het actief toekomen aan PWN en de kosten betrouwbaar vast te stellen zijn.

De aangeschafte immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de lineaire afschrijvingen. Onder kostprijs wordt verstaan de verkrijgingsprijs, hetzij de vervaardigingsprijs. De afschrijving op de overige immateriële vaste activa vindt plaats volgens het lineaire systeem en is gebaseerd op bedrijfseconomisch verantwoord geachte gebruiksduren. De waarde wordt minstens eenmaal per jaar beoordeeld, en waar nodig wordt een bijzondere waardevermindering doorgevoerd.

Om vast te stellen of er voor een immaterieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar paragraaf 8.2.2 'Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa'.

8.1.1. Kosten van ontwikkeling

De kosten van ontwikkeling worden geactiveerd indien voldaan is aan de daaraan gestelde voorwaarden ter zake van de technische, commerciële en financiële haalbaarheid. Ter hoogte van de balanswaarde wordt een wettelijke reserve aangehouden.

De afschrijving van de geactiveerde ontwikkelingskosten vangt aan zodra de commerciële productie is gestart en vindt plaats over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Onderzoekskosten worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

8.2. Materiële vaste activa

PWN waardeert de bedrijfsgebouwen en terreinen tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. De afschrijving op de overige materiële vaste activa vindt plaats volgens het lineaire systeem en is gebaseerd op bedrijfseconomisch verantwoord geachte gebruiksduren. Over terreinen en gronden vindt geen afschrijving plaats.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen. De verkrijgingsprijs betreft de inkoopprijs plus toegerekende financieringskosten tijdens de bouwperiode. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Ontvangen bijdragen voor investeringen worden apart gepresenteerd in de jaarrekening om de waarde van het actief en de ontvangen bijdrage inzichtelijk te houden.

8.2.1. Groot onderhoud

Activering van groot onderhoud vindt plaats wanneer met het onderhoud de levensduur van het actief wordt verlengd en/of de waarde van het actief wordt verhoogd. Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd. De kosten van het onderhoud waarbij de levensduur van het actief niet verlengd en/of de waarde van het actief niet verhoogd wordt, worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

8.2.2. Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa

De verwerking van bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa is identiek aan de verwerking ervan voor immateriële vaste activa.

PWN beoordeelt tenminste eenmaal per jaar, op iedere balansdatum, of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig is. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Wanneer het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de winst- en verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst. Als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. De in aftrek te brengen kosten bij het bepalen van de opbrengstwaarde zijn gebaseerd op de geschatte kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de verkoop en nodig zijn om de verkoop te realiseren.

8 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Indien sprake is van een indicatie voor een bijzonder waardevermindering, zal de bedrijfswaarde worden bepaald. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief/de kasstroom genererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd van 2,30% (2022: 2,44%). De disconteringsvoet geeft geen risico's weer waarmee in de toekomstige kasstromen al rekening is gehouden. Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord. Een bijzondere waardevermindering van goodwill wordt niet teruggenomen.

8.2.3. Activa in ontwikkeling

Kosten van lopende en nog uit te voeren projecten zijn als activa in ontwikkeling opgenomen. De activa in ontwikkeling wordt gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor eventuele niet terug te verdienen kosten.

8.2.4. Afschrijvingen

Afschrijvingen worden geboekt om de kosten van het actief te matchen met de periode waarin het actief economische voordelen voor PWN realiseert. De afschrijvingen geschieden tijdsevenredig op basis van de verwachte economische levensduur. De afschrijvingen vangen aan wanneer het actief gereed is voor het beoogd gebruik. Boekwinsten en -verliezen met betrekking tot materiële en immateriële vaste activa zijn inbegrepen onder de afschrijvingen.

8.2.5. Bijdragen derden

Wanneer het project gereed gemeld wordt, worden de opbrengsten (de bijdrage derden) apart geactiveerd in de bijdragen derden categorie en afgeschreven over dezelfde termijn. De vrijval van de opbrengsten loopt hiermee gelijk aan de afschrijvingstermijn van het betreffende actief.

8.3. Financiële vaste activa

8.3.1. Deelnemingen

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Wanneer meer dan 20% van de stemrechten uitgebracht kan worden wordt, tenzij anders vermeld, ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening. Voor deelnemingen waarvan onvoldoende informatie beschikbaar is voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt er uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming tezamen met de duurzame belangen in de deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover PWN in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Alle duurzame belangen in de deelneming worden gewaardeerd op nul.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie vermeerderd met eventuele kosten die direct toerekenbaar zijn aan het verkrijgen van de deelneming. Voor de vervolgwaaarding worden de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening, uitgaande van de waarde bij eerste waardering.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering vindt waardering plaats tegen de realiseerbare waarde. De afwaardering vindt dan plaats ten laste van de winst- en verliesrekening.

8.3.2. Vorderingen op deelnemingen

De onder financiële vaste activa opgenomen vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde, gewoonlijk de nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

8.3.3. Overige participaties

Deze participaties worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden participaties gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de geamortiseerde kostprijs en direct verantwoord in de winst- en verliesrekening.

8 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

8.3.4. Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten verstrekte leningen en overige vorderingen. Deze vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er bij de verstrekking van leningen sprake is van disagio of agio, wordt dit gedurende de looptijd ten gunste respectievelijk ten laste van het resultaat gebracht als onderdeel van de effectieve rente. Ook transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering en als onderdeel van de effectieve rente ten laste van het resultaat gebracht. Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de winst- en verliesrekening.

8.3.5. Bijzondere waardeverminderingen van financiële vaste activa

PWN beoordeelt voor financiële instrumenten op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt PWN de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst- en verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Bij een investering in eigen-vermogensinstrumenten gewaardeerd tegen kostprijs, wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het financiële actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de actuele vermogenskostenvoet voor een soortgelijk financieel actief. Het bijzondere-waardeverminderingsverlies wordt slechts teruggenomen indien er aanwijzingen zijn dat een in voorgaande jaren in de jaarrekening verwerkt verlies als gevolg van waardevermindering niet meer aanwezig is of veranderd is.

8.4. Voorraden

De voorraden gereed product worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, onder toepassing van de gewogen gemiddelde prijzen, of lagere opbrengstwaarde. De verkrijgings- of vervaardigingsprijs bestaat uit alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging alsmede de gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen.

De lagere opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

8.5. Onderhanden projecten

Onderhanden projecten zijn projecten die worden uitgevoerd in opdracht van een derde met een looptijd van meerdere jaren. De onderhanden projecten worden gewaardeerd tegen de per project gerealiseerde projectopbrengsten verminderd met een eventuele voorziening voor verwachte verliezen en de gedeclareerde termijnen. De projectopbrengsten en -kosten uit hoofde van de onderhanden projecten worden als netto-omzet en kosten in de winst- en verliesrekening verwerkt, naar rato van de verrichte prestatie.

8.6. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. De vorderingen hebben een looptijd van korter dan 1 jaar, tenzij anders vermeld.

8 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

8.7. Liquide middelen

Onder liquide middelen worden verstaan kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen, wissels en cheques die worden opgenomen tegen nominale waarde. Deposito's worden onder liquide middelen opgenomen indien zij in feite — zij het eventueel met opoffering van rentebaten — ter onmiddellijke beschikking staan. Liquide middelen die (naar verwachting) langer dan twaalf maanden niet ter beschikking staan van PWN, worden als financiële vaste activa gerubriceerd.

8.8. Eigen vermogen – wettelijke reserve

De wettelijke reserves worden aangehouden voor geactiveerde immateriële vaste activa en voor deelnemingen gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Voor deelnemingen gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde wordt een wettelijke reserve gevormd voor het aandeel in het positieve resultaat uit deelnemingen en de rechtstreekse vermogensvermeerderingen, niet begrepen de vermogensmutaties voortvloeiend uit de relatie met aandeelhouders, zoals agiostortingen, sinds de eerste waardering. Dit indien en voor zover de deelnemende rechtspersoon niet zonder beperkingen uitkeringen van het uitkeerbare eigen vermogen kan bewerkstelligen. Dividenduitkeringen zorgen voor een verlaging van de wettelijke reserve deelnemingen.

8.9. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de

verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde. Wanneer het de verwachting is dat de uitstroom van middelen niet binnen één jaar zal plaatsvinden zal, conform RJ, de verplichting verdisconteerd worden. Als verdisconteringsvoet gebruikt PWN de bouwrente, welke jaarlijks opnieuw berekend wordt. Voor boekjaar 2023 is er een verdisconteringsvoet toegepast van 2,30% (2022: 2,44%).

8.9.1. Pensioenen en pensioenvoorziening

Op de pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden pensioenpremies betaald door PWN aan het bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenen zijn gebaseerd op een middelloonregeling. Er zijn geen andere verplichtingen dan de te betalen pensioenpremies.

De voorziening uitkeringen aan post-actieven wordt gedeeltelijk berekend tegen de contante waarde van de toekomstige betalingsverplichtingen, waarbij rekening is gehouden met de verwachte salarisstijgingen. Voor het subonderdeel WW en WGA verplichtingen wordt de voorziening nominaal bepaald aan de hand van de ontvangen beschikkingen. PWN heeft ervoor gekozen deze risico's zelf te dragen.

De pensioenregeling wordt gefinancierd door afdrachten aan het pensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. De aan de pensioenuitvoerder te betalen premie wordt als personeelskosten in de winst- en verliesrekening verwerkt. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt

of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of, en zo ja welke verplichtingen, naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor PWN en worden in de balans opgenomen in een voorziening.

Een pensioenvordering wordt in de balans opgenomen wanneer PWN beschikkingsmacht heeft over de pensioenvordering. Wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen, die de pensioenvordering in zich bergt, zullen toekomen aan PWN en wanneer de pensioenvordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Ultimo 2023 waren er bij PWN geen pensioenvorderingen en -verplichtingen, naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. De waardering van de verplichting is de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om deze per balansdatum af te wikkelen. Als het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, wordt de verplichting gewaardeerd tegen de contante waarde. Toevoegingen aan en vrijval van de verplichtingen komen ten laste, respectievelijk ten gunste van de winst- en verliesrekening.

8 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

8.9.2. Latente belastingvoorziening

Latente belastingvoorziening wordt opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvoorziening geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het boekjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden, voor zover deze al bij wet zijn vastgesteld.

Latente belastingen worden verantwoord voor tijdelijke verschillen inzake groepsmaatschappijen, deelnemingen en joint ventures, tenzij PWN in staat is het tijdstip van afloop van het tijdelijke verschil te bepalen en het niet waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de voorzienbare toekomst zal aflopen. Belastinglatenties worden gewaardeerd op nominale waarde.

8.10. Langlopende schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio (aflossingen) en onder aftrek van transactiekosten.

Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de winst- en verliesrekening als interestlast verwerkt.

8.11. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden zijn verplichtingen met een (resterende) looptijd van maximaal 12 maanden.

De kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na de eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio en disagio en onder aftrek van transactiekosten. De reële waarde benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan. Kortlopende schulden worden tegen nominale waarde in de balans opgenomen.

8.12. Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen;
- het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

9 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

9.1. Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten over het jaar. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

9.2. Netto-omzet

De netto-omzet wordt gevormd door de opbrengsten uit de levering van drinkwater in het voorzieningsgebied van PWN. Op de netto-omzet zijn de wijzigingen in de RJ hoofdstuk 270 'De winst- en verliesrekening' en hoofdstuk 221 'Onderhanden projecten' van toepassing. De levering van drinkwater geschiedt uit hoofde van een overeenkomst tussen PWN en de eindgebruiker. Een overeenkomst tot levering gaat in op de dag waarop de eindgebruiker voor het eerst drinkwater van PWN gebruikt en/of de beschikking heeft over een aansluiting. Er is geen sprake van niet-terugbetaalbare of variabele vergoedingen en belangrijke financieringscomponenten.

Voor de levering van drinkwater wordt jaarlijks een bedrag (vastrecht) in rekening gebracht voor de aansluiting op het waterleidingnetwerk en de watermeter. Het vastrecht wordt betaald ongeacht het waterverbruik door de eindgebruiker. Daarnaast wordt het drinkwaterverbruik afgerekend. Het drinkwaterverbruik wordt gefactureerd op basis van de tarieven voor drinkwaterverbruik en het geregistreerde waterverbruik. Voor de netto-omzet is geen sprake van geactiveerde kosten voor het verkrijgen van een contract.

Onder de netto-omzet wordt verantwoord het gefactureerde vastrecht en het gefactureerde waterverbruik met betrekking tot het verslagjaar tot aan de laatste opnamedatum van de individuele watermeters, evenals de raming van het nog te factureren vastrecht en het verbruik over de periode vanaf de laatste opnamedatum van deze meters tot en met het einde van het verslagjaar.

De raming van het watergebruik is op basis van de waterproductie van PWN in een boekjaar in aftrek van het geschatte deel wat niet in rekening wordt gebracht, de zogenaamde NIRG. Dit is het deel water dat niet wordt gefactureerd, zoals lekverliezen, spuien en ander water wat niet achter een watermeter zit. PWN hanteert een schatting van het NIRG-percentage op basis van waterverbruik en facturatie gegevens van de afgelopen vijf jaar gerelateerd aan de productietrend (de trend-NIRG methodiek), om zo een consistente lijn in de schatting te hanteren. De afwijkingen op de schattingen worden in het opvolgende verslagjaar verantwoord.

9.3. Overige bedrijfsopbrengsten

Onder overige bedrijfsopbrengsten worden verantwoord de opbrengsten vanuit de door de Provincie Noord-Holland in beheer gegeven duinterreinen en andere provinciale natuur- en recreatieterreinen, de opbrengsten van de Kennemer Duincampings, de verkoop van activa, overige opbrengsten van nevenactiviteiten en het doorbelasten van geleverde diensten. De overeenkomsten voor de verschillende overige opbrengstenstromen bevatten een enkele prestatieverplichting met bijbehorende transactieprijs. Daarnaast is er geen sprake van niet-terugbetaalbare of variabele vergoedingen en belangrijke financieringscomponenten.

Omdat de omvang van de verschillende overige opbrengstenstromen beperkt is in verhouding tot de netto-omzet, zijn niet per opbrengstenstroom de belangrijke prestatieverplichtingen en de methode van toerekening van de opbrengst per prestatieverplichting toegelicht.

9.4. Kostprijs van de omzet

De kostprijs van de omzet bestaat uit personeelskosten, externe kosten, inkoop water, afschrijvingslasten en rentekosten. Inkoop water bestaat zowel uit het deel water vanuit de WRK, wat verder in ons zuiveringsproces wordt ingebracht, als het drinkwater wat we inkopen vanuit Waternet. De kostprijs van de omzet is de basis voor de drinkwatertarieven en worden daarmee jaarlijks conform de drinkwaterwet geactualiseerd.

9.5. Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

9.6. Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf

Onder de geactiveerde productie voor het eigen bedrijf worden de interne loonkosten (uren x tarief) opgenomen. Deze kosten dienen ter vervaardiging van de immateriële en de materiële vaste activa. De geactiveerde kosten worden in mindering gebracht op de personeelskosten.

9.7. Overige kosten

Dit betreffen de kosten die PWN maakt ten behoeve van haar exploitatie. Deze worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

9 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

9.8. Subsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst- en-verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen. Indien PWN de subsidie vooruit ontvangt, wordt deze gepresenteerd op de balans als vooruit ontvangen subsidie. Ontvangen bijdragen met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de winst- en verliesrekening.

9.9. Afschrijvingskosten

De afschrijvingen geschieden tijdsevenredig op basis van de verwachte economische levensduur. De afschrijvingen vangen aan wanneer het actief gereed is gekomen voor het beoogd gebruik. Boekwinsten en -verliezen met betrekking tot materiële en immateriële vaste activa zijn inbegrepen onder de afschrijvingen. De van derden ontvangen bijdragen worden geamortiseerd overeenkomstig de afschrijvingstermijn van de activa, waarop de ontvangen bijdragen betrekking op hebben.

9.10. Financiële baten en lasten

Onder de financiële baten en lasten worden de opbrengsten en kosten opgenomen uit hoofde van de liquide middelen, langlopende schulden en kortlopende schulden (geldleningen). Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten, indien van toepassing, wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen. De rente wordt toegerekend naar rato van de resterende hoofdsom in de juiste verslagperioden. Periodieke rentelasten, en daarmee vergelijkbare kosten, komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd zijn.

9.11. Koersverschillen

Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling of omrekening van monetaire posten worden in de winst- en verliesrekening verwerkt in de periode dat zij zich voordoen, tenzij hedge accounting wordt toegepast.

9.12. Activeren van rentelasten

Rentelasten worden geactiveerd gedurende de periode van vervaardiging van een actief, indien het een aanmerkelijke hoeveelheid tijd (minimaal één jaar) vergt om het actief bruikbaar te maken. De te activeren rente wordt berekend op basis van de gewogen rentevoet (bouwrente) van leningen die niet specifiek aan de vervaardiging van het actief zijn toe te rekenen, in verhouding tot de uitgaven en periode van vervaardiging.

9.13. Resultaat deelnemingen

Het resultaat deelnemingen bestaat uit de resultaten van het boekjaar van de in de balans weergegeven deelnemingen. Tevens worden de verkoopresultaten van deelnemingen, welke gedurende het boekjaar verkocht zijn, gepresenteerd onder resultaat deelnemingen.

9.14. Dividenden

Dividenden van de niet op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen en effecten worden verantwoord zodra het recht hierop is verkregen.

9.15. Belastingen

De belasting over het resultaat wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst- en verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren (voor zover niet opgenomen in de latente belastingvorderingen) en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-aftrekbare kosten. Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingsschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief.

10 GRONDSLAGEN VOOR HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen op geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond.

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn opgenomen de investeringen waarvoor in het boekjaar stelposten op basis van projectvoortgang zijn geboekt en waarvoor facturen zijn ontvangen. De onder de financieringsactiviteiten opgenomen ontvangsten en betalingen betreffen de daadwerkelijk in het boekjaar ontvangen bedragen met betrekking tot nieuwe leningen en de in het boekjaar betaalde aflossingen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten. De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De geldmiddelen die in de verworven groepsmaatschappij aanwezig zijn, zijn op de aankoopprijs in mindering gebracht. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De waarde van de gerelateerde activa en leaseverplichting zijn in de toelichting van balansposten verantwoord.

De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasingcontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

11 FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN RISICOBEBEERSING

Voor de opgenomen doelstellingen en het uitgevoerde beleid door PWN inzake risicobeheer wordt verwezen naar het bestuursverslag. Er wordt aandacht besteed aan het afdekken van risico's verbonden aan alle belangrijke soorten voorgenomen transacties en aan de door PWN gelopen rente-, prijs-, krediet-, liquiditeits-, debiteuren- en prijsrisico's (artikel 2:391 lid3 BW).

11.1. Renterisico

PWN sluit voornamelijk leningen af met een vast rentepercentage, maar heeft een enkele lening met een variabel rentepercentage. Voor schulden met variabele renteaftspraken loopt PWN een risico ten aanzien van toekomstige kasstromen. Om dit risico te mitigeren heeft PWN in het verleden renteswaps afgesloten, waarvan er nog één loopt, zodat de vennootschap per saldo een vaste rente betaalt. Deze instrumenten worden niet speculatief gebruikt.

De marktwaarde van de financiële instrumenten is bepaald aan de hand van de waarde in het economische verkeer. Het betreft het bedrag dat PWN zou ontvangen of betalen wanneer de contracten beëindigd zouden worden.

11.2. Kredietrisico

PWN heeft geen significante kredietrisico's. De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben. Banken waarmee derivaten zijn en worden afgesloten hebben tenminste een A-rating. PWN heeft vorderingen verstrekt aan verbonden partijen en maatschappijen waarin wordt deelgenomen. Vorderingen die niet tijdig worden betaald door verbonden partijen en maatschappijen waarin wordt deelgenomen, zijn voorzien.

11.3. Liquiditeitsrisico

PWN stuurt onder andere op de in convenanten opgenomen ratio's, welke overeengekomen zijn met de financiers van PWN. Hiermee blijft PWN toegang houden tot de vermogensmarkt. Per tertiaal wordt er een liquiditeitsplanning van 12 maanden vooruit aangehouden waarbij eventuele risico's worden gemitigeerd. De liquiditeitsplanning wordt besproken in de treasury commissie. Operationeel wordt de liquiditeitsplanning wekelijks beoordeeld. Daarnaast kan PWN gebruik maken van een rekening-courant faciliteit bij haar huisbank en kasgeldleningen bij financiers.

PWN loopt geen liquiditeitsrisico meer uit hoofde van haar derivatenportefeuille. PWN heeft in 2019 de derivaten met breakmomenten laten doorzakken naar reguliere langlopende leningen en daarmee is het risico van vroegtijdige beëindiging door de tegenpartij niet meer aanwezig. In 2020 heeft de eerste doorzak plaatsgevonden. In 2022 hebben twee doorzakmomenten plaatsgevonden. Het laatste doorzakmoment heeft plaatsgevonden in 2023.

11.4. Debiteurenrisico

PWN loopt een debiteurenrisico op de openstaande vorderingen. Hiervoor heeft PWN een voorziening getroffen. De voorziening voor dubieuze debiteuren wordt opgesteld met behulp van historische data van de rendementscijfers van de betreffende fase waarin een vordering zich bevindt. Tevens neemt PWN externe factoren als het verwachte aantal faillissementen in de regio en inflatie mee bij het bepalen van de voorziening voor dubieuze debiteuren. Voor een toelichting op de debiteurenstand ultimo 2023 wordt verwezen naar paragraaf 12.4.2 in dit jaarverslag.

11.5. Prijsrisico

PWN loopt een prijsrisico over de aangehouden voorraden. Continuïteit van de organisatie en de wettelijke taak van het leveren van veilig drinkwater heeft echter de prioriteit. Door team inkoop wordt scherp onderhandeld. Het risico dat voorraad afgewaardeerd moet worden door prijsdaling is op moment van schrijven niet aanwezig.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.1. Immateriële vaste activa

	Kosten van ontwikkeling	Kosten van ontwikkeling in uitvoering	Totaal
bedragen x € 1.000			
Aanschafwaarde per 1 januari 2023	10.293	2.334	12.627
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2023	(6.731)	-	(6.731)
Boekwaarde per 1 januari 2023	3.562	2.334	5.896
Investeringen	-	9.538	9.538
Gereedmeldingen	6.380	(6.380)	-
Afschrijvingen	(1.592)	-	(1.592)
Boekwaarde per 31 december 2023	8.350	5.492	13.842
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2023	(8.323)	-	(8.323)
Aanschafwaarde per 31 december 2023	16.673	5.492	22.165

De immateriële vaste activa zijn intern gegenereerd en betreffen ontwikkelkosten voor software gerelateerde projecten. In 2023 is voor € 9,5 miljoen geïnvesteerd, waarvan de grootste investeringen gerelateerd zijn aan de migratie van het ERP-systeem SAP. Deze investeringen bestaan uit interne kosten van werknemers die zich inzetten voor het realiseren van deze projecten en uit externe directe kosten. De investeringen gerelateerd aan de migratie van SAP worden in 10 jaar afgeschreven. Ter hoogte van de interne gegenereerde activa is een wettelijke reserve gevormd. Aanloopkosten, opleidingskosten en onderhoudskosten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord. In 2023 heeft er geen significante waardevermindering plaatsgevonden.

De gebruiksduur van de aanwezige immateriële vaste activa, op SAP na, is vastgesteld op 5 jaar. PWN beoordeelt tenminste eenmaal per jaar, op balansdatum, of er aanwijzingen zijn om de economische levensduur van een actief te heroverwegen en waar nodig te corrigeren.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.2. Materiële vaste activa

bedragen x € 1.000	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Machines en installaties	Leidingen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Bijdragen derden	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
Aanschafwaarde per 1 januari 2023	280.811	417.064	1.021.090	94.538	(136.919)	78.502	1.755.086
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2023	(171.458)	(329.249)	(455.240)	(86.617)	12.090	-	(1.030.474)
Boekwaarde per 1 januari 2023	109.353	87.815	565.849	7.922	(124.829)	78.502	724.612
Investeringen	2.349	-	-	350	(8.093)	91.973	86.579
Gereedmeldingen	13.270	17.671	55.844	2.678	-	(89.463)	-
Desinvesteringen aanschafwaarde	1.277	(2.450)	(670)	(8)	144	(1.787)	(3.494)
Desinvesteringen cum. afschrijving	(1.405)	2.226	352	-	(144)	-	1.029
Afschrijvingen	(10.611)	(16.182)	(18.211)	(2.678)	4.317	-	(43.365)
Boekwaarde per 31 december 2023	114.233	89.080	603.164	8.264	(128.605)	79.225	765.361
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2023	(183.474)	(343.205)	(473.099)	(89.295)	16.263	-	(1.072.810)
Aanschafwaarde per 31 december 2023	297.707	432.285	1.076.264	97.558	(144.868)	79.225	1.838.171

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

De totale investeringsuitgaven in materiële vaste activa (MVA) zijn € 86,6 miljoen (2022: € 62,7 miljoen). De investeringen in 2023 hebben onder andere te maken met de renovatie van het koolfiltergebouw, vervanging van de transportleiding A.C. de Graafweg en de aankoop van zonnepanelen. In 2023 is een besluit genomen om de levensduur van bepaalde activa te verkorten, wat resulteert in een wijziging van de afschrijvingstermijn. De impact van deze wijziging op 2023 ten opzichte van 2022 bedraagt circa € 1 miljoen.

De desinvestering, onder de categorie Bedrijfsgebouwen en terreinen, betreft voornamelijk de herinvestering van Pompstation Huizen uit 2022. Dit was administratief niet goed verwerkt, waardoor in 2023 een administratieve correctie ten behoeve van een juiste presentatie heeft moeten plaatsvinden, zonder dat dit impact heeft op de boekwaarde van de bedrijfsgebouwen. Daarnaast hebben er desinvesteringen plaatsgevonden bij de Kennemer Duincampings door het eerder buiten gebruik stellen van materiële vaste activa.

De actuele waarde van de gebouwen is in 2023 gebaseerd op de verzekeringswaarde waarvoor in 2022 en 2023 taxaties zijn uitgevoerd, resulterend in een herbouwwaarde van de gebouwen ten bedrage van € 295 miljoen. Dit is passend binnen de cumulatieve aanschafwaarde terreinen en gebouwen van € 298 miljoen, aangezien de herbouwwaarde alleen uitgaat van de gebouwen.

Materiële vaste activa in uitvoering betreffen projecten die nog niet gereed zijn voor het beoogde gebruik en derhalve niet geactiveerd zijn. Na gereedmelding zullen de betreffende actieven onder de juiste activa categorie worden geactiveerd en zal afschrijving plaatvinden.

In 2023 hebben er desinvesteringen plaatsgevonden van in totaal € 3,5 miljoen. Deze desinvesteringen bestaan enerzijds uit een bijzondere waardevermindering van € 1,8 miljoen in de materiële vaste activa in uitvoering. Deze kosten zijn ontstaan uit investeringsprojecten die uiteindelijk niet zijn doorgegaan of achteraf zijn geherclassificeerd als onderhoudskosten in de winst- en verliesrekening. Daarnaast hebben er in 2023 desinvesteringen plaatsgevonden van € 1,7 miljoen op de overige activa, die of buiten gebruik zijn gesteld (machines en installaties, leidingen, andere vaste bedrijfsmiddelen) of administratief niet juist zijn verwerkt in 2022 (bedrijfsgebouwen en terreinen en bijdragen derden).

Aan de materiële vaste activa in uitvoering wordt bouwrente 2,30% (2022: 2,44%) toegerekend. Deze bouwrente bedroeg in 2023 € 0,7 miljoen (2022: € 0,6 miljoen).

Voor de balanswaardering zijn de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

Categorie		Aantal jaren
Bedrijfsgebouwen en terreinen	Bedrijfsgebouwen	5 t/m 40
	Gebouwen pompstations	30
	Terreinen	0
Machines en installaties	Machines en installaties	5 t/m 25
	Leidingen	Leidingnet distributieleidingen en transportleidingen
Leidingen	Leidingnet aansluitleidingen	40
	Watermeters	4 t/m 20
	Andere bedrijfsmiddelen	Inventaris

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.3. Financiële vaste activa

12.3.1. Overige deelnemingen en participaties

De mutaties in de boekwaarde, van deelnemingen en participaties gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde, betreffen het resultaat boekjaar voor het deel waarvoor PWN aandelen houdt. Daarnaast heeft in 2023 een vrijval aan de wettelijke reserve deelnemingen plaatsgevonden van € 155K vanuit de resultaten van de deelnemingen en participaties die reeds bekend zijn.

Resultaat deelnemingen bestaat uit een positief resultaat van € 5K uit overige deelnemingen en participaties. In de winst- en verliesrekening is het resultaat deelnemingen € 647K hoger, namelijk € 652K. Dit is het gevolg een gedeeltelijke vrijval van een voorziening die PWN in 2022 heeft gevormd na de verkoop van PWNT en een gedeeltelijke vrijval van de voorziening voor Millennium Development Goals activiteiten (MDG) voor een bevestigd te ontvangen bedrag van een geheel voorziene vordering op een overige participatie, bedoeld voor deze MDG activiteiten. Daarnaast is een andere vordering op een overige participatie geheel afgeboekt tegenover deze voorziening (daarmee resultaatneutraal), waardoor het restant van de vordering voor MDG activiteiten € 135K betreft.

Financiële vaste activa

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Overige deelnemingen en participaties	6.322	5.108
Vorderingen op overige deelnemingen en participaties	139	47
Overige financiële vaste activa	899	899
Financiële vaste activa	7.360	6.054

bedragen x € 1.000	Overige participaties	Vorderingen op deelnemingen	Overige financiële vaste activa	Totaal
Boekwaarde per 1-1-2023	5.108	47	899	6.054
Investerings	1.384	-	-	1.384
Ontvangen dividend	(175)	-	-	(175)
Aflossingen leningen	-	(41)	-	(41)
Correctie leningen	-	(2)	-	(2)
Mutatie voorziening	-	135	-	135
Resultaat deelnemingen	5	-	-	5
Boekwaarde per 31-12-2023	6.322	139	899	7.360

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Totaal deelnemingen en participaties

bedragen x € 1.000	31-12-2023	Mutaties	31-12-2022
Overige deelnemingen			
Gewaardeerd tegen kostprijs:			
KWH water B.V. te Nieuwegein (8,25%)	533	-	533
AquaMinerals B.V. te Nieuwegein (5,2%)	38	-	38
Gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde:			
Het Waterlaboratorium N.V. te Haarlem (30%)	2.099	(237)	2.336
Aquavirunga te Rwanda (51%)	292	31	261
Société d'Exploitation des Ouvrages Hydrauliques (SEOH), te Thiés (20%)	135	36	99
NH-Water B.V. te Velsbroek (50%)	50	-	50
N.V. WRK te Velsbroek (50%)	3.175	1.384	1.791
Totaal overige deelnemingen	6.322	1.214	5.108
Vorderingen op deelnemingen			
Leningen Waterfund Holland B.V.	135	135	-
Lening AquaMinerals B.V. (voorheen Reststoffenuie B.V.)	-	(2)	2
Lening SEOH	4	(41)	45
Totaal vorderingen op deelnemingen	139	92	47
Overige financiële vaste activa	899	-	899
Totaal deelnemingen en participaties	7.360	1.306	6.054

12.3.2. Vorderingen op deelnemingen en overige vorderingen

De vorderingen hebben een looptijd langer dan 1 jaar. De vorderingen met een looptijd korter dan 1 jaar worden verantwoord onder de vlottende activa. Omtrent de uitgegeven leningen zijn geen zekerheden verkregen. Voor de door derden aan de WRK verstrekte leningen zijn garanties afgegeven. Deze zijn opgenomen in de niet uit de balans blijvende verplichtingen. Voor vorderingen op entiteiten met geringe verwachte cashflows heeft PWN een voorziening gevormd.

SEOH is in 2020 gestart met de aflossing van de lening O/G van PWN. De jaarlijkse aflossing betreft € 45K. Ultimo 2023 staat nog een saldo open van € 49K waarvan € 4K langlopend en € 45K kortlopend.

Per 1 september 2022 is NH-Water B.V. opgericht. Dit betreft een joint venture (50%) samen met Evides Industrie Water B.V. PWN heeft in 2023 een kapitaalstorting gedaan van € 50K.

12.3.3. Overige financiële vaste activa

Bij de verkoop van PWNT in 2022 is contractueel bepaald voor welke onderdelen PWN in de nabije toekomst garant dient te staan. Het betreft een garantstelling voor maximaal € 2,2 miljoen. Hiervan is € 0,9 miljoen niet ter vrije beschikking van PWN. Wanneer er door PWNT geen gebruik gemaakt is van de afgegeven garantstelling, kan PWN in 2025 weer vrij beschikken over deze gelden.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

VERVOLG	31-12-2023	Mutaties	31-12-2022
Overige vorderingen			
Vorderingen op deelnemingen uit hoofde van MDG activiteiten	135	(245)	380
Vorderingen op niet deelnemingen uit hoofde van MDG activiteiten	-	(536)	536
Voorziening voor oninbaarheid	-	916	(916)
	135	135	-

12.4. Vlottende activa

12.4.1. Voorraden

De voorraden bestaan met name uit materialen, zoals leidingen, keerkleppen en watermeters.

12.4.2. Debiteuren

De waterdebiteuren zijn toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar als gevolg van de stijging van de drinkwatertarieven. Hierdoor is de gemiddelde drinkwaterfactuur voor onze klanten gestegen. De handelsdebiteuren zijn eveneens toegenomen ten opzichte van 2022. Dit heeft voornamelijk te maken met het moment van factureren.

De voorziening dubieuze debiteuren is toegenomen vanuit een herbeoordeling van de openstaande posten. In 2022 is PWN gaan samenwerken met een nieuwe incassopartner. Het afgelopen jaar zien we een verbeterd betaalgedrag van de waterdebiteuren. Wel zijn er relatief oude vorderingen uitgezet bij de nieuwe incassopartner, waardoor aanvullend een hogere voorziening is getroffen. De voorziening wordt initieel opgebouwd op basis van het historisch rendement van de incassofase waarin de vordering zich bevindt.

Voorraden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Voorraden	2.713	2.339

Debiteuren

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Waterdebiteuren	24.994	22.416
Handelsdebiteuren	1.696	1.103
Voorziening dubieuze debiteuren	(2.122)	(1.440)
Debiteuren	24.568	22.079

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.4.3. Vorderingen op groepsmaatschappijen en overige deelnemingen

De vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen betreffen investeringen die zijn uitgevoerd in opdracht van één van onze deelnemingen.

Vorderingen op groepsmaatschappijen en overige deelnemingen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	7.649	834
Vorderingen op groepsmaatschappijen en overige deelnemingen	7.649	834

Vorderingen en overlopende activa

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op personeel	18	46
Te vorderen belastingen, pensioenpremies en sociale premies	3.928	1.872
Lening U/G niet geconsolideerde deelnemingen	45	45
Overige vorderingen	11	6
Vorderingen	4.002	1.969
Vooruitbetaalde kosten	1.010	1.810
Nog te factureren drinkwatergelden	224	244
Amortisatie afgekochte derivaten	46.744	44.188
Overige overlopende activa	258	6.294
Overlopende activa	48.236	52.536

12.4.4. Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen hebben een looptijd korter dan één jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

De te vorderen belastingen bestaan met name uit te vorderen btw.

Lening u/g niet geconsolideerde deelnemingen betreft het kortlopende deel van de lening die Aquanet B.V. heeft verstrekt aan haar deelneming.

Onder de amortisatie afgekochte derivaten is de aanvulling van één lening naar de marktwaarde (€ 35,1 miljoen) opgenomen voor de doorzakconstructie die in 2023 heeft plaatsgevonden. Ten opzichte van 2022 betreft dit een effect van € 5 miljoen. Dit is zowel aan de activa zijde als aan de passiva zijde van de balans opgenomen vanwege presentatie-vereisten, zie hiervoor ook de toelichting bij Langlopende schulden in paragraaf 12.9. Het langlopende deel van de amortisatie afgekochte derivaten bedraagt € 47,3 miljoen en loopt tot 2058. De positie valt lineair over de looptijd van de doorzakleningen (20 en 30 jaar) vrij. In 2023 betreft de vrijval € 1,9 miljoen.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.5. Onderhanden projecten

Onderhanden projecten zijn projecten die PWN uitvoert in opdracht van derden, in dit geval de WRK, die een looptijd kennen van meerdere jaren. Aangezien PWN de kosten direct factureert aan de WRK is het totaalsaldo van de onderhanden projecten nihil per balansdatum.

Tussentijds vindt winstneming plaats in de winst- en verliesrekening. PWN rekent geen marge op de uitgevoerde werkzaamheden, de winstneming is derhalve nihil. De opbrengsten en kosten worden bruto weergegeven in de winst- en verliesrekening.

Onderhanden projecten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Onderhanden projecten beginstand	5.854	9.538
Opgeleverde projecten aan WRK	(2.287)	(10.766)
Toevoeging onderhanden projecten	11.155	7.082
Onderhanden projecten eindstand	14.722	5.854
Gedeclareerde termijnen cumulatief	(14.722)	(5.854)
Onderhanden projecten	-	-

12.6. Liquide middelen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	18.996	6.978

De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de organisatie, met uitzondering van een bedrag van € 2.856 als gevolg van een bankgarantie die wordt aangehouden gedurende de looptijd van de betreffende huurovereenkomst waarop dit betrekking heeft. Daarnaast heeft PWN bij haar huisbankier beschikking over een rekening-courant faciliteit ten bedrage van € 18 miljoen.

In paragraaf 12.10, de toelichting op kortlopende schulden, wordt er een nadere toelichting gegeven.

12.7. Eigen vermogen

Voor een specificatie en toelichting van het eigen vermogen wordt verwezen naar de vennootschappelijke balans per 31 december 2023.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.8. Voorzieningen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening uitkeringen post-actieven	2.168	1.711
Voorziening organisatieontwikkeling	83	-
Voorziening jubileumuitkeringen	165	221
Voorziening latente belastingverplichting	98	162
Overige voorzieningen	594	1.533
Voorzieningen	3.108	3.627

bedragen x € 1.000	31-12-2023	Dotatie	Vrijval	Onttrekkingen	31-12-2022
Voorziening uitkeringen post-actieven	2.168	964	(117)	(390)	1.711
Voorziening organisatieontwikkeling	83	83	-	-	-
Voorziening jubileumuitkeringen	165	4	-	(60)	221
Voorziening latente belastingverplichting	98	-	(64)	-	162
Overige voorzieningen	594	95	(951)	(83)	1.533
Voorzieningen	3.108	1.146	(1.132)	(533)	3.627

Onder de voorziening uitkeringen post-actieven is een reservering opgenomen voor (ex-)werknemers die in de WW of WGA terechtkomen. PWN is eigen risicodragers. Daarnaast is hierin opgenomen de CAO vastgelegde compensatie voor vervallen CAO-artikelen.

De voorziening organisatieontwikkeling is eind 2023 getroffen in verband met een aangekondigde reorganisatie op ons Klantcontactcenter. Gezien het verwachte kortlopende karakter van deze voorziening, is deze voorziening opgenomen tegen de nominale waarde.

De voorziening latente belastingverplichting is opgenomen tegen het van toepassing zijnde VPB tarief in 2023 van 25,8% (2022: 25,8%). De beginbalans van de voorziening latente belastingverplichting wijkt af van voorgaand jaar als gevolg van een herpresentatie van de post te betalen vennootschapsbelasting naar de post te vorderen belastingen. Overige voorzieningen bestaat uit voorzieningen voor onderhoudsverplichtingen, contractuele verplichtingen en een garantievoorziening die is getroffen na de verkoop van PWNT. Deze garantievoorziening komt voort uit contractuele afspraken die bij de verkoop zijn gemaakt, hiervan is in 2023 € 0,5 miljoen vrijgevallen. De overige voorziening is in 2023 aangevuld met een bedrag van € 0,1 miljoen.

De voorzieningen zijn contant gemaakt tegen de gehanteerde disconteringsvoet van 2,30% (2022: 2,44%).

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

12.9. Langlopende schulden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Langlopende schulden derden	403.299	353.795
Aflossingsverplichting in boekjaar	63.556	88.389
Boekwaarde per 1 januari	466.855	442.184
Nieuwe leningen	110.000	95.000
Aflossingen	(63.556)	(88.389)
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	(34.556)	(63.556)
Totaal mutaties	11.888	(56.945)
Totaal langlopende leningen (excl. kortlopend deel)	478.743	385.239
Totaal langlopende leningen (incl. kortlopend deel)	513.299	448.795
Langlopende schuldverplichting (mutatie doorzak)	2.556	18.060
Totaal langlopende verplichtingen (excl. kortlopend deel) per 31 december	481.299	403.299

De gemiddelde looptijd van de leningen is 15,43 jaar (2022: 14,90 jaar). De stijging heeft te maken met de in 2023 en 2022 nieuw aangetrokken financieringen. Het gemiddelde rentepercentage over de resterende looptijd van deze leningen bedraagt 2,93% (2022: 2,77%). Een bedrag van € 326,3 miljoen (2022: € 239,9 miljoen) heeft een resterende looptijd van meer dan 5 jaar. De marktwaarde van de langlopende schulden bedraagt € 506,9 miljoen (2022: € 433,6 miljoen). De langlopende schuldenpositie van in totaal € 481,3 miljoen wordt in onderstaande tabel uitgesplitst in de aflossingsverplichting over verschillende perioden en de waardering van de doorzak-leningen. Dit is verder toegelicht in paragraaf 12.9.2.

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Langlopende schulden

bedragen x € 1.000	2023	2022
Aflossingverplichtingen excl. waardering doorzak		
Aflossingverplichting korter dan 1 jaar	34.556	63.556
Aflossingverplichting tussen 1 en 5 jaar	108.222	119.222
Aflossingverplichting langer dan 5 jaar	326.333	239.889
Totaal aflossingsverplichting excl. waardering doorzak	469.111	422.667
Waardering doorzak	46.744	44.188
Totaal aflossingsverplichting en doorzak	515.855	466.855
Totaal langlopende aflossingsverplichting en doorzak (excl. kortlopend deel)	481.299	403.299

12.9.1. Negatieve pledge clause

PWN heeft in de contracten met de banken een negatieve pledge clause opgenomen. Hiermee verklaart PWN geen van haar activa te zullen bezwaren ten behoeve van derden zonder voorafgaande toestemming van de geldgever.

12.9.2. Derivaten

PWN heeft ultimo 2023 alleen renteswaps in haar derivatenportefeuille. PWN past kostprijs hedge-accounting toe ten aanzien van haar derivaten. PWN documenteert de relatie tussen het hedging-instrument en onderliggende afgedekte posities in een hedgetabel. In 2023 is er nog sprake van één hedge welke effectief is.

De marktwaarde van de derivaten positie van PWN bedraagt per 31 december 2023 € 1 miljoen negatief (2022: € 0,9 miljoen negatief). PWN heeft ten doel de derivaten zonder Mutual

Termination Clause (MTC) tot einde looptijd op een marktwaarde van nihil aan te houden. Voor de derivaten waarvoor een Mutual Termination Clause (MTC) aanwezig was, is in 2019 een traject ingezet en afgerond om een zogenaamde doorzakconstructie toe te passen. Dit houdt specifiek in dat op het moment dat de aan de payer swaps gekoppelde roll-over leningen aflopen, de payer swaps worden overgedragen aan de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) (doorzakconstructie). De roll-over leningen worden vervangen door een nieuwe lening met vaste rente voor een lange looptijd bij de NWB. De overdracht vindt plaats voordat een van de partijen de MTC in kunnen roepen. Hiermee loopt PWN niet langer het risico van het inroepen van deze MTC's.

In 2020 heeft de eerste van vier doorzakconstructies plaatsgevonden. In 2022 hebben er twee doorzakconstructies plaatsgevonden. De vierde, en laatste resterende

doorzakconstructie, is in 2023 geëffectueerd. De doorzak van deze leningen heeft geresulteerd in nieuwe leningen met lange looptijden en relatief hoge rente door verdiscontering variabele rente uit swap. In verband met RJ-richtlijnen dient de nieuwe niet-marktconforme lening opgenomen te worden tegen reële waarde en niet tegen nominale waarde en dient deze als langlopende schuldverplichting op de balans te worden verantwoord zoals zichtbaar in de post waardering doorzak in het overzicht langlopende schulden. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde wordt vervolgens ook opgenomen als corresponderende actiefpost, die onder de overige overlopende activa wordt gepresenteerd.

De waarde van deze extra langlopende schuldverplichting en overige overlopende activa vanwege het aangaan van niet-marktconforme leningen uit doorzakconstructies bedraagt per einde 2023 € 46,7 miljoen (2022: € 44,2 miljoen). De negatieve

12 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

waarde van de leningen wordt op de balans opgenomen als actief en passief en vallen gelijktijdig vrij ten laste van het resultaat, met een nihil resultaat effect.

12.9.3. Renteswaps

PWN past kostprijs-hedge accounting toe om het risico van veranderingen in de variabele rente die wordt betaald op de financieringen te mitigeren. De afgesloten, al lopende en toekomstige financieringen zijn aangemerkt als afgedekte posities. Alle renteswaps die PWN heeft afgesloten zijn als hedging instrument aangewezen, daar ze alle het hiervoor genoemde variabele renterisico afdekken. Per 31 december 2023 heeft PWN nog één payer swap (swap ter indekking rentestijging, waarbij we een vaste rente betalen en variabele rente ontvangen) met een totale hoofdsom van € 20 miljoen (2022: twee payer swaps, € 45 miljoen). De marktwaarde van de swap bedraagt per 31 december 2023 € 1 miljoen negatief (2022: € 0,9 miljoen negatief). De swap heeft een looptijd tot 2030. Er is geen Collateral Support Annex (CSA) afgesloten met de tegenpartij, zijnde ING. In een CSA komen partijen overeen om bij tussentijdse verschillen tussen oorspronkelijke en marktwaarde af te rekenen. Daarmee loopt PWN geen liquiditeitsrisico, zoals toegelicht in paragraaf 11.3 'Liquiditeitsrisico'.

12.10. Kortlopende schulden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Aflossingsverplichting langlopende schulden	34.556	63.556
Schulden aan kredietinstellingen	-	5.483
Voorschotten watergelden	19.115	18.759
Te betalen belastingen, pensioenpremies en sociale premies	5.095	5.611
Schulden aan leveranciers	22.705	20.541
Schulden aan maatschap. waarin wordt deelgenomen	1.345	1.888
Overlopende passiva	39.434	31.566
Kortlopende schulden	122.250	147.404

Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan.

De aflossingsverplichting op langlopende schulden in het komende boekjaar is afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar. In 2022 was de aflossingsverplichting relatief hoog vanwege de eindaflossingen en de zogenaamde doorzaklening. PWN houdt bij het aantrekken van nieuwe leningen rekening met het renterisico en faseert daarmee de eindaflossingen over de jaren, waarbij er in 2023 sprake was van één eindaflossing en een aantal jaarlijkse aflossingen vanuit de EIB tranches.

In 2023 is geen sprake van een schuld aan kredietinstellingen. In 2023 is in tegenstelling tot 2022 geen gebruik gemaakt van de rekening-courant faciliteit bij de bank.

De stijging van de voorschotten watergelden houdt verband met de timing van de voorschotten en eindafrekeningen van de drinkwaterklanten.

De te betalen belastingen bestaan met name uit de af te dragen Belasting op Leidingwater en de af te dragen loonheffing.

De schulden aan leveranciers zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Dit wordt veroorzaakt door de timing van de betalingen.

De overlopende passiva bestaan met name uit vooruit ontvangen bedragen, waar in de nabije toekomst een te leveren verplichting tegenover staat, en de voorziening verlofdagen.

12.11. Gebeurtenissen na balansdatum

In 2024 heeft zich een gebeurtenis na balansdatum voorgedaan. De Stichting Droogteschade Waterwinning (SDW) heeft meerdere drinkwaterondernemingen, waaronder PWN, in het eerste kwartaal van 2024 gedagvaard. SDW is hiermee een massa-schadeclaim procedure begonnen (een zogenaamde WAMCA-procedure). De hoogte van de claim is voor PWN vooralsnog onbekend en is vooralsnog niet betrouwbaar vast te stellen. Derhalve is geen voorziening gevormd uit hoofde van deze procedure.

13 NIET IN BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN

13.1. Financiële verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen, met een omvang van € 119,1 miljoen, zijn aangegaan uit hoofde van het onderhoud/beheer van installaties, investeringen en overige activiteiten.

Korter dan 1 jaar: € 57,2 miljoen.

Tussen 1 en 5 jaar: € 61,9 miljoen.

Langer dan 5 jaar: € 3,0 miljoen.

In bovenstaande verplichting is een meerjarige financiële verplichting begrepen voor de afname van drinkwater. De verwachte last voor de komende 5 jaar bedraagt per jaar circa € 1,9 miljoen. Daarnaast is een minimale afnameverplichting voor drinkwater opgenomen in de overeenkomst.

Ultimo 2023 zijn door de Kennemer Duincampings B.V. investeringsverplichtingen aangegaan voor een totaalbedrag van ongeveer € 1,5 miljoen. Van dit gehele bedrag is per balansdatum reeds € 0,4 miljoen in rekening gebracht. De resterende investeringsverplichting per balansdatum bedraagt derhalve nog € 1,1 miljoen.

De totale operationele leaseverplichting bedraagt € 2,3 miljoen,

met de volgende onderverdeling:

Korter dan 1 jaar: € 1,0 miljoen.

Tussen 1 en 5 jaar: € 1,3 miljoen.

Langer dan 5 jaar: € 0,0 miljoen.

Gedurende het verslagjaar is € 1,7 miljoen aan leasekosten in de winst- en verliesrekening verwerkt.

13.2. Fiscale eenheid

Binnen PWN is sprake van een fiscale eenheid voor de btw en de vennootschapsbelasting. PWN staat aan het hoofd hiervan. Naast PWN zijn de volgende vennootschappen in de fiscale eenheid btw en vennootschapsbelasting opgenomen:

- Aquanet B.V., te Velsbroek (100%)
- De Kennemer Duincampings B.V., te Velsbroek (100%)

De onderlinge verrekenings-systematiek voor de vennootschapsbelasting is dat de moeder afrekent met de dochter alsof deze zelfstandig belastingplichtig is. In 2022 en eerder was de onderlinge verrekening-systematiek dat de moeder afrekent op basis van het fiscale resultaat van de dochter met inachtneming van een toerekening van de voordelen van de fiscale eenheid aan de verschillende maatschappijen die daarvan deel uitmaken.

Naast een directe vpb-last is er een passieve belastinglatentie opgenomen bij PWN doordat de commercieel-fiscale verschillen waarop de latentie betrekking heeft aan haar toe te rekenen zijn.

Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en de met haar gevoegde dochterondernemingen ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

13.3. Garanties

PWN staat vanuit het in 2021 opgestelde en vastgestelde garantieraamwerk samen met de gemeente Amsterdam garant voor leningen aan financiers van de WRK. Dit betreffen uitgegeven leningen van financiers aan de WRK. Per 31 december 2023 zijn dit 15 garanties met een totale nominale waarde van € 144 miljoen. De WRK betaalt hiervoor een marktconforme vergoeding aan PWN en de gemeente Amsterdam.

Bij de verkoop van PWNT in 2022 is contractueel bepaald voor welke onderdelen PWN in de nabije toekomst garant dient te staan. Het betreft een garantiestelling voor € 2,2 miljoen. PWN kan niet vrij beschikken over een deel van deze gelden (€ 0,9 miljoen). Wanneer er door PWNT geen gebruik gemaakt is van de afgegeven garantstelling, kan PWN in 2025 weer vrij beschikken over deze gelden.

14 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

14.1. Drinkwateropbrengsten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2022
Afzet x 1.000 m ³	m ³	€	m ³	€
Drinkwateromzet	101.669	223.593	103.889	181.046
Lek- en meetverschillen	7.243		7.389	
Totaal	108.912	223.593	111.278	181.046
Vastrecht Brandkranen		1.370		1.222
Drinkwateropbrengsten	108.912	224.963	111.278	182.268

Ondanks lagere afzet in 2023, is de omzet toegenomen als gevolg van een tariefverhoging van gemiddeld 24,8% (2022: 2,2%). De dalende trend in de afzet van voorgaand jaar heeft ook in 2023 doorgezet. De aanhoudende hoge energieprijzen resulteren in bewuster watergebruik door onze klanten. Voor de drinkwateromzet 2023 wordt gerekend met een NIRG van 6,65% (2022: 6,64%).

De geschatte drinkwateromzet van 2022 is opnieuw beoordeeld op basis van de afgerekende wateromzet. De NIRG kan pas na het afsluiten van het volgende boekjaar worden vastgesteld omdat dan de meeste klanten een jaarafrekening hebben gehad. De NIRG 2022 is iets lager uitgekomen (6,63%) dan de NIRG waarmee is gerekend in de jaarrekening van 2022 (6,64%). Deze minimale afwijking is gecorrigeerd in de drinkwateromzet in de jaarrekening 2023.

14.2. Overige bedrijfsopbrengsten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Opbrengsten verblijfsrecreatie	18.169	16.347
Opbrengsten natuurbeheer	6.900	7.071
Doorberekende administratie- en inningskosten	291	203
Doorberekende werkzaamheden en diensten	22.768	15.245
Verkoop bedrijfsmiddelen	(106)	(20)
Garantieprovisie	1.384	1.356
Overige bedrijfsopbrengsten	49.406	40.202

De overige bedrijfsopbrengsten in 2023 zijn gestegen ten opzichte van 2022. De opbrengsten uit verblijfsrecreatie vertonen al enkele jaren op rij een stijging door een goede bezetting en tariefstijgingen. De Kennemer Duincampings hebben ook in 2023 een goed recreatieseizoen gehad.

De opbrengsten natuurbeheer bestaan voornamelijk uit opbrengsten inzake toegangskarten natuurgebieden, parkeergelden en ontvangen exploitatiesubsidies voor beheer, onderhoud en projecten van de natuurgebieden.

Met betrekking tot de doorberekende werkzaamheden en diensten is een presentatiewijziging van toepassing. PWN heeft de wijze van presentatie van de opbrengsten inzake investeringsprojecten voor derden herzien. Deze opbrengsten zijn apart gepresenteerd in deze jaarrekening en daarbij zijn ook de vergelijkende cijfers aangepast. Dit heeft tot gevolg dat de opbrengsten zijn gestegen met het bedrag van de doorberekende opbrengsten inzake investeringsprojecten voor derden. De doorberekende werkzaamheden en diensten bestaan voornamelijk uit opbrengsten voor aan WRK doorberekende werkzaamheden en diensten. Deze opbrengsten zijn gestegen ten opzichte van voorgaand jaar door meer en grotere projecten.

De garantieprovisie betreft de bereidstellingsprovisie voor de garantstelling die PWN aangaat voor externe financiering van de WRK.

14 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

14.3. Inkoop water

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Inkoop voorgezuiverd water	14.015	11.077
Inkoop drinkwater	13.862	11.785
Inkoop water	27.877	22.862

De kosten inkoop water zijn in 2023 gestegen ten opzichte van voorgaand jaar, als gevolg van gestegen inkooptarieven van voorgezuiverd water en drinkwater.

14.4. Kosten uitbesteed werk, materiaalkosten en overige externe kosten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Uitbesteed werk	66.457	53.465
Verbruik materialen	43.240	23.553
Overige externe kosten	13.870	13.490
Kosten uitbesteed werk, materiaalkosten en overige externe kosten	123.567	90.508

Met betrekking tot kosten uitbesteed werk is een presentatiewijziging van toepassing. PWN heeft de wijze van presentatie van de kosten inzake investeringsprojecten voor derden herzien. Deze kosten zijn apart gepresenteerd in deze jaarrekening en daarbij zijn ook de vergelijkende cijfers aangepast. Dit heeft tot gevolg dat de kosten zijn gestegen met het bedrag van de doorberekende kosten inzake investeringsprojecten voor derden.

Uitbesteed werk bestaat voornamelijk uit kosten inzake inhuur, automatisering, onderhoudskosten assets (procesinstallaties, terreinen en leidingwerk) en de gemaakte kosten voor WRK zoals doorbelast op basis van de dienstverleningsovereenkomst.

Onder verbruik materialen zijn grondstoffen, gas en elektra opgenomen. In 2023 heeft PWN wederom te maken gehad met sterk gestegen energieprijzen en grondstofprijzen waardoor de kosten verbruik materialen sterk gestegen zijn ten opzichte van voorgaand jaar.

Accountantsshonoraria

In 2023 zijn de volgende bedragen aan reeds betaalde accountantsshonoraria in de overige externe kosten opgenomen:

Ernst&Young Accountants LLP

bedragen x € 1.000	2023	2022
Controle van de jaarrekening	369	226
Andere controlewerkzaamheden	31	39
Andere, niet-controle diensten	43	28
Totaal accountantsshonoraria	443	293

14 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

14.5. Personeelskosten

Deze honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de vennootschap en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort. De kosten voor de accountantscontrole over boekjaar 2022 zijn voor een deel in rekening gebracht in 2023. De kosten voor de accountantscontrole zijn in 2023 toegenomen als gevolg van indexatie en meerwerk facturatie over 2022.

Vanwege geldende wet- en regelgeving omtrent waarborging van de onafhankelijkheid van de controlerend accountant, is het Ernst & Young Accountants LLP niet toegestaan adviserende dienstverlening te verstrekken.

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Salarissen	45.133	42.717
Pensioenlasten	5.281	5.551
Overige sociale lasten	5.343	5.108
Geactiveerde productie	(7.122)	(6.076)
Mutaties in de personeelsvoorzieningen	870	(361)
Mutaties in de reservering verlofdagen	726	136
Personeelskosten	50.231	47.075
Het aantal FTE bedroeg ultimo boekjaar	685	660

14.5.1. Salarissen, pensioenlasten en overige sociale lasten

Het aantal FTE is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar door de focus van PWN op aantrekkelijk werkgeverschap en behoud van medewerkers. Het aantal FTE werkzaam in het buitenland bedraagt ultimo 2023: 0 (2022: 0).

De salariskosten over 2023 zijn gestegen ten opzichte van 2022 vanwege een CAO stijging tussen de 5,6% en de 7,5% afhankelijk van de salarisschaal.

De pensioenpremie 2023 is licht gedaald ten opzichte van 2022. Wel kent de pensioenpremie voor zowel werkgever als werknemer een hogere grondslag voor pensioenheffing. PWN is aangesloten bij Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (hierna ABP). De pensioenregeling kent een voorwaardelijke indexatie. In 2023 heeft er een indexatie plaatsgevonden van 11,96%. De dekkingsgraad van het pensioenfonds per 31-12-2023 bedraagt 110,5% (2022: 110,9%). Op grond van de dekkingsgraad zijn geen additionele betalingen door de onderneming verschuldigd. De bezoldiging van de directie en commissarissen wordt vermeld in de toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening.

14.5.2. Geactiveerde productie

De geactiveerde productie is toegenomen, doordat in 2023 meer uren zijn geschreven op investeringsprojecten dan in 2022 als gevolg van een toenemende investeringsagenda.

14.5.3. Mutaties in de personeelsvoorzieningen

De mutaties in de personeelsvoorzieningen betreffen dotaties, onttrekkingen en vrijval van voorzieningen gerelateerd aan WW voor post-actieven, reorganisatieontwikkeling en jubilea. Zie hiervoor paragraaf 12.8 voor de voorzieningen.

14.6. Afschrijvingen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Afschrijvingen op immateriële vaste activa	1.592	1.724
Afschrijvingen op materiële vaste activa	47.682	44.278
Amortisatie van bijdragen in aanleg	(4.317)	(4.168)
Boekresultaat	305	718
Afschrijvingskosten	45.262	42.552

De totale afschrijvingskosten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Dit is het gevolg van toegenomen investeringen over 2023 en een inhaalafschrijving van € 1 miljoen. De amortisatie van bijdragen van derden is in 2023 ook gestegen ten opzichte van 2022.

14 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING

14.7. Financiële baten en lasten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Rentelasten	10.998	10.435
Geactiveerde rentelasten	(664)	(561)
Ontvangen interest leningen u/g derden	(20)	(42)
	10.314	9.832
Overige interestbaten en -lasten	(43)	86
Koersresultaat	-	1
Financiële baten & lasten	10.271	9.919

De rentelasten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022 als gevolg van toegenomen financiering en nieuwe afgesloten leningen met een hoger rentepercentage. Onder de rentelasten is in 2023 € 0,97 miljoen aan gerealiseerde kosten met betrekking tot renteswaps verantwoord (2022: € 2,9 miljoen). Voor een nadere toelichting inzake de derivaten wordt verwezen naar paragraaf 12.9. De geactiveerde rentelasten over 2023 zijn gebaseerd op de verwachte gemiddelde rente van het vreemd vermogen 2,30% (2022: 2,44%).

Onder de overige interestbaten en -lasten zijn rentebaten opgenomen als gevolg van ontvangen rente op spaargelden.

14.8. Belastingen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Resultaat voor belasting	17.813	12.801
Onttrekking vennootschapsbelastinglatentie	(64)	(194)
Te betalen vennootschapsbelasting oude jaren	344	354
Te betalen vennootschapsbelasting lopend jaar	787	900
Vennootschapsbelasting	1.067	1.060

PWN is vanaf 1 januari 2016 vennootschapsbelastingplichtig voor haar niet-wettelijke activiteiten. Dit houdt in dat de drinkwateractiviteiten van PWN, welke geassocieerd zijn als wettelijke activiteiten, zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De drinkwateractiviteiten zijn opgenomen in de drinkwaterwet. De fiscale eenheid eindigt in 2023 op een belastbare fiscale winst. Tezamen met een gedeeltelijke vrijval van de belastinglatentie, verwacht PWN een effectief belastingtarief van 6,6%. Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en

de met haar gevoegde dochterondernemingen ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting. PWN is het hoofd van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Zie paragraaf 13.2 'Fiscale eenheid' voor een nadere toelichting.

De aansluiting tussen het effectieve belastingtarief en het toepasselijke belastingtarief is als volgt:

	2023	2022
	%	%
Toepasselijk tarief in Nederland	25,80%	25,80%
Wettelijke activiteiten (niet belast)	-20,73%	-18,58%
Fiscale andere waardering	-0,48%	0,98%
Aanpassing VPB voorgaande jaren	2,00%	0,00%
Effectief tarief	6,6%	8,2%

15 TOELICHTING BIJ HET GECONSOLIDEERDE KASSTROOMOVERZICHT

De kasstroom uit operationele activiteiten is in 2023 afgenomen ten opzichte van 2022 ondanks een hoger bedrijfsresultaat. De handelsvorderingen en de overige vorderingen zijn gestegen en de kortlopende schulden (niet zijnde aflossingen van de langlopende leningen) zijn tevens gestegen.

De kasstroom uit investeringsactiviteiten is in 2023 € 94,3 miljoen negatief als gevolg van gestegen investeringen in (im)materiële vaste activa.

Daarnaast is de kasstroom uit financieringsactiviteiten in 2023 toegenomen tot € 51,9 miljoen vanwege een stijging in aangetrokken leningen in 2023 en minder aflossingen ten opzichte van 2022.

VENNOOTSCHAPPELIJKE JAARREKENING

- 16 Vennootschappelijke balans
- 17 Vennootschappelijke winst- en verliesrekening
- 18 Toelichting vennootschappelijke jaarrekening
- 19 Toelichting op de vennootschappelijke balans
- 20 Niet in de balans opgenomen regelingen en verplichtingen
- 21 Bezoldigingen en vergoedingen
- 22 Overige gegevens

16 VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

Vennootschappelijke balans (Na resultaatbestemming)

Activa

bedragen x € 1.000	Noot:	31-12-2023	31-12-2022
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	19.1	13.842	5.896
Materiële vaste activa	19.2	755.995	716.052
Financiële vaste activa	19.3	17.448	16.205
		787.285	738.153
Vlottende activa			
Vorraden	19.4	2.606	2.263
Vorderingen & overlopende activa	19.4	87.183	78.560
Onderhanden projecten	19.5	-	-
Liquide middelen	19.6	11.496	22
		101.285	80.845
Activa		888.570	818.998

Passiva

bedragen x € 1.000	Noot:	31-12-2023	31-12-2022
Eigen vermogen			
Aandelenkapitaal	19.7	6.795	6.795
Algemene reserve		264.272	255.282
Wettelijke reserve		14.595	6.804
		285.662	268.881
Voorzieningen	19.8	3.034	3.627
Langlopende schulden	19.9	481.299	403.299
Kortlopende schulden	19.10	118.575	143.191
Passiva		888.570	818.998

17 VENNOOTSCHAPPELIJKE WINST- EN VERLIESREKENING

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening²

bedragen x € 1.000	2023	2022 ²
Bedrijfsresultaat	26.026	17.990
Financiële baten & lasten	(10.248)	(9.896)
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	15.778	8.094
Resultaat uit deelnemingen	1.024	3.796
Resultaat voor belasting	16.802	11.890
Vennootschapsbelasting	(20)	(301)
Resultaat na belasting	16.782	11.589

² De vergelijkende cijfers zijn aangepast. Voor de toelichting hiervan wordt verwezen naar de paragraaf Vergelijking met voorgaand jaar.

18 TOELICHTING VENNOOTSCHAPPELIJKE JAARREKENING

18.1. Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling voor de vennootschappelijke jaarrekening zijn, met uitzondering van de deelnemingen, gelijk aan de grondslagen die worden vermeld in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is opgesteld met inachtneming van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW. Dit houdt in dat PWN, in haar vennootschappelijke jaarrekening, in de winst- en verliesrekening slechts het resultaat uit deelnemingen, na aftrek van de belastingen daarover, als afzonderlijke post dient te vermelden. Er is dus sprake van een verkorte winst- en verliesrekening, omdat de resultaten van PWN betrokken zijn in de consolidatie. De vennootschappelijke jaarrekening is volledig zelfstandig leesbaar. Hiervoor is gekozen door PWN vanwege op te leveren verantwoording aan onder andere de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer PWN geheel of ten dele instaat voor schulden van de desbetreffende deelneming, respectievelijk de feitelijke verplichting heeft de deelneming (voor haar aandeel) tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening gevormd. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening wordt rekening gehouden met de vorderingen die PWN heeft op de deelneming en eventuele voorzieningen die gevormd zijn vanwege verwachte oninbaarheid.

Het resultaat uit deelnemingen komt overeen met het aandeel in het resultaat van het boekjaar van de desbetreffende vennootschappen.

Voor zover toelichting ontbreekt, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening.

Het aantal FTE bedroeg ultimo 2023 591 (2022: 567), waarvan in het buitenland 0 (2022: 0).

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.1. Immateriële vaste activa

bedragen x € 1.000	Kosten van ontwikkeling	Kosten van ontwikkeling in uitvoering	Totaal
Aanschafwaarde per 1 januari 2023	10.293	2.334	12.627
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2023	(6.731)	-	(6.731)
Boekwaarde per 1 januari 2023	3.562	2.334	5.896
Investeringen	-	9.538	9.538
Gereedmeldingen	6.380	(6.380)	-
Afschrijvingen	(1.592)	-	(1.592)
Boekwaarde per 31 december 2023	8.350	5.492	13.842
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2023	(8.323)	-	(8.323)
Aanschafwaarde per 31 december 2023	16.673	5.492	22.165

De immateriële vaste activa zijn intern gegenereerd en betreffen ontwikkelkosten voor software gerelateerde projecten. In 2023 is voor € 9,5 miljoen geïnvesteerd, waarvan de grootste investeringen gerelateerd zijn aan de migratie van het ERP-systeem SAP. Deze investeringen bestaan hoofdzakelijk uit interne kosten van werknemers die zich inzetten voor het realiseren van deze projecten en in beperkte mate uit externe directe kosten. De investeringen gerelateerd aan de migratie van SAP worden in 10 jaar afgeschreven. Ter hoogte van de interne gegenereerde activa is een wettelijke reserve gevormd. Aanloopkosten, opleidingskosten en onderhoudskosten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord. In 2023 heeft er geen significante waardevermindering plaatsgevonden.

De gebruiksduur van de aanwezige immateriële vaste activa, op SAP na, is vastgesteld op 5 jaar. PWN beoordeelt tenminste eenmaal per jaar, op balansdatum, of er aanwijzingen zijn om de economische levensduur van een actief te heroverwogen en waar nodig te corrigeren.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.2. Materiële vaste activa

bedragen x € 1.000	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Machines en installaties	Leidingen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Bijdragen derden	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
Aanschafwaarde per 1 januari 2023	269.431	414.413	1.021.089	89.443	(215.216)	77.438	1.656.598
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari 2023	(166.507)	(326.638)	(455.240)	(82.548)	90.387	-	(940.546)
Boekwaarde per 1 januari 2023	102.924	87.775	565.849	6.895	(124.829)	77.438	716.052
Investeringen	-	-	-	-	(8.093)	92.277	84.184
Gereedmeldingen	13.270	17.671	55.844	2.678	-	(89.463)	-
Desinvesteringen aanschafwaarde	1.411	(2.450)	(670)	(7)	144	(1.787)	(3.359)
Desinvesteringen cum. afschrijving	(1.431)	2.226	352	-	(144)	-	1.003
Afschrijvingen	(9.575)	(16.167)	(18.211)	(2.249)	4.317	-	(41.885)
Boekwaarde per 31 december 2023	106.599	89.055	603.164	7.317	(128.605)	78.465	755.995
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december 2023	(177.513)	(340.579)	(473.099)	(84.797)	94.560	-	(981.428)
Aanschafwaarde per 31 december 2023	284.112	429.634	1.076.263	92.114	(223.165)	78.465	1.737.423

De totale investeringsuitgaven zijn € 84,2 miljoen (2022: € 60,7 miljoen). De investeringen in 2023 hebben onder andere te maken met de renovatie van het koelfiltergebouw, vervanging van de transportleiding A.C. de Graafweg en de aankoop van zonnepanelen.

In 2023 is een besluit genomen om de levensduur van bepaalde activa te verkorten, wat resulteert in een wijziging van de afschrijvingstermijn. De impact van deze wijziging op 2023 ten opzichte van 2022 bedraagt circa € 1 miljoen.

De desinvestering betreft voornamelijk de herinvestering van Pompstation Huizen uit 2022. Dit was administratief niet goed verwerkt, waardoor in 2023 een administratieve correctie heeft moeten plaatsvinden, zonder dat dit impact heeft op de boekwaarde van de bedrijfsgebouwen.

De actuele waarde van de gebouwen is in 2023 gebaseerd op de verzekeringswaarde waarvoor in 2022 en 2023 taxaties zijn uitgevoerd, resulterend in een herbouwwaarde van de gebouwen ten bedrage van € 295 miljoen. Dit is passend binnen

de cumulatieve aanschafwaarde terreinen en gebouwen van € 284 miljoen, aangezien de herbouwwaarde alleen uit gaat van de gebouwen.

Materiële vaste activa in uitvoering betreffen projecten die nog niet gereed zijn voor het beoogde gebruik en derhalve niet geactiveerd zijn. Na gereedmelding zullen de betreffende actieven onder de juiste activa categorie worden geactiveerd en zal afschrijving plaatsvinden.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

In 2023 hebben er desinvesteringen plaatsgevonden van in totaal € 3,4 miljoen. Deze desinvesteringen bestaan enerzijds uit een bijzondere waardevermindering van € 1,8 miljoen in de materiële vaste activa in uitvoering. Deze kosten zijn ontstaan uit investeringsprojecten die uiteindelijk niet zijn doorgegaan of achteraf zijn geherclassificeerd als onderhoudskosten in de winst- en verliesrekening. Daarnaast hebben er in 2023 desinvesteringen plaatsgevonden van € 1,6 miljoen op de overige activa, die of buiten gebruik zijn gesteld (machines en installaties, leidingen en andere vaste bedrijfsmiddelen) of administratief niet juist zijn verwerkt in 2022 (bedrijfsgebouwen en terreinen en bijdragen derden).

Aan de materiële vaste activa in uitvoering wordt bouwrente 2,30%, (2022: 2,44%) toegerekend. Deze bouwrente bedroeg in 2023 € 0,7 miljoen (2022: € 0,6 miljoen).

Voor de balanswaardering zijn de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

Categorie		Aantal jaren
Bedrijfsgebouwen en terreinen	Bedrijfsgebouwen	5 t/m 40
	Gebouwen pompstations	30
	Terreinen	0
Machines en installaties	Machines en installaties	5 t/m 25
Leidingen	Leidingnet distributieleidingen en transportleidingen	60 t/m 100
	Leidingnet aansluitleidingen	40
	Watermeters	4 t/m 20
Andere bedrijfsmiddelen	Inventaris	3 t/m 25

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

De deelnemingen, participaties en vorderingen zijn als volgt weer te geven:

19.3. Financiële vaste activa

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022	
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	10.226	10.294	
Overige deelnemingen en participaties	6.188	5.010	
Vorderingen op overige deelnemingen en participaties	135	2	
Overige financiële vaste activa	899	899	
	17.448	16.205	

bedragen x € 1.000	31-12-2023	Mutaties	31-12-2022
Deelnemingen in groepsmaatschappijen			
Aquanet B.V. (100%)	1.032	(68)	1.100
De Kennemer Duincampings B.V. (100%)	9.194	-	9.194
Totaal deelnemingen in groepsmaatschappijen	10.226	(68)	10.294
Overige deelnemingen			
Gewaardeerd tegen kostprijs:			
KWH water B.V. te Nieuwegein (8,25%)	533	-	533
AquaMinerals B.V. te Nieuwegein (5,2%)	38	-	38
Gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde:			
Het Waterlaboratorium N.V. te Haarlem (30%)	2.098	(237)	2.335
Aquavirunga te Rwanda (51%)	294	31	263
NH-Water B.V. te Velsbroek (50%)	50	-	50
N.V. WRK te Amsterdam (50%)	3.175	1.384	1.791
Totaal overige deelnemingen en participaties	6.188	1.178	5.010
Vorderingen op deelnemingen			
Lening Water Fund Holland B.V.	135	135	-
Lening AquaMinerals B.V. (voorheen Reststoffenunie B.V.)	-	(2)	2
Totaal vorderingen op deelnemingen	135	133	2

19.3.1. Deelnemingen in groepsmaatschappijen

De mutaties in de deelnemingen (in groepsmaatschappijen) en participaties gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde betreffen het resultaat boekjaar voor het deel waarvoor PWN aandelen houdt. De mutatie voor de Kennemer Duincampings B.V. is lager dan voorgaande jaren. Dit wordt veroorzaakt door een lager bedrijfsresultaat in verband met een andere toewijzing van de VPB-last in de fiscale eenheid.

Daarnaast heeft in 2023 een vrijval van de wettelijke reserve deelnemingen plaatsgevonden van € 155K vanuit de resultaten van de deelnemingen en participaties die reeds bekend zijn.

Voor de toelichting op overige deelnemingen en participaties verwijzen wij naar de toelichting in de geconsolideerde jaarrekening, paragraaf 12.3.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

VERVOLG (bedragen x € 1.000)	31-12-2023	Mutaties	31-12-2023
Overige financiële vaste activa	899	-	899
Totaal deelnemingen en participaties	17.448	1.243	16.205
Overige vorderingen			
Vorderingen op deelnemingen uit hoofde van MDG activiteiten	135	(245)	380
Vorderingen op niet deelnemingen uit hoofde van MDG activiteiten	-	(536)	536
Voorziening voor oninbaarheid	-	916	(916)
	135	135	-

19.3.2. Overige financiële vaste activa

bedragen x € 1.000	Deelnemingen	Overige participaties	Vorderingen op deelnemingen	Overige financiële vaste activa	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2023	10.294	5.010	2	899	16.205
Investerings	-	1.384	-	-	1.384
Desinvesterings	(186)	-	-	-	(186)
Ontvangen dividend	(254)	(175)	-	-	(429)
Correctie leningen	-	-	(2)	-	(2)
Mutatie voorziening	-	-	135	-	135
Resultaat deelnemingen	372	(31)	-	-	341
Boekwaarde per 31 december 2023	10.226	6.188	135	899	17.448

Resultaat deelnemingen bestaat uit een positief resultaat van € 372K uit deelnemingen en participaties. In de winst- en verliesrekening is het resultaat deelnemingen € 652K hoger, namelijk € 1.024K. Dit is het gevolg een gedeeltelijke vrijval van een voorziening die PWN in 2022 heeft gevormd na de verkoop van PWNT en een gedeeltelijke vrijval van de voorziening voor Millennium Development Goals activiteiten (MDG) voor een bevestigd te ontvangen bedrag van een geheel voorziene vordering op een overige participatie, bedoeld voor deze MDG activiteiten. Daarnaast is een andere voorziene vordering op een overige participatie geheel afgeboekt tegenover deze voorziening, waardoor het restant van de vordering voor MDG activiteiten € 135K betreft.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.4. Vlottende activa

19.4.1. Voorraden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Voorraden	2.606	2.263

De voorraden bestaan met name uit materialen, zoals leidingen, keerkleppen en watermeters.

19.4.2. Debiteuren

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Waterdebiteuren	24.994	22.416
Handelsdebiteuren	1.429	943
Voorziening dubieuze debiteuren	(2.122)	(1.440)
Debiteuren	24.301	21.919

De waterdebiteuren zijn toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar als gevolg van de stijging van de drinkwatertarieven. Hierdoor is de gemiddelde drinkwaterfactuur voor onze klanten gestegen. De handelsdebiteuren zijn eveneens toegenomen ten opzichte van 2022. Dit heeft voornamelijk te maken met het moment van factureren.

De voorziening dubieuze debiteuren is toegenomen. In 2022 is PWN gaan samenwerken met een nieuwe incassopartner. Door deze nieuwe samenwerking merkt PWN een verbeterd betaalgedrag van de waterdebiteuren op. Wel zijn er relatief oude vorderingen uitgezet bij de nieuwe incassopartner, waardoor aanvullend een hogere voorziening is getroffen. De voorziening wordt initieel opgebouwd op basis van het historisch rendement van de incassofase waarin de vordering zich bevindt.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.4.3. Vorderingen op groepsmaatschappijen en overige deelnemingen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op groepsmaatschappijen	1.993	775
Vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen	7.649	834
Vorderingen op groepsmaatschappijen en overige deelnemingen	9.642	1.609

De vorderingen op maatschappijen waarin wordt deelgenomen zijn in 2023 toegenomen. Deze vorderingen betreffen investeringen die zijn uitgevoerd in opdracht van één van onze deelnemingen.

19.4.4. Vorderingen en overlopende activa

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op personeel	18	46
Te vorderen belastingen, pensioenpremies en sociale premies	5.031	2.490
Overige vorderingen	5	2
Vorderingen	5.054	2.538
Vooruitbetaalde kosten	1.008	1.808
Nog te factureren drinkwatergelden	224	244
Amortisatie afgekochte derivaten	46.744	44.188
Overige overlopende activa	210	6.255
Overlopende activa	48.186	52.495

De vlottende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar. De te vorderen belastingen bestaan met name uit te vorderen btw.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.5. Onderhanden projecten

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Onderhanden projecten beginstand	5.854	9.538
Opgeleverde projecten aan WRK	(2.287)	(10.766)
Toevoeging onderhanden projecten	11.155	7.082
Onderhanden projecten eindstand	14.722	5.854
Gedeclareerde termijnen cumulatief	(14.722)	(5.854)
Onderhanden projecten	-	-

Onderhanden projecten zijn projecten die PWN uitvoert in opdracht van derden, in dit geval de WRK, die een looptijd kennen van meerdere jaren. Aangezien PWN de kosten direct factureert aan de WRK is het totaalsaldo van de onderhanden projecten nihil per balansdatum. Tussentijds vindt winstneming plaats in de winst- en verliesrekening. PWN rekent geen marge op de uitgevoerde werkzaamheden, de winstneming is derhalve nihil. De opbrengsten en kosten worden bruto weergegeven in de winst- en verliesrekening.

19.6. Liquide middelen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	11.496	22

De staan ter vrije beschikking aan de organisatie, met uitzondering van een bedrag van €2.856 als gevolg van een bankgarantie die wordt aangehouden gedurende de looptijd van de betreffende huurovereenkomst waarop dit betrekking heeft. Daarnaast heeft PWN bij haar huisbankier de beschikking over een rekening-courant faciliteit ten bedrage van € 18 miljoen. In paragraaf 12.10, de toelichting op kortlopende schulden, wordt er een nadere toelichting gegeven.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.7. Eigen vermogen

bedragen x € 1.000	Geplaatsd kapitaal	Algemene Reserve	Wettelijke reserve deelnemingen	Wettelijke reserve kosten in ontwikkeling	Totaal 2023	Totaal 2022
Boekwaarde per 1 januari 2023	6.795	255.282	908	5.896	268.881	257.226
Mutatie wettelijke reserve boekwaarde kosten in ontwik- keling	-	(7.947)	-	7.947	-	-
Dotatie wettelijke reserve deelneming	-	155	(155)	-	-	-
Resultaat boekjaar	-	16.782	-	-	16.782	11.589
Dividend 2023	-	-	-	-	-	-
Overig	-	-	(1)	-	(1)	66
Boekwaarde per 31 december 2023	6.795	264.272	752	13.843	285.662	268.881

Het geplaatste aandelenkapitaal bestaat uit 15.000 gewone aandelen. Alle aandelen worden gehouden door de Provincie Noord-Holland.

Tussen het eigen vermogen in de geconsolideerde jaarrekening en het eigen vermogen in de vennootschappelijke jaarrekening bestaat een verschil van € 0,4 miljoen. Dit is ontstaan als gevolg van correcties voortkomend uit de accountantscontrole van dochterondernemingen KDC en Aquanet over 2022, welke niet zijn aangepast in de jaarrekening van PWN over 2022.

bedragen x € 1.000 **2023**

Eigen vermogen volgens de
geconsolideerde jaarrekening **286.070**

Correctieverschillen deelnemingen **(408)**

Eigen vermogen volgens de
vennootschappelijke jaarrekening **285.662**

De wettelijke reserve kosten in ontwikkeling is in het verleden gevormd op grond van artikel 2:365 lid 2 BW. In 2023 is de wettelijke reserve kosten in ontwikkeling toegenomen met € 8 miljoen als gevolg van de toename van de kosten in ontwikkeling vanwege de vervanging van SAP.

Het positieve financiële resultaat wordt volledig gebruikt voor de financiering van de investeringsagenda en daarmee het in balans houden van het eigen vermogen met het vreemd vermogen dat we hiervoor aantrekken.

Vanuit het afwegingskader in het dividendbeleid, de kosten- en prijsontwikkelingen in 2023 en de grote toekomstige investeringsopgave van PWN, adviseert het bestuur de Aandeelhouder om over 2023 geen dividenduitkering uit te keren over het resultaat van 2023, dit om ook in de toekomst drinkwaterlevering en behoud van kwaliteit te garanderen.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.8. Voorzieningen

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening uitkeringen post-actieven	2.168	1.711
Voorziening organisatieontwikkeling	83	-
Voorziening jubileumuitkeringen	165	221
Voorziening latente belastingverplichting	98	162
Overige voorzieningen	520	1.533
Voorzieningen	3.034	3.627

bedragen x € 1.000	31-12-2023	Dotatie	Vrijval	Onttrekkingen	31-12-2022
Voorziening uitkeringen post-actieven	2.168	964	(117)	(390)	1.711
Voorziening organisatieontwikkeling	83	83	-	-	-
Voorziening jubileumuitkeringen	165	4	-	(60)	221
Voorziening latente belastingverplichting	98	-	(64)	-	162
Overige voorzieningen	520	21	(951)	(83)	1.533
Voorzieningen	3.034	1.072	(1.132)	(533)	3.627

Onder de voorziening uitkeringen post-actieven is een reservering opgenomen voor (ex-)werknemers die in de WW of WGA terechtkomen. PWN is eigen risicodrager. Daarnaast is hierin opgenomen de CAO vastgelegde compensatie voor vervallen CAO-artikelen.

De voorziening organisatieontwikkeling is eind 2023 getroffen in verband met een aangekondigde reorganisatie op ons Klantcontactcentrum. Gezien het verwachte kortlopende karakter van deze voorziening, is deze voorziening opgenomen tegen de nominale waarde.

De voorziening latente belastingverplichting is opgenomen tegen het van toepassing zijnde VPB tarief in 2023 van 25,8% (2022: 25,8%). De beginbalans van de voorziening latente belastingverplichting wijkt af van voorgaand jaar als gevolg van een herpresentatie van de post te betalen vennootschapsbelasting naar de post te vorderen belastingen.

Overige voorzieningen bestaat uit voorzieningen voor onderhoudsverplichtingen, contractuele verplichtingen en een garantievoorziening die is getroffen na de verkoop van PWNT. Deze garantievoorziening komt voort uit contractuele afspraken die bij de verkoop zijn gemaakt, hiervan is in 2023 € 0,5 miljoen vrijgevallen.

De voorzieningen zijn contant gemaakt tegen de gehanteerde disconteringsvoet van 2,30%.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

19.9. Langlopende schulden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Langlopende schulden derden	403.299	353.795
Aflossingsverplichting in boekjaar	63.556	88.389
Saldo per 1 januari	466.855	442.184
Nieuwe leningen	110.000	95.000
Aflossingen	(63.556)	(88.389)
Aflossingsverplichting volgend boekjaar	(34.556)	(63.556)
Totaal mutaties	11.888	(56.945)
Totaal langlopende leningen (excl. kortlopend deel)	478.743	385.239
Totaal langlopende leningen (incl. kortlopend deel)	513.299	448.795
Langlopende schuldverplichting (doorzak)	2.556	18.060
Totaal langlopende verplichtingen (excl. kortlopend deel) per 31 december	481.299	403.299

De gemiddelde resterende looptijd is 15,43 jaar (2022: 14,90 jaar). De stijging heeft te maken met de in 2023 en 2022 nieuw aangetrokken financieringen. Het gemiddelde rentepercentage over de resterende looptijd van deze leningen bedraagt 2,93% (2022: 2,77%). Een bedrag van € 326,3 miljoen (2022: € 239,9 miljoen) heeft een resterende looptijd van meer dan 5 jaar. De marktwaarde van de langlopende schulden bedraagt € 506,9 miljoen (2022: € 433,6 miljoen). Voor een verdere toelichting over de doorzakconstructie verwijzen wij naar paragraaf 12.9.

19.10. Kortlopende schulden

bedragen x € 1.000	31-12-2023	31-12-2022
Aflossingsverplichting langlopende schulden	34.556	63.556
Schulden aan kredietinstellingen	-	5.483
Voorschotten watergelden	19.115	18.759
Te betalen belastingen, pensioenpremies en sociale premies	4.902	5.385
Schulden aan leveranciers	22.416	20.137
Schulden aan groepsmaatschappijen	100	159
Schulden aan maatschap. waarin wordt deelgenomen	1.245	1.888
Overlopende passiva	36.241	27.824
Kortlopende schulden	118.575	143.191

Alle kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter ervan.

De aflossingsverplichting op langlopende schulden in het komende boekjaar is afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar. In 2022 was de aflossingsverplichting relatief hoog vanwege de eindaflossingen en de zogenaamde doorzaklening. PWN houdt bij het aantrekken van nieuwe leningen rekening met het renterisico en faseert daarmee de eindaflossingen over de jaren, waarbij er in 2023 sprake is van één eindaflossing en een aantal jaarlijkse aflossingen vanuit de EIB tranches.

19 TOELICHTING OP DE VENNOOTSCHAPPELIJKE BALANS

In 2023 is geen sprake van een schuld aan kredietinstellingen. Er is in tegenstelling tot 2022 geen gebruik gemaakt van de rekening-courant faciliteit bij de bank.

De stijging van de voorschotten watergelden houdt verband met de timing van de voorschotten en eindafrekeningen van de drinkwaterklanten.

De te betalen belastingen bestaan met name uit de af te dragen Belasting op Leidingwater en de af te dragen loonheffing.

De schulden aan leveranciers zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Dit wordt veroorzaakt door de timing van de betalingen.

De overlopende passiva bestaan met name uit vooruit ontvangen bedragen, waar in de nabije toekomst een te leveren verplichting tegenover staat, en de voorziening verlofdagen.

19.11. Transacties met verbonden partijen

PWN kent meerdere verbonden partijen. Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van PWN en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties zijn onder normale marktvoorwaarden aangegaan en de best practice bepaling vanuit de Corporate Governance Code wordt zo veel als mogelijk nageleefd. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht. Hiervan wordt de aard en de omvang van de transactie toegelicht en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

In het verslagjaar is er sprake geweest van de volgende transacties met verbonden partijen:

- In het verslagjaar hebben transacties met de Provincie Noord-Holland plaatsgevonden met betrekking tot de uitvoering van de beheerovereenkomsten en het ontvangen van subsidies.
- Buiten de jaarlijkse beloning, zie hoofdstuk 21 'Bezoldigingen en vergoedingen', zijn er in het verslagjaar geen transacties met directie en commissarissen geweest.
- In 2023 hebben er doorbelastingen van kosten en opbrengsten plaatsgevonden aan meegeconsolideerde en niet meegeconsolideerde deelnemingen.
- In het verslagjaar is voorgezuiverd water ingekocht bij de WRK (een niet meegeconsolideerde deelneming).
- In het verslagjaar hebben wij dividenden ontvangen over het voorgaande boekjaar van meegeconsolideerde deelneming KDC en van HWL, een niet meegeconsolideerde deelneming.

19.12. Gebeurtenissen na balansdatum

In 2024 heeft zich een gebeurtenis na balansdatum voorgedaan. De Stichting Droogteschade Waterwinning (SDW) heeft meerdere drinkwaterondernemingen, waaronder PWN, in het eerste kwartaal van 2024 gedagvaard. SDW is hiermee een massaschadeclaim procedure begonnen (een zogenaamde WAMCA-procedure). De hoogte van de claim is voor PWN vooralsnog onbekend en is vooralsnog niet betrouwbaar vast te stellen. Derhalve is geen voorziening gevormd uit hoofde van deze procedure.

20 NIET IN BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN

20.1. Financiële verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen, met een omvang van € 119,1 miljoen, zijn aangegaan uit hoofde van het onderhoud/beheer van installaties, investeringen en overige activiteiten.

Korter dan 1 jaar: € 57,1 miljoen.

Tussen 1 en 5 jaar: € 61,9 miljoen.

Langer dan 5 jaar: € 3,0 miljoen.

In bovenstaande verplichting is een meerjarige financiële verplichting begrepen voor de afname van drinkwater. De verwachte last voor de komende 5 jaar bedraagt per jaar circa € 1,9 miljoen. Daarnaast is een minimale afnameverplichting voor drinkwater.

De totale operationele leaseverplichting bedraagt € 2,2 miljoen, met de volgende onderverdeling:

Korter dan 1 jaar: € 1,0 miljoen.

Tussen 1 en 5 jaar: € 1,2 miljoen.

Langer dan 5 jaar: € 0 miljoen.

Gedurende het verslagjaar is € 1,7 miljoen aan leasekosten in de winst- en verliesrekening verwerkt.

20.2. Fiscale eenheid

Binnen PWN is sprake van een fiscale eenheid voor de btw en de vennootschapsbelasting. PWN staat aan het hoofd hiervan. Naast PWN zijn de volgende vennootschappen in de fiscale eenheid btw en vennootschapsbelasting opgenomen:

- Aquanet B.V., te Velsbroek (100%)
- De Kennemer Duincampings B.V., te Velsbroek (100%)

De onderlinge verrekenings-systematiek voor de vennootschapsbelasting is dat de moeder afrekent met de dochter alsof deze zelfstandig belastingplichtig is. In 2022 en eerder was de onderlinge verrekening-systematiek dat de moeder afrekent op basis van het fiscale resultaat van de dochter met inachtneming van een toerekening van de voordelen van de fiscale eenheid aan de verschillende maatschappijen die daarvan deel uitmaken.

Naast een directe vpb-last is er een passieve belastinglatentie opgenomen bij PWN doordat de commercieel-fiscale verschillen waarop de latentie betrekking heeft aan haar toe te rekenen zijn. Op grond van de Invorderingswet zijn de vennootschap en de met haar gevoegde dochterondernemingen ieder hoofdelijk aansprakelijk voor ter zake door de combinatie verschuldigde belasting.

20.3. Garanties

PWN staat vanuit het in 2021 opgestelde en vastgestelde garantieraamwerk samen met de gemeente Amsterdam garant voor leningen aan financiers van de WRK. Dit betreffen uitgegeven leningen van financiers aan de WRK. Per 31 december 2023 zijn dit 15 garanties met een totale nominale waarde van € 144 miljoen. De WRK betaalt hiervoor een marktconforme vergoeding aan PWN en de gemeente Amsterdam.

Bij de verkoop van PWNT in 2022 is contractueel bepaald voor welke onderdelen PWN in de nabije toekomst garant dient te staan. Het betreft een garantiestelling voor € 2,2 miljoen. PWN kan niet vrij beschikken over een deel van deze gelden (€ 0,9 miljoen). Wanneer er door PWNT geen gebruik gemaakt is van de afgegeven garantstelling, kan PWN in 2025 weer vrij beschikken over deze gelden.

21 BEZOLDIGINGEN EN VERGOEDINGEN

21.1. Bezoldigingen en vergoedingen aan bestuurders en commissarissen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de uit wet voortvloeiende regelgeving; het WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland is € 223.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang, en voor topfunctionarissen tevens de duur, van het dienstverband. Voor de berekening van de omvang van het dienstverband mag deze nooit groter zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Commissarissen bedraagt voor de voorzitter en de overige leden respectievelijk 15% (€ 33.450) en 10% (€ 22.300) van het bezoldigingsmaximum. Dit wordt berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Voor 2023 is de WNT opgenomen voor de Algemeen Directeur, de Sectordirecteuren en de Raad van Commissarissen. Daarnaast heeft PWN in 2023 nog verantwoording af te leggen over enkele functionarissen die PWN hebben verlaten.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling (inclusief degenen die op de grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt)

Gegevens 2023

bedragen x € 1	P. Pistor	G. ten Bosch	S. van Wesemael	M. Lodewijk	P. Franken
Functiegegevens	Algemeen directeur	Sectordirecteur Bedrijfsvoering	Sectordirecteur Natuur	Sector Directeur Drinkwater Productie	Sectordirecteur Drinkwater Distributie
Aanvang functievervulling in 2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023
Einde functievervulling in 2023	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2023
Omvang dienstverband	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 200.055	€ 166.827	€ 153.524	€ 136.354	€ 122.522
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.945	€ 22.910	€ 22.558	€ 19.293	€ 16.545
Subtotaal	€ 223.000	€ 189.737	€ 176.082	€ 155.647	€ 139.066
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000	€ 223.000	€ 223.000	€ 223.000	€ 223.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Bezoldiging	€ 223.000	€ 189.737	€ 176.082	€ 155.647	€ 139.066
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	-	-	-	-	-
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

21 BEZOLDIGINGEN EN VERGOEDINGEN

Gegevens 2022

bedragen x € 1

	P. Pistor	G. ten Bosch	S. van Wesemael	M. Lodewijk	P. Franken
Funcctiegegevens	Algemeen directeur	Sectordirecteur Bedrijfsvoering	Sectordirecteur Natuur	Sector Directeur Drinkwater Productie	Sectordirecteur Drinkwater Distributie
Aanvang functievervulling in 2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022
Einde functievervulling in 2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022
Omvang dienstverband	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging					
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 189.112	€ 160.495	€ 146.583	€ 127.028	€ 111.024
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 24.422	€ 23.023	€ 22.329	€ 19.967	€ 16.457
Subtotaal	€ 213.534	€ 183.518	€ 168.912	€ 146.995	€ 127.481
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000	€ 216.000	€ 216.000	€ 216.000	€ 216.000
Bezoldiging	€ 213.534	€ 183.518	€ 168.912	€ 146.995	€ 127.481

21 BEZOLDIGINGEN EN VERGOEDINGEN

Toeziethoudende topfunctionarissen

Gegevens 2023

bedragen x € 1	B.B. Schneiders	M.E.T. Pigeaud-Wijdeveld	K.D. Schuijt-Tresierra Unzaga	L.A. Thimister-Van Druten	P. Vermaat	C.L. Krijger
Functiegegevens	President-commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris
Aanvang functievervulling in 2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023	01-01-2023	03-10-2023
Einde functievervulling in 2023	31-12-2023	31-12-2023	31-08-2023	31-12-2023	31-12-2023	31-12-2023

Bezoldiging

Bezoldiging	€ 22.260	€ 15.900	€ 10.600	€ 15.900	€ 15.900	€ 3.975
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 33.450	€ 22.300	€ 14.867	€ 22.300	€ 22.300	€ 5.575
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Bezoldiging	€ 22.260	€ 15.900	€ 10.600	€ 15.900	€ 15.900	€ 3.975
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022

bedragen x € 1	B.B. Schneiders	M.E.T. Pigeaud-Wijdeveld	K.D. Schuijt-Tresierra Unzaga	L.A. Thimister-Van Druten	P. Vermaat
Functiegegevens	President-commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris	Commissaris
Aanvang functievervulling in 2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022	01-01-2022
Einde functievervulling in 2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022	31-12-2022
Bezoldiging					
Totale bezoldiging	€ 21.630	€ 15.450	€ 15.450	€ 15.450	€ 15.450
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 32.400	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600	€ 21.600

Velserbroek, 17 mei 2024

De directie,

Mw. P.M. Pistor

De Raad van Commissarissen,

Dhr. mr. B.B. Schneiders (president-commissaris)

N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland

Dhr. ir. P. Vermaat MBA

Mw. L. van Druten MSc

Mw. drs. M.E.T. Pigeaud-Wijdeveld RC

Dhr. dr. ir. C.L. Krijger

22 OVERIGE GEGEVENS

22.1. Statutaire winstverdeling

De resultaatbestemming vindt plaats overeenkomstig artikel 24 van de statuten van het Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noord-Holland in combinatie met het dividendbeleid. De statutaire winstverdeling is als volgt: er wordt ter zake enig boekjaar maximaal een dividend uitgekeerd dat in procenten van de nominale waarde van de aandelen negen procent (9%) meer bedraagt dan het gewogen gemiddelde rendement van de in het desbetreffende boekjaar uitgegeven langlopende staatsleningen; het aldus totaal uit te keren dividend zal niet meer bedragen dan € 1.019.250, zijnde 15% van de nominale waarde van de geplaatste aandelen.

Aanvullend is er een dividendbeleid opgesteld met daarin een uitkeringstoets, waarbij op basis van de ontwikkeling van ratio's en van de investeringsagenda het bestuur de algemene vergadering van aandeelhouder adviseert om wel of niet tot een winstuitkering over te gaan ten behoeve van het mogelijk maken van toekomstige investeringen in het kader van leveringszekerheid van de drinkwatervoorziening in de Provincie Noord-Holland.

De alsdan nog beschikbare winst zal worden opgenomen in de algemene reserve.

22.2. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Vanaf de volgende pagina is de controleverklaring van de onafhankelijke accountant opgenomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouder en raad van commissarissen van N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland te Velsersbroek gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en krachtens de Wet normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2023;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving
Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de onderneming en de omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van commissarissen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar hoofdstuk 4.3 Risicomanagement van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het management interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle ondernemingen aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in hoofdstuk 4.5 Schattingen van de jaarrekening, waaronder de schattingen gemaakt bij de berekening van de omzet, de lek- en meetverschillen oftewel het niet in rekening gebracht gebruik (NIRG). Ook hebben wij data analyse gebruikt om journalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties.

Wij zijn bij het identificeren en inschatten van frauderisico's uitgegaan van de veronderstelling dat er bij de opbrengstenverantwoording frauderisico's bestaan. Wij hebben specifiek aandacht besteed aan de schattingen en manuele berekeningen onderliggend aan de opbrengstverantwoording. Wij hebben in reactie op het veronderstelde frauderisico onze werkzaamheden inzake de opbrengstenverantwoording bepaald en uitgevoerd.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, management, de interne accountantsdienst, juridische zaken, compliance afdeling, personeelszaken en de raad van commissarissen.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving. Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening, op basis van onze ervaring in de sector, door afstemming met het bestuur, het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de interne accountant, afstemming met juridische zaken en de risk en compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennisgenomen van advocatenbrieven en wij zijn door het bestuur geïnformeerd dat er geen correspondentie is geweest met toezichthouders. Wij zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel Continuïteit van hoofdstuk 4.6 van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de onderneming om haar continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderneming.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie Informatie ter ondersteuning van ons oordeel hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderneming;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 17 mei 2024

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. B. J.P. Langedijk RA

Colofon

Tekstproductie en vormgeving: PWN, Buro Jung

Fotografie: PWN, Edo Landwehr

© 2024

PWN

Postbus 2113

1990 AC Velsbroek

023 - 541 3333

www.pwn.nl